
DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 391
COLLECTION

DOMINICI CYRILLI

M. D. ET IN NEAPOLITANO GYMNASIO
MEDICINÆ PROF. &c.

MATERIA MEDICA REGNI MINERALIS.

Audendo agendoque.

NEAPOLI:

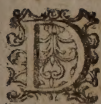

MDCCXCII.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

MEDICINÆ STUDIOSIS

DOMINICUS CYRILLUS.

E materia medica Regni mineralis disserere, elementa bujus disciplinæ medicinæ studiosis proponere in splendidissima scientiarum nostri temporis luce, satis arduum, ac multiplici difficultate plenum opus existimari debet. Et profecto dum perspicua veritate monstrante viam, binc Historiæ naturalis necessitatem in multiplicium substantiarum intelligentia, binc chemiæ profundam reconditamque scientiam, (bæc enim oportet ut omnino ad manus sit), aliarumque utilium quoque doctrinarum opportunam notitiam, intuemur, tanto oneri sustinendo tenues ingenii vires nullo modo pares esse manifeste apparebit. Sunt deinde & novi generis difficultates, quarum accessione priores in immensum crescunt. Nam 1. Materia medica non solum medicamentosas diversorum corporum qualitates descriptione accurata persequitur, & præcipuam illorum actionem in corpore humano investigare conatur, verum cur, quomodo, quando, quibusve in morbis varia possint ac debeant aptari remedia indicare debet. Hinc si uberrimo fundamentalium doctrinarum apparatu indiget pro remediorum historia; statim ac de usu adversus immensam ægritudinum cohortem, serio agitur; simplex materiæ medicæ intelligentia, cum diagnosi, mutationum & accidentium morbosorum signis, atque

 eum

cum obscurissimis sanæ œconomiæ perturbationibus intime conjungenda. Etenim quamvis medicamenti indoles perspecta sit, & tamen natura morbi aut ex parte, aut penitus ignoratur in principio, sive cruditate remedia, quæ coctionis & remissionis tempore opportuna sunt, inopportune propinantur. Hoc certe in loco apprime adnotanda magni Hippocratis sententia, in qua medico jubet, ut a quocumque remedio, immo & a clystere etiam abstineat, si æger simplici utitur ptisana. Naturæ motus, & salutares perturbationes, quæ in morbis eveniunt, nunquam medicamentis retardari aut prohiberi debent. Igitur practico tantum accuratissimo, qui materiam medicam diligenter persequutus est, remediorum administratio tuto & absolute permittenda. Qui deinde hac nostra ætate ad scientiam medicamentorum enucleandam accedunt, novis deterriti difficultatibus ab opere abstinent. Nam ut recentiorum chemicorum doctrinas se recte intelligere ostendant, nova nomina adhibere, nova addiscere vocabula, recentissimæque theoriæ dogmata in medium afferre debent. Hoc scribentibus ingratum, ingratissimum legentibus est. Sed de hoc argumento mox breviter disputabimus. Nil denique adeo in hac provincia arduum, quam post doctissima excellentium virorum scripta, & una cum laudatissimis Europæ medicis in scenam prodire. Quomodo enim cum Murrayo, Cullenio, cum Edinburgensibus & Londinensibus materiæ medicæ scriptoribus, Italus ultimi subsellii, infimæque classis medicus poterit comparari?

In tanta rerum difficultate, atque in utillimo studio, ut artis salutaris obscuritas, densissimæque te-

nebræ, quæ curationi morborum opponuntur, quantum fieri poterit dissipentur, nil præstantius nihilque expeditius, quam junctis viribus, cumulatoque labore rem tanti momenti suscipere. Fortasse practicorum accuratiores observationes, chemicorum inventis innixæ, & in solidam massam redactæ, generi humano emolumentum afferre facillime poterunt. Nostri vero in hoc opere suscipiendo conatus non adeo levibus innituntur fundamentis; nam materiæ medicæ elementa primi in hoc Gymnasio tradidimus, atque incognitam prorsus pharmaceuticam eruditionem, pathologiæ copulatam publice ex hoc loco illustravimus; medicamenta quæ e vegetabilibus medicina mutuatur, & dogmata pharmaceutica typis mandare curavimus: oportebat modo & alteram operis partem pertractare, ut incohatum opus minime negligeretur. Superest & postrema hujus disciplinæ particula, nempe remediorum ab animalium classe depromptorum historia, quæ proximo anno lucem videbit.

In celerrimo chemicarum doctrinam progressu, & post stupendas admodum chemiæ pneumaticæ observationes, quæ a Cel. Black inventis, usque ad Priestley experimenta, junctis immortalis Bergman, ingeniosissimi Sheele, Fontana aliorumque laboribus, multum disputarunt doctiores scientiæ cultores, atque observando investigandoque, quæ erronea atque dubia emendatione atque illustratione indigebant ad examen revocarunt viri de chemica disciplina optime meriti. Investigationum fructus profecto uberrimi, non solum in soliditate doctrinarum versantur, sed fundamenta theoretica novam formam assumpserunt, novisque nominibus modo designantur. Celeberrimus inter Pa-

risienses chemiæ philosophicæ cultores D. Lavoisier, qui principii inflammabilis, sive phlogisti theoriam a Sthalio propositam reliquisque subsequentium temporum observatoribus confirmatam, falsam esse existimavit, atque imaginarias phlogisti proprietates omnino contemnendas esse credidit, nova excogitavit nomina rerum & objectorum naturæ, juxta propriam theoriam, magis convenientia. Lavoiserii dogmata sequuti sunt omnes in Gallia chemici novarum rerum amatores Fourcroy, Morveau, aliique, Cl. La Metherie excepto. Multi inter Italos nova nomina probarunt, improbarunt alii. Angliæ doctissimi Philosophi, acerrime primum, D. Kirwan ducente agmine, pro phlogisto pugnarunt. Sed a recentissimis scriptis modo eruitur invictos phlogisti propugnatores, attamen divinæ veritatis vindices, more magnorum virorum, (ut Celsus de Hippocrate, qui se deceptum fuisse ingenue declaravit, eleganter scriptum reliquit), inter quos ipse Kirwan ipseque Black numerantur, proselytorum numerum auxerunt. Atque ut res tanti momenti, brevi accurataque narratione oculis vestris subiiciatur, operæpretium duxi historiam novæ theoriæ, quæ in ultima Pharmacopœje Edinburgensis editone exstat, in latinum sermonem versam hoc in loco, eruditionis gratia, apponere. Diligentissimus itaque D. Duncan in hujusce operis introductione hæc habet.

EPI-

EPITOME

NOVARUM CHEMICARUM DOCTRINARUM.

Quemadmodum novæ doctrinæ chemicæ, nomine theoriæ antiphlogisticæ, magnam celebritatem adeptæ sunt, atque pro evertenda phlogisti theoria a chemicis philosophis per longum tempus exculta, rapidissime progrediuntur; procul dubio existimandum, quod generalis prospectus principiorum novæ doctrinæ, majori lectorum numero acceptus esse poterit; & quod horum principiorum explicatio, recte poterit partem introductionis pro tractatu artis, quæ a scientia chemica absolute pendet, constituere.

Generalis historia chemiæ philosophicæ, nulla alia ratione melius assequi poterit, quam proponendo epitomen elementorum chemiæ, a D Lavoisier recenter editorum; regularem enim continent novarum doctrinarum historiam. Systema majori ex parte proprium est; formam suam & integram compositionem propriæ investigationi accuratisque observationibus debet; atque quoad maximam partem propriis Auctoris inventis innititur. Quamvis ob inventorum celebritatem, novæ hujusmodi doctrinæ celeriter per Europam propagatæ sunt, tamen rapidus illarum progressus in Anglia adjuvabatur elegantissima versione D.Kerr in anglicam linguam; hic enim ob perfectam argumenti intelligentiam quidquid laudis a traductore poterat, operi D. Lavoisier conciliavit.

Princeps differentia, quæ intereſt inter D. LAVOISIER philoſophiam chemicam, & theoriam Stahlianam in hoc præſertim verſatur, quod a D. LAVOISIER hypotheticum elementum phlogiſton dictum integre refutatur, tamquam nullo innixum fundamento, & tamquam factis & obſervationibus oppoſitum; quum contra phænomena omnia, quæ vulgo phlogiſtica appellantur, manifeſte pendere oſtenduntur, ab abſorptione vel evolutione aëris vitalis, aut ſolidæ ejus baſis, quæ in nova nomenclatura dicitur *Oxygene*. Valde ſingulare, ſed ſimul aptiſſimum eſt, quod omnes fere phænomenorum chemicorum explicationes, quæ a veteris theoriæ fautoribus proponuntur, in novas doctrinas mutari poſſunt, poſthabito tantum vocabulo phlogiſton, atque aſſumpto elemento oxygenes, leviſſima tantum idiomatis inverſione. Ubicumque corpus aliquod a Stahlianis phlogiſticatum eſſe dicitur, vel mutatis vocabulis, cum imaginario phlogiſti elemento combinatum, D. LAVOISIER ejuſque ſequaces manifeſte oſtendunt oxygenis, vel baſeos aëris vitalis evolutionem eveniſſe; contra vero ubi corpus phlogiſton amiſiſſe ſupponitur, vel dephlogiſticatum eſſe, revera hoc accidit ob abſorptionem & combinationem aëris vitalis.

D. LAVOISIER in explicatione ſuarum idearum circa compoſitionem fluidorum aëriformium elaſticorum, qui *gas* dicuntur, auſpicatur demonſtrando, vel ſaltem ſolidis argumentis probare nititur, quod conſtent ſolida baſi, combinata cum materia caloris, quæ in recenti nomencla-

tura

tura appellatur, *caloricum*. Hanc hypothesim effe-ctibus generaliter observatis, temperiei incremento in corporibus superstruere nititur; peculiariter vero hæc probatur doctrina a constanti illo effectu, nempe quia horum corporum dimensiones in quamcumque directionem augentur, statim ac temperies crescit. Atque ab analogia concludit, quod omnia corpora sunt vel *solida*, *fluida*, aut *aëriformia*, juxta proportionem, quæ reperitur inter vires attractivas, quæ illorum particulis inhærent, & vim expulsivam quam, ut illas separet, *caloricum* exeritur. Sequitur ab hac theoria, corpora omnia naturaliter solida esse si calor, sive caloricum, nempe causa caloris secedit; ac proinde liquida omnia, & fluida aëriformia constant basi peculiari naturaliter solida, sive *principio proprio*, cujus particulæ ob combinationem cum calorico, tamquam principio communi prohibentur ut generali attractionis legi obsequantur. Hac hypothesi & certis observationibus absorptionis aëris vitalis, explicat apparentiam caloris in combustione, demonstrando quod vitalis aër, qui ab ipso appellatur *gas oxygenum* quemadmodum componitur a basi solida, nempe ab oxygene, cum calorico conjuncto, procul dubio caloricum dimittere debet, dum formam aëris relinquit, ut combinetur cum corpore solido combustibili, atque ubi transire debet a statu rarioris, in statum densioris aggregationis; ac proinde quod hæc phænomena pendent a variis attractionibus electivis calorici, quantum caloris in hac operatione partes sunt. Ait deinde quod caloricum ubi che-mice

mice combinatur cum quocumque corpore, hujus substantiæ aggregationem in majoris raritatis statum mutat, a solido in liquidum, vel a liquido in aëriformem, juxta præcedentes proportiones; & quod ubi a combinatione liberatur, gignit incrementum temperiei, cum flamma vel igne conjunctum, juxta varium concentrationis gradum.

Nonnulli reperiuntur simpliciter elastici aëriformes vapores, qui in omni cognita temperie in statu *gas* permanent, verum cum aliis corporibus combinantur, & solidam vel liquidam formam aggregationis assumunt. Facilioris intelligentiæ gratia distinctionem instituit, inter basim solidam, quæ has efformat combinationes, & *gas*, in quo combinantur cum calorico. Princeps *gas*, a longo jam tempore appellatur aër vitalis: verum D. Lavoisier existimat melius esse vocabulum aër fluido tantum atmosphærico designando inserviat, qui diversorum *gas* mixtura est; atque ut species distinguantur, addit genericæ voci *gas* nomen specificum depromptum ab eminenti aliqua proprietate solidæ basis, quæ præcipuum elementum efformat. Hinc aëri vitali *gas oxygenis* nomen tribuit, ab essentiali baseos proprietate, quam *oxygenum* appellat, quia est causa universalis aciditatis.

Manifeste ostendit omnia combustionis exempla certe nihil aliud esse nisi hujus oxygenis combinationem cum corpore combustibili, atque in majori horum casuum parte hanc combinationem evenire posse juxta varios saturationis gradus. In genere ubi hæc saturatio completa est,

com-

compositum a combinatione corpus, est acidum; atque juxta novum idioma, substantiam combustibilem oxygenatam esse dicitur. Hinc quo ad majorem partem corpora combustibilia sunt bases acidificabiles, vel substantiæ, quæ mediante combinatione cum oxygene, in acida mutari possunt. Ubi saturatio corporis combustibilis minor est ac requiritur pro compositione acidi, compositum appellatur *oxydes*. Processus in primo casu appellatur oxvgenatio; & basis *oxygenata* esse dicitur; in secundo casu basis *oxydata* dicitur, atque actus operationis appellatur *oxydatio*. Hujusmodi nomina arbitraria sunt; sed quemadmodum chemico idiomati perspicuitatem insignem communicant, absque longa explicatione, ideo magni usus sunt.

Unicum vero reperitur exemplum corporis combustibilis, qui combinatur cum oxygene & tamen numquam efformat acidum aut oxydem acido proximam. Aër inflammabilis, uti antea appellabatur est gas simplex qui mediante combustione cum oxygene uniri potest; ambo *gas* caloricum deponunt, qui apparet in igne, vel calore & lumine; atque substantia, quæ ab hac unione oritur est aqua. Ab hac circumstantia basis solida *gas* combustibilis *hydrogenis* nomen in nova nomenclatura accepit; atque in statu suo aëriformi, cum calorico combinata, appellatur *gas hydrogene*.

Una aëriformium fluidorum species, qua componitur mixtura aër atmosphæricus dicta, vitæ animali lethalis est, atque flammam exstinguit.

Hæc

Hæc diversa antea obtinuit nomina, juxta diversorum philosophorum imaginationem, quemadmodum mephitis atmosphærica, noxius aër, aër phlogisticatus, &c. In nova nomenclatura appellatur *gas azoticum*, & basis sua, a mortifera qualitate, *azotes*. Hæc basis ad varium diversumque saturationis gradum cum oxygene conjungitur & oxydes vel acida efformat juxta proportionem oxygenis, quo compositum saturatur. In minimo saturationis gradu cum oxygene, compositum adhuc aëriformem statum retinet; atque in aqua non dissolvitur: Hoc compositum, secundum principia generalia novæ nomenclaturæ, appellari deberet *gas azoticum* oxydatum; verum quemadmodum vetus appellatio, *gas nitrosum*, admodum communis est, neque ullam contradictionem aut ambiguitatem gignit, ideo retinetur. Ulteriori saturatione cum oxygene, gas nitrosum mutatur in acidum, atque si per se existit aëriformem aggregationem retinet; verum ad magnam quantitatem solvitur, mediante aqua. Pro hoc acido antiquum nomen acidi nitrosi retinetur ob easdem rationes, quæ gas nitrosum respiciunt; verum status duo hujus acidi a longo jam tempore congniti distinguuntur variando terminationem nominis specifici: Acidum valde coloratum, rubrum & fumans, antea, phlogisticatum dictum, nunc appellatur acidum *nitrosum*, atque pallidum vehementius acidum, qui rubros vapores non emittit, & qui antea dicebatur acidum nitrosum dephlogisticatum, dicitur modo acidum *nitricum*. Differentia inter duos hujus acidi status pendet a dif-

differenti quantitate oxygenis ſaturantis, cum eadem baſi acidificante conjuncta; nam ſecunda ſpecies, nempe acidum nitricum magis perfectum integre ſaturata eſt cum oxygene, dum in priori, acido ſcilicet nitri fumante. adeſt ſuperabundans proportio azotis. Acida hujuſmodi mutuo converti vel mutari ab uno in alterum poſſunt; nitricum in nitroſum, vel additione azotis, vel detractione, oxygenis; & *vice verſa*.

AZOTES & hydrogene, ſi ſimul combinantur, efformant alcali volatile cauſticum, *vel ammonia*, uti appellatur in nova nomenclatura. Ratio mutati nominis hujus ſubſtantiæ eſt ad vitandam ſuperfluam periphraſin in idiomate chemico, atque ut, quantum poſſibile erit ſingulis peculiaribus ſubſtantiis perſpicua & unica vox tribuatur. Magnæ utilitates generalis hujus principii in nomenclatura, apparebunt, ſi comparantur nova nomina ſalium neutrorum, cum vetuſtis arbitrariis denominationibus.

NONNULLÆ ſubſtantiæ combuſtibiles ſimplices, perſiſtente combuſtione, combinantur cum oxygene, atque oxydes nempe acida efformant, uti azotes. Sulphur dum lente comburitur, cum minori quantitate oxygenis ſaturantis conjungitur atque efformat acidum volatile debile & inſigniter odorum, acidum vitriolicum phlogiſticatum, vel ſulphureum antea dictum, & qui modo appellatur acidum ſulphu*reum*. Ubi celerius comburitur, majori quantitate oxygenis ſaturatur, & compoſitum inde proveniens eſt acidum ponderoſum, fortius & inodorum atque appellatur acidum ſulphu*ricum*, antea vitriolicum. Mu-

tari

tari ſimiliter inter ſe poſſunt, addendo oxygenem ſulphureo, vel detrahendo ab acido ſulphurico.

PHOSPHORUS ſimplex eſt combuſtibilis ſubſtantia, quæ, uti ſulphur, combinatur cum oxygene ad duos ſaturationis gradus; combinatio minus oxygenata appellatur phoſphorus, perfectius vero oxygenata, acidum phoſphoricum. Carbo, vel potius ipſius elementaris & ſimplex pars combuſtibilis, quæ appellatur *carbon* vel *char*, quo diſtinguatur a miſcela impura *carbonis* nomine dicta, conjungitur cum oxygene combuſtionis, atque efformat acidum *carbonicum* vel *charicum*, antea diſtinctum nomine aëris fixi, aëris fixabilis, acidi aërei &c.

MULTA etiam reperiuntur cognita acida, quæ adhuc non fuerunt decompoſita, ipſorumque ideo baſis acidificabilis incognita remanet. Hæc ſunt *acidum muriaticum*, *acidum boracinum*, & *acidum fluoricum*; ſed a generali analogia, ſupponi poteſt componi acida hæc peculiaribus baſibus combuſtibilibus, quæ combinantur cum oxygene, tanquam peculiari illarum acidificante elemento. Quamvis acidum muriaticum in actuali ſtatu chemicæ ſcientiæ, nequeat adeo decomponi, ut ejus baſis detegatur, poteſt vero copulari cum inſigni ſuperabundanti quantitate oxygenis, & hac ratione proprietates aſſumit ab illis, quas in ſtatu communi poſſidebat, valde diverſas. In novo hoc ſtatu, juxta novam nomenclaturam appellatur, *acidum muriaticum oxygenatum*. Fortaſſe

ſe aptius appellari poſſet acidum muriaticum *ſu-peroxygenatum*.

PRÆTER acida hæc ſimplicia, ſive acida baſi ſimplici, multa acida baſes habent compoſitas, ſive duas vel ultra, baſes acidificabiles ſimul junctas, atque hujusmodi radicalia compoſita in acida mutantur, vel oxygenantur combinatione cum oxygene. Acidum compoſitum a longo jam tempore nomine *Aquæ Regiæ* cognitum, hujus generis eſt, atque manifeſtum eſt, ab attractionibus electivis aliiſque phænomenis, quod acidum nitricum & muriaticum, a quibus efformatur, ſimul chemice ſunt combinata; nempe, horum acidorum baſes acidificabiles conjunguntur ad efformandum compoſitum radicalem, pro cujus acidificatione utriuſque acidi oxygene in uſum revocatur. Aliæ acidificabiles & oxydabiles compoſitæ baſes a vegetabilibus & animalibus ſubſtantiis obtinentur, & conſtant variis proportionibus carbonis & hydrogenis, ſimul junctis, aliquando cum additione azotis, vel phoſphori, aut utriuſque. In ſtatu oxydarum, compoſita hæc radicalia ab oxygene habent additionem in gradu tamen minori, quam requiritur pro acidi perfecti compoſitione: ſaccharum, amylum, gummi, mucus, gluten, oleum, reſina, alkohol, æther &c. ſunt baſes acidificabiles compoſitæ, tantum cum proportione oxydante oxygenis conjunctæ. Acida hujus ordinis ſunt.

Nomina nova.	*Nomina vetusta,*
Acidum Tartareum	Acidum Tartari
Acidum Malicum	Recenter cognitum.
Acidum Citricum	Acidum Limonum
Acidum Pyro-lignicum	Acidum Empyreumaticum ligni.
Acidum Pyro-mucosum	Acidum Empy. sacchari.
Acidum Pyro-tartarosum	Acidum Empyr. tartari.
Acidum Oxalinum	Acidum Acetosæ.
Acidum Acetosum	Acetum, vel acidum Aceti
Acidum Aceticum	Acetum radicale
Acidum Succinicum	Sal volatile succini
Acidum Benzoticum	Flores benzoini
Acidum Camphoricum.	Recenter detectum.
Acidum Gallicum	Principium adstringens vegetabilium.
Acidum Lacticum	Acidum seri acescentis
Acidum Saccholacticum	Antea incognitum.
Acidum Formicum	Acidum Formicarum
Acidum Bombicum	Antea incognitum,
Acidum Sebacicum	Idem.
Acidum Lithicum	Calculus Urinarius
Acidum Prussicum	Materia colorans cærulei Berolinensis,

NEQUIT certe contendi, quod hæc acida efformari possint combinando elementa simplicia basium & addendo oxygenem composito radicali, atque ita syntheticum de illorum natura & constitutione argumentum exhibere: verum mediante destructiva distillatione in vase clauso, atque aliis accuratis analyticis operationibus, varia illorum elementa a se invicem separari possunt, & peculiares proportiones tolerabili certitudine assignari.

METALLA aliam constituunt seriem basium oxydabilium vel acidificabilium; atque adnotatione dignum est, quod in statu oxydarum, omnino conveniunt cum generalibus phænomenis corporum alcalinorum; nam multa inter metalla ulteriori oxygenis additione in acida mutantur. Omnia sunt corpora combustibilia; & quoad maximam partem excessivum temperiei gradum requirunt, ut via sicca combinentur cum oxygene; omnia vero combinari possunt cum oxygene via humida, adhibitis attractionibus electivis. Quod antea appellabatur forma regulina metallorum, est simplicissimus illorum status, in quo cum nulla adhuc cognita substantia combinantur; contra vero status calcis, in quo tanquam genuina corpora elementaria esse credebantur, ille est in quo addendo quantitatem, saturantem oxygenis, minus quam requiritur pro statu acidi, convertuntur in oxydes metallicas, quæ antea calces denominabantur. Hujus status oxydationis, in multis metallis, reperiuntur multi diversi gradus, atque in nova nomenclatura hujusmodi di-

 ver-

versi oxydationis gradus a colore distinguuntur; vel a peculiaribus circumstantiis in quibus oxydatio producitur.

ABSOLUTE necessarium est pro solutione metalli in aliquo acido, ut metallum in statu oxydis reperiatur, ante actum solutionis, vel ut durante processu oxydatum reddatur, aut decomponendo partem acidi pro solutione adhibiti, aut aquæ cum qua acidum dilutum est. Hinc semper accidit, quod ubi metalla non prius oxydata dissolvuntur in acido nitrico, aut in acido sulphurico concentrato, acidi pars decomponitur; quia azotes vel gas nitrosum, vel ambo amittunt partem oxygenis acidificantis, quæ detrahitur a basi oxydis metallicæ: vel acidum sulphureum, aut ipsum etiam sulphur evoluitur, a simili decompositione perfecti acidi sulphurici, ubi hoc acidum pro solutione fuit adhibitum. Quando acidum sulphuricum dilutum adhibetur, aqua solutionis decomponitur pro oxydatione metalli, quia elementa acidi simul retinentur a fortiori attractione electiva, quam est illa quæ exeritur inter particulas aquam constituentes; sequitur ideo, quod in hoc casu, gas hydrogene liberum evadit, & metallum dum in acido dissolvitur, oxydatur a parte oxygenis ipsius aquæ.

HÆC magna ex parte est summa novarum doctrinarum chemicarum; quod superest, fere nihil aliud est quam nomenclaturæ mutatio, pro simplici proprietate & accurata methodo, ad vitandam ambiguitatem, vel uti auctori videtur, ad

er-

errores in phænomenis & factis chemicis eliminandos.

NOMINA omnia metallorum latine terminantur genere neutro; & ſingula vox uſurpatur ad indicandum ſingulum metallum, in perfectiſſimo puritatis ſtatu, quantum licet in actuali chemicæ intelligentiæ ſtatu. Hinc Platinum, Aurum, Argentum, &c. denotant perfectum metallicum aut regulinum ſtatum Platinæ, Auri, Argenti &c. Alcalina & terræ ſequenti ratione denominantur:

Nomina nova.	*Nomina vetusta.*
Potassa	Alcali vegetabile fixum purum, vel cauſticum.
Soda	—— — — idem minerale.
Ammoniaca	Alcali volatile ex calce viva paratum.
Calx	Terra calcarea pura.
Magneſia	Magneſia calcinata.
Barytes	Terra ponderoſa pura.
Creta	Terra argillacea pura.
Terra ſilicea	Terra ſilicea pura.

COMBINATIONES alcalinorum, terrarum & oxydarum metallicarum cum acidis, quemadmodum efformant ſales neutros, medios, terreos & metallicos, ideo in genera dividuntur juxta acidum a quo pars conſtitutionis componitur; que baſis peculiaris, cum qua acidum combi- ur in ſingulo peculiari ſale, compoſiti nomen

 ſpe-

ſpecificum conſtituit. Hac ratione antiqua inintelligibilia, vel falſa nomina horum ſalium delentur, atque vocabula adhibentur, quæ non ſolum indicant ſalem, qui peculiariter deſignari debet, verumetiam enumerant ingredientia, atque denotant ſtatum ſubſtantiarum, quæ in compoſito reperiuntur. Hinc ſales omnes, in quibus acidum ſulphuricum combinatur cum baſi alcalina, terrea aut metallica, appellantur *ſulfata*; dum illi, in quibus acidum ſulphureum cum iisdem baſibus combinatur, *ſulfites* denominantur: atque ita de aliis acidis, ut in ſequenti tabula [illegible]

Nomina nova,	*Nomina vetuſta.*
Sulfas barytis	Spatum ponderoſum, vitriolum terræ ponderoſæ.
Potassa	Tartarum vitriolatum, ſal de duobus, arcanum duplicatum.
Calcareus	Selenite, gypſum, vitriolum calcareum.
Magneſiæ	Sal epſomienſe, ſal ſedlitz, vitriolum magneſiæ.
Ammonia calis	Sal ammoniacum ſecretum Glauberi.
Argillæ	Alumen.
Zinci	Vitriolum album, vitriolum goslar, *copperas* alba, vitriolum zinci.

No-

Nomina nova.	*Nomina vetusta.*
Sulfas Ferri	*Copperas* viridis, vitriolum viride, vitriolum martiale; vitriolum ferri.
Mangneſii	Vitriolum manganeſe.
Cobalti	Vitriolum cobalti.
Niccoli	Vitriolum nickeli.
Plumbi	Vitriolum plumbi.
Stanni	Vitriolum ſtanni.
Cupri	*Copperas* cærulea, vitriolum cœruleum, vitriolum Romanum, vitriolum cupri.
Biſmuthi	Vitriolum biſmuthi.
Antimonii	Vitriolum antimonii.
Arſenici	Vitriolum arſenici.
Mercurii	Vitriolum mercurii.
Argenti	Vitriolum argenti.
Auri	Vitriolum auri.
Platini	Vitriolum platinæ.

IN nonnullis caſibus, hujuſmodi ſales efformari poſſunt cum fixa & permanenti ſemper proportione acidi ſuperſaturante, vel cum oppoſito exceſſu terræ alcalinæ, vel metallicæ baſis: in duplici hoc caſu peculiaris ſaturationis ſtatus deſignatur præmiſſo prioribus nominibus vocabulo *acidulum* vel *alcalinum*. Ita cremor, vel cryſtalla tartari, quæ compoſitio uti notiſſimum eſt conſtat *potash*, vel alcali vegetabili fixo, cum exceſſu acidi tartarei, appellatur *Tartaris potaſſæ acidulus* atque ita de reliquis.

HÆC

HÆC est ampla satis historia doctrinarum & nomenclaturæ novæ philosophiæ chemicæ, quantum a præfationis limitibus permitti potest; ad reliqua magis peculiaria quod attinet, lectores adire debent elementa D. LAVOISIER, in quibus uberes distinctæque proponuntur explicationes præcipuarum systematis partium; atque ubi principes difficultates a veteris theoriæ sectatoribus propositæ dissipantur & explanantur.

CERTE non parum confert ad confirmandam probabilitatem, majoremque evidentiam novæ chemicæ philosophiæ, quod D. BLACK, qui per longum tempus chemiam in hac universitate docuit, cum maxima meritisque debita æxistimatione, & qui ipsemet chemicas magni momenti doctrinas detexit, fatetur phlogisti theoriam, qua duce omnes ipse doctrinas proposuit cum primum lectiones tradidit, admodum obscuram evasisse post numerosas observationes recenter factas; atque explicationes non adeo planas manifestasque, chemicorum experimentorum suppeditare, quam theoria LAVOISIERII, quæ simplicior est, facilius assequi potest, atque strictius cum novis chemicis factis connectitur.

D. KIRWAN quoque, qui per longum tempus strenue pugnavit pro doctrina Sthaliana, atque etiam, ut hanc tueretur doctrinam, tractatum evulgavit adversus D. LAVOISERII opiniones, recenter & admodum ingenue, quod rarum in majori hominum parte est, sincere atque aperte proprium fassus est errorem, atque veritatibus quas pu-

publice poſtremo admodum tempore improbare conatus eſt aſſentire non dubitavit.

Quid ſentiendum ſit de nova chemicorum theoria, longum profecto eſſet in præſentia diſputare. Multum certe recentiores obſervatores receptis antea doctrinis addiicierunt, & potius eſſentiales diſciplinæ utilitates, quam nova nomina a philoſophis reſpicienda ſunt. In præſenti tractatu veterum nomenclaturam, cognitamque phlogiſti theoriam adhibuimus, nam perſpicuitati non novitati conſulendum, & priuſquam novis vocabulis noviſque doctrinis mens & animus, aureſque juvenum aſſueſcant, melius erit debilem lucem incommodo ſplendori præponere, turpe enim eſſet in magna luce cæcutire.

MATERIA MEDICA

REGNI MINERALIS.

QUemadmodum ab Anatome corporis humani fabrica accurate deſcribitur; ſanas integraſque functiones Phyſiologia perſequitur, & a Pathologia ſanitatis perturbationes deſignantur; ita opportuniora adverſus morbos præſidia a Materia Medica declarantur. Hoc itaque nomine intelligitur peculiaris illa diſciplina, in qua remediorum præſidiorumque omnium Hiſtoria, natura, præparata, præcipuæque facultates diligenter illuſtrantur. Tanti momenti ſcientia, quæ a medicis omnibus pro Artis ſalutaris fundamento haberi debet varias, ab univerſis corporibus naturalibus ſubſtantias mutuatur, ac modo plantis, modo mineralibus foſſilibus & metallicis, modo animalibus utitur. Hinc a triplici naturæ Regno triplex materiæ medicæ diviſio deſumitur. Primam partem medicamenta vegetabilia, ſecundam mineralia, tertiam denique animalia componunt. Plantarum vires, actionem, uſum ſive adminiſtrationem in peculiari tractatu nuperrime evulgavimus. Nunc majori diligentia, fuſiuſque ad præſidia e Regno minerali depromenda devenie-mus; quod certe annis ſuperioribus deſideraba-

 tur.

tur. Animalium medicamentosas qualitates postremo loco enucleare conabimur, hac præsertim ætate, in qua & ipsæ lacertarum carnes recentes inter specifica adversus gravissimos morbos auxilia collocantur.

Ad materiam vero medicinalem Regni mineralis quod attinet, chemiæ Pharmaceuticæ elementa in ipso limine illustranda sunt, ideoque corpora omnia in sex generales classes distinguere oportet. Primum tenent locum Sales, secundum Inflammabilia; sequuntur Metallica, Terrea, Aquosa, Aërea. A prioribus quinque vetustiores medici non pauca desumebant præsidia; at recentiores substantias aëriformes summa etiam cum utilitate adhibere solent, uti evincitur acidi aërei, aërisque dephlogisticati administratione in gravissimis etiam morbis. Aëris ideo atmosphærici, sive respirabilis proprietates in hac quoque materiæ medicæ parte accurate sunt considerandæ.

PARS I.

PARS I.

DE SUBSTANTIIS SALINIS.

Corpora naturalia, quæ determinata, uniformi, regularique structura vel penitus carent, vel tantum organica gaudent levi apparentia Fossilia, vulgatiorique vocabulo Mineralia nuncupantur. *Fossilium* in tellure obviorum complexus vulgo Regnum audit fossile, vel minerale juxta cel. Bergman definitionem, qui hæc addit, ut fundamentalis fossilium natura intelligatur. *In hoc tertio regno naturæ, generatio longe aliter peragitur, ac in organicis. Nullum ovum vel semen, fossile futurum in minimum coarctatum complicatumque spatium fovet; nulla fæcundatio, nullus humorum nutrientium stabilitus motus, nulla evolutio heic locum habet. Moleculæ sibi invicem occurentes, sola attractione coalescunt*. Fossilium facultates, sive mineralium vires medicamentosæ dignosci nequeunt, nisi prius, characteres externi & interni horum corporum perfecte innotescant. Quemadmodum vero recepto ab omnibus scriptoribus ordine incedendum, ideo a salium descriptione ordiendum. Substantiæ salinæ.

Sales dicuntur substántiæ illæ fossiles, quæ in lingua plus minus saporis excitant, & subtilissime pulverati, aqua ebulliente millies ponde- Sales.

rosiore solvuntur. Igne liquescunt, & plerique mutantur vel destruuntur. Salinam vero qualitatem, quæ in determinata sapiditate versatur a phlogisto, mediante materia caloris attenuato mutuantur; solubilitatem vero a calore omnino pendere multa suadent. Corpora omnia phlogisto destituta in calcem abeunt penitus insipidam, & phlogistum proprie dictum ope caloris omnino amittunt. Resinosa, omnia quæ salinam naturam habent, calore attenuata saporis intensitatem declarant. Caloris activitate calx usta salinam solubilitatem adipiscitur; nam ignis actione lapides calcarei non modo solubilitatem acquirunt sed simul in calcem transeunt penitus causticam. Sed in hoc casu quæ eveniunt mutationes magni momenti doctrinam alio magis opportuno tempore enucleandam includunt. Salinæ rursum particulæ, sive salium moleculæ primitivæ, in omnium fere corporum fundamentali compositione commixtæ reperiuntur. Sed sapor præcipuus salinis elementis primario inhærens, acidum vel alcali pro fundamento agnoscit, quandoquidem hoc principio quamvis diversimode modificato, sales proprie dicti componuntur. Quamvis enim duas simpliciorum salium species generales existant, atque acidi primam, alcalini secundam componant, salinum proprium acidum dici meretur; alcalinum enim potius acre est & acutum. In majori corporum naturalium numero salinum & præcipue acidum existit elementum, quamvis modo magis, modo minus evolutum sit, prout a diversis aliis substantiis occultatur & absconditur. Ita acidum sac-

ſacchari in vegetabilibus copioſiſſimum ; a quo fructuum & plantarum ſapor repetendus eſt, cum glutine mucilaginoſiſque elementis adeo ſtricte combinatur, ut acido nitroſo opus ſit pro integra abſolutaque ſeparatione. Inſipidæ admodum ſubſtantiæ ſalinum ſive acidum elementum habent admixtum ; a ſubere enim ſicciſſimo omniſque ſaporis experte, nuperrimi chemici acidum peculiaris naturæ obtinuerunt.

Salium characteres generales.

Præcipui characteres ſalibus ſimplicioribus proprii duas ſuppeditant harum ſubſtantiarum Claſſes. Nam uti accuratiores Chemici exiſtimant, *characteres ſpecifici inter ſales ſimplices, quos ars nondum ex ſuis principiis componere valet, ab indolis diverſitate unice ſunt petendi*. Horum duo innotuerunt diſtincta genera; Acidum nempe & Alcali. Ad acidum enim quod attinet, etſi hæc ſubſtantia, ubi de foſſilibus agitur, triplici generis antea eſſe exiſtimabatur, veteres enim deſcripſerunt tantummodo Acidum Vitriolicum, Nitroſum & Muriaticum; recentiores contra addiderunt Acidum Fluoratum, Boracinum, Arſenicale, Sideri, Molybdenæ, & lapidis ponderoſi. Regnum vegetabile majorem acidorum varietatem exhibet; vix tamen crederem inter ſpecies omnium diſtinctas collocari debere, acidum Sacchari, Acetoſellæ, Tartari, Benzoinium, Citrinum, Succineum & alia hujusmodi. Regnum animale ſuppeditat Acidum Formicale, Sebaceum ; immo reperitur etiam peculiare acidum Larvæ phalenæ Vinulæ, peculiari volatilitate præditum. Denique acidum Phoſphoreum,

& aëreum continent etiam animalia & vegetabilia corpora. Cl. Bergman non ſolum de deſcriptis modo genuinis ac manifeſtis acidis loquitur, verum metalla probabiliter ſuis etiam conſtare radicalibus acidis exiſtimat, ignotaque etiam diverſi generis acida in animalibus non adhuc detecta reperiri ſuſpicatur, ait enim: *Metalla in ſtatu completo ſunt acida metallica phlogiſto ſatiata, vel ſulphuris metallici ſpecies, quæ interdum diſtincte inflammari poſſunt, ut zincum & arſenicum. Veſtigia quoque flammæ ſed magis obſcuræ ſub fuſione præbent aurum & cuprum, nimbo vireſcente; ferrum candeſcentia ſcintillas evibrat, & ſtannum quoque idonea encheireſi, accendi poteſt.* Demum nonnulla corpora phlogiſtica, & fortaſſe omnia cum acidis intime combinantur; quod de ſulphureis & reſinoſis certiſſimum eſt. Acidorum in omnibus fere corporibus naturalibus exiſtentia magnam hujus principii neceſſitatem utilitatemque in univerſali œconomia naturæ declarat. Quænam ſit acidorum activitas in œconomia animali inferius patebit. Plantæ quæ in genere acido copioſiſſimo ſunt refertæ, ſi hoc privantur elemento, ſtatim corrumpuntur; atque vegetabilium exhalationes, quæ corruptelam afferunt, tenuiſſimo acido componuntur. Transpirationem animalem, quam alcali phlogiſticato magna ex parte compoſitam eſſe Pathologi contendunt, acidum ſatis copioſum, acido aëreo ſimillimum, ſemper adjunctum habere, noſtræ evincunt luculentiſſimæ obſervationes. Hinc morbi omnes corruptorii

ab

ab acidi defectu pendentes; acidorum medicamentorum administratione curantur. Sed de his fusius suo loco.

Sales nativi, qui scilicet a natura ipsa componuntur, sunt vel acidi vel alcalini, vel neutrales, vel medii terrestres, vel denique metallici. Acida proprio distinguuntur sapore acuto, & in statu puritatis minime ingrato; amara dein redduntur, magisque adstringentia dum aut simplici phlogisto scatent aut metallicis elementis, quod idem fere est, saturantur; quamadmodum observatur in acido muriatico, phlogisti tenacissimo, atque in vitriolo martis. Secundo loco acida, cum insigni effervescentia solvunt alcalia aërata, nempe alcalia quæ acido aëreo abundant, ideoque aërata dicuntur. Hoc autem accidit, quia acida omnia majorem cum alcalinis affinitatem habent, quam acidum aëreum; hinc alcalina relicto acido aëreo cum reliquis acidis conjunguntur. Interim acidum aëreum summa volatilitate præditum celeriter aëreoque excitato crepitu in auras dissipatur. Alcali vero causticum, nempe acido aëreo spoliatum nullam cum acidis quibuscumque effervescentiam gignit. Tertio loco acida tincturas cæruleas vegetabilium rufas reddunt, præsertim vero tincturam Heliotropii cæruleam in rubrum colorem mutant. Juxta variam tamen acidi speciem, vario modo tinctura Heliotropii mutatur. Ab acidis enim mineralibus dilute tantum rufa redditur, & contra ab acido aëreo in elegantissimum purpureum colorem vertitur. Hac profecto diversi- Sales acidi, & alcalini.

 ta-

tate accurati obſervatores, primo intuitu de acidi aërei in aliquo corpore exiſtentia judicare poſſunt. Cæterum acida omnia concentrata cum oleis combinantur; aquæ tenaciſſima ſunt, quam ab aëre utcumque ſicco attrahunt; corpora animalia ac vegetabilia diſſolvunt; cum aqua calorem, cum glacie frigus producunt; fluida animalia & vegetabilia, quæ coagulabilia ſunt, coagulant. Difficillimum tamen ſemper erit hujus mutationis cauſam determinare. Hiſce addendum, quod acida multa aqua diluta ſi a corpore humano ſuſcipiuntur ſitim extinguunt, calorem imminuunt, æſtum compeſcunt, ideoque motum ſanguinis circulatorium retardant; & urinæ ſecretionem adaugent. Contra vero acida concentrata, nempe aquoſis particulis ſpoliata ſitim, calorem, ariditatem adaugent, pulſum duriſſimum, & inſigniter vibratum reddunt, urinamque parciorem rufamque efficiunt. In primo etenim caſu acidorum particulæ magnopere diviſæ, atque ob aquæ interpoſitionem multum a ſe invicem ſejunctæ, caloris ſenſibilis magnam copiam attrahunt, adeoque frigoris ſenſationem inducunt. At in ſecundo caſu ob concentrationem peculiarem a phlogiſto acceptam acutiem ſive præcipuam cauſticitatem exercent. Hujusmodi qualitates generales magis ad materiam medicam accedentes, hoc in loco collocari debebant.

DE

DE ACIDO VITRIOLICO.

Acidum vitriolicum.

ACida nativa etsi raro in maximo puritatis statu in terræ sinu occurrunt, quia cum variis substantiis combinata reperiuntur, in peculiares tamen species dividi consueverunt. Primum tenet locum acidum vitriolicum, cujus synonyma sunt *Acidum primigenium, catholicum, æthereum, sulphureum, aluminosum, oleum vitrioli, spiritus vitrioli, spiritus sulphuris per campanam*.

Præter qualitates, quas cum reliquis acidis communes possidet, acidum vitriolicum purum odore & colore caret. Rarissime in formam solidam frigore concrescit, sed aëre nitroso coagulari potest, e connubiis optime dignoscendum, uti alia acida. *Berg. Scia.* Acidum vitriolicum cum spiritibus ardentibus unitum, aciditatem deponit, unde oritur æther vitriolicus, usitatissima illa præparatio, cui insignis antispasmodica facultas tribuitur. Vetustioribus chemicis æther tantum vitriolicus innotuit; nostra vero ætate a reliquis etiam acidis æther paratur. Acidum vitrioli Ferrum, Zincum & Cuprum dissolvit. Per caloris gradum ebullientem cum metallis omnibus uniri potest. Corpora animalia, aut vegetabilia corrodit. Fermentationem prohibet. Cum alcalinis neutra facit, inferius describenda. Acidum deinde vitriolicum principio inflammabili copulatum

&

Acidum vitriolicum phlogisticatum.

& calore attenuatum in vapores attollitur, & acidi vitriolici volatilis vel phlogisticati nomen acquirit. Acidum vitrioli phlogisticatum non raro eructant Vulcanorum voragines, odore instructum penetrantissimo, suffocante. Phlogiston inquinans, & caloris ligata materia aëream impertiunt formam, quæ tamen aquæ connubium non impediunt. *Berg. Sciagr.* Dum in hoc reperitur statu, difficulter concentratur; aliquid alienum, nempe phlogiston adjunctum habet. Majori proportione alcalia saturat, ut & terras quoque absorbentes, quamvis minus acidi continet; nam ob summam particularum tenuitatem, majorem penetrabilitatem assumit. Corpora animalia ac vegetabilia minus afficit, metallica vero magis, quia corpora humida tenues acidi volatilis particulas absumunt, contra vero metallicorum corporum soliditas facilius a volatili, quam a densiori crassiorique acido penetratur. Affinitatem habet cum alcalicis minorem, servat enim primariam, quam cum phlogisto habet. Minus generat caloris cum aqua, & frigoris nive commixtum. Vaporem denique sulphureum emittit. Acidi vitriolici volatilis, sive vaporis sulphurei magnam profecto copiam suppeditant montes ignivomi, vel loca ab antiquissimis vulcanis quondam conflagrata. In sudatoriis calidissimis agri Neapolitani acidum vitriolicum valde volatile exhalat, atque ubi frigidioris aëris actionem experitur, generat purissimos flores sulphuris; ubi vicinam subjectamque terram argillaceam offendit alumen gignit. Tincturam cæruleam Helio-

liotropii rubram reddit; ob copiosum phlogistum aërem respirabilem inertissimum reddit, & suffocationem affert. Lapides vulcanicos durissimos in Argillam vertit; unde in nostris vulcanicis vetustioribus regionibus, colles terræque omnes argillaceæ sunt. Ideo etiam loca vaporibus sulphureis referta valde insalubria sunt, quia acidum sulphureum volatile phlogisticationem aëris atmosphærici valde periculosam efficit.

Corpora nativa in quibus acidum vitriolicum reperitur sunt sal Glauberi nativus, quemadmodum species illa, quæ abundanter occurrit in nostra Calabria, atque sal Selliæ nuncupatur. Vitrioli acidum continent etiam sales Metallici, qui Ferrum, Cuprum & Zincum pro basi habent, uti sunt vitriolum martis nempe viride, vitriolum veneris, sive cæruleum, & Zinci, scilicet album. Adest quoque in salibus terreis, qui vel alumine, vel terra calcarea sunt uniti; quemadmodum in alumine & sale cathartico amaro. In aquis variis, in atmosphæra, in aura electrica detegitur quoque acidum vitrioli. Aquæ aluminosæ omnes hoc acido abundant, & procul dubio acidi vestigia in scintilla electrica deprehenduntur. Inter omnia vero corpora, quæ acidum vitrioli suppeditant, non modo pro medicina sed maxime pro civili œconomia sunt vitriolum & sulphur; in decompositione enim harum substantiarum obtinetur, atque ejus puritas per specificam gravitatem & pelluciditatem determinatur. De acido vitriolico libero loquitur *Cl. Bergm.* in Sciagraphia R. Mineralis, ubi

Acidum vitr. liberum.

ubi ait: *In viciniis Senarum & Viterbii aqua dilutum inter collium lapides nonnunquam effluere narrat D. Vandelli, igne ſubterraneo ſine dubio excuſſum, ſed alias fere ſemper nuptum alcali, terræ, metallo, vel phlogiſto*. Hæc ad hiſtoriam acidi vitriolici generalem valde neceſſaria, dum hujus ſubſtantiæ naturam nobis aperiunt, præcipuas quoque medicas facultates declarant.

Acidi vitr. usus.

Recentiores itaque Practici, utillimis chemiæ principiis imbuti acida omnia per ſe, & præſertim acidum vitriolicum puriſſimum inter præſidia antiſeptica, nempe corruptioni oppoſita, antiſcorbutica, antiphlogiſtica, ſive inflammationi contraria collocare conſueverunt. Et quemadmodum ubi acidum vitrioli inflammationem avertit, acutiſſimas ſimul inflammatorias febres, nempe neceſſarios eſſentialis cauſæ effectus tollit, ideo huic ſubſtantiæ antifebrilem quoque facultatem Medici tribuerunt. Graviſſimi rurſum pectoris morbi, uti ſanguinis ſputus, ulcera pulmonum, hydro-thoracis periculoſa initia, vomicæ pulmonales, acidi vitriolici adminiſtratione magnopere ſublevantur. In quocumque demum ſanguinis fluxu hoc præſidio utiliter utimur. Sed ſigillatim de propoſitis modo doctrinis differendum. Et primo quidem merito acidum vitriolicum antiſepticum & antiſcorbuticum eſſe exiſtimandum eſt, quandoquidem in morbis febrilibus cum magna virium proſtratione, cum lividis petechiis, & atri ſanguinis eruptione per varia corporis emunctoria, nihil utilius acido vitriolico, multa aqua diluto & copioſius ingurgitato. In ipſis

etiam

etiam ſanguineis lethalibus variolis, in quibus omnia incaſſum præſidia adminiſtrantur, juvat ad acidum vitriolicum confugere. Vidimus ſæpe extremum ſcorbuti venerei ſtatum, in quo & gingivæ copioſum fœtidumque ſanguinem emittebant, & dentes decidebant, non modo acido aëreo, ſed vitriolico etiam eradicative ſanatum. In puſtulis venereis pravæ indolis, admodum profundis, & quæ fœtidum ichorem emittunt, uti nunquam medicamenta mercurialia ſunt adhibenda, ſic contra acidum vitriolicum, cum infuſo vel pulvere corticis peruviani copulatum, curationem abſolvit. In hiſce caſibus, uti & in reliquis omnibus ſpiritu vitrioli tenui, potius quam ſpiritu dulci utendum, juxta formulas inferius adnotandas. Ubicumque agitur de ulcere aliquo externo admodum ſordido, ac corrupto pure referto, nil acido vitriolico interne uſurpato utilius reperiri poteſt. Sæpiſſime in Eryſipelate maligno, quæ ſuperveniunt ſuppurationes profundæ ſinuoſæque ſunt, quia a tenui acerrimoque pure proveniunt. Hic morbus diuturnus nec raro periculoſus, ſæpe eodem præſidio debellatur. Idem dicendum de gangræna externa, ab interna corruptoria cauſa proveniente. His poſitis antiſeptica acidi vitriolici facultas ſolido admodum innititur fundamento. Sed unde nam vis antiſeptica acidi hujus repetenda eſt? In ſepticis ſive corruptoriis affectibus debita ac naturalis ſolidorum ac fluidorum componentium cohæſio imminuitur, atque lethalis reſolutio ſequitur. Hinc acida quæ adſtringentem primo facultatem

poſ-

possident, huic degenerationi opponuntur, quia coagulandi atque inspissandi proprietatem possident. Rursum in scorbutico affectu, in Lue Venerea diuturna, in confirmatis inflammationibus causa morbosæ densitatis, quæ præcipuam ægritudinem efficiebat, in eodem semper statu manere nequit, ideoque vitæ ipsius activitate in motum cietur; & quemadmodum causa hæc neque vitam communem vivere potest, neque peculiari motu propriaque uti in statu sanitatis œconomia fruitur, in corruptionem vergit. Generales illæ causæ morbificæ, quæ attenuari sive corrumpi debent, si nulla actione nullaque aut naturæ, aut artis operatione corriguntur, propriam degenerationem & corruptelam sanis partibus, sanisque etiam humoribus communicant. Acidum itaque vitriolicum nullo modo concentratum, immo contra valde dilutum, copiosaque aqua attenuatum morbosam dissolutionem mitigat, particulisque jam separatis naturalem cohæsionem denuo restituit. Putrescentia rursum, corruptio & colliquatio in corpore humano semper alcalescentia sive alcali caustico, vel juxta nostram doctrinam, phlogisto salino componitur. Igitur acidum vitriolicum propria affinitate cum memorato principio conjungitur & vehementissimam corruptionem, hac ratione avertit. Hoc in loco magni facienda difficultas illa, qua contenditur acida omnia primariam actionem in primis viis exercere, atque vehementem tantummodo corrugationem gignere. A ventriculo etiam penitus mutari acida multi contendunt. Prima ve-

vero difficultas respicit acida valde concentrata, quæ nullum internum usum habere debent, quia insigniter styptica sunt. Verum acida magnopere attenuata primarum viarum immediatam perfectamque actionem effugiunt, internasque sedes facile subeunt; urinæ enim profusissimæ obtinentur post acidi administrationem, atque immediata inde utilitas in morbis deprehenditur, uti inferius patebit. Scio atque in praxi observavi, immoderatum acidi concentrati usum vomitum lethalem, insuperabilem alvi stypticitatem, & cachexiam attulisse. Sed acidi concentrati urens, stimulans, & caustica efficacia a mitissima, refrigeratoria, & antiseptica acidi attenuati actione magnopere differt. Huic denique observationi adiiciendum, quod fortasse acidum aëreum magnum scorbuticis emolumentum ideo affert, quia particulis constat tenuissimis, copiosæ aquæ immixtis, ut alibi etiam a nobis adnotatum fuit. In inflammatoriis rursum morbis, in quibus universi corporis calor sensibilis ultra modum augetur, & cutis accenditur, & lingua ruberrima statim arescit, & sitis oritur intolerabilis, ac urinæ rufæ excernuntur, & caput vehementer dolet, nil acido hoc utilius; etiam si memorata accidentia in aliqua tantum peculiari externa sede deprehenduntur: in hisce etenim morbis acidum dilutum principio inflammabili opponitur, & caloris dissipationem prohibet. Sæpe etiam universalis inflammationis symptomata ab essentiali organi alicujus inflammatione ortum ducunt, uti accidit in Pleuritide, Hepatitide, aliisque hujusmodi. Essen-

Inflammationis causa.

ſentia genuini morbi inflammatorii duplici conſtat præcipuo effectu, caloris nempe ſenſibilis ſuperabundanti evolutione ac diſſipatione, atque tenaciſſimarum ſubſtantiarum generatione celerique incremento. Cauſa etenim quæcumque ſtimulandi, irritandique activitate prædita, ſi univerſo corpori applicatur, & per vaſa fertur, vel ſi peculiari aliquo adhæret organo, ſtatim corrugationis, rigiditatis ac proinde doloris ſigna affert. Naturæ tunc vires adverſus cauſam morboſam inſurgunt, & calore, nempe vitalitatis inſtrumento armatæ, ægritudinis incommoda ſuperare nituntur. Sæpe tanta eſt cauſæ irritantis validitas, ac rurſum ſæpe tanta cum celeritate fluida inſpiſſantur, ut caloris primo ſenſibilis, deinde etiam latentis magna eveniente jactura, ſimplices inflammationes, in genuinos phlogiſticos morbos tranſeant; unde Pleuritis inflammatoria in veram Peripneumoniam mutatur. Cauſæ quoque generales inflammationum utplurimum acerrimis, urentibus & ſalinis particulis, ſive potius alcali phlogiſticato componuntur. E. g. inſenſibilis perſpirationis & ſudoris materia, inſigniter acris, dum a frigore externo intropellitur, dolores rheumaticos, nempe acutiſſimam articulorum inflammationem gignit. Bilis acrior facta & ad ſummum phlogiſticata, inflammationem eryſipelaceam affert. Frigida tempeſtate pulmones facilius quam reliquæ partes inflammantur, non ſolum quia prohibitæ perſpirationis moleculæ facile ad pulmones feruntur; verum etiam quia magna phlogiſticati

aëris quantitas in pulmonibus accumulatur, morbique inflammatorii generationem accelerat. Si igitur in inflammationibus generalis calor animadvertitur, si acre phlogisticum abundanter generatur, nil mirum si acido vitriolico, & nitroso etiam, aut vegetabili inflammatoriis affectibus occurritur. Non Pleuritides modo & Peripneumoniæ nothæ acido vitriolico feliciter tractantur, verum & Hydro-thorax & vomicæ pulmonales & sanguinis sputus periculosissimi, hoc præsidio magna ex parte mitigantur, & sæpenumero etiam eradicative curantur. Ulcera profundissima in cruribus hominis hydrope pulmonali affecti, cum immani artuum œdemate, penitus sanata fuere urinæ profluvio copiosissimo, ab acido vitriolico procurato. Sanguinis sputum brevi in fœtidissimi puris sputum transeuntem sanavit assidua ejusdem præsidii administratio. Hisce in casibus, quemadmodum etiam in hæmorrhagiis omnibus, acida mineralia valde attenuata magnum afferunt emolumentum, quia dum phlogisticationem humorum emendant, lentis congestionibus, syderationibus & gangrænis opponuntur. Hæmoptoycos vero, reliquosque ægrotos præternaturali sanguinis fluxu laborantes, phlogisticam sanguinis, nempe densam satisque tenacem diathesim possidere probat crusta illa inflammatoria, qua horum ægrotantium sanguis obducitur. Immo ubicumque sanguis a vasis pulmonalibus laceratis egreditur phlogisticam indolem habere procul dubio debet. Etenim dum per longum tempus vel in vase varicoso,

 vel

vel in tuberculari congestione retinetur, phlogisticam qualitatem acquirit, quia aëris respirabilis sive dephlogisticati commercio privatur. In morbis pectoris ab ulcere pulmonum pendentibus, ob respirationis brevitatem, ob impeditam pulmonis naturalem expansionem phlogiston accumulatur, & contra respirabilis & dephlogisticati aëris absorptio imminuitur. En quare in sanguinis sputo, in catarrho diuturno, in vomica pulmonali & ipsa phthisi magnam affert utilitatem acidum vitriolicum dilutum, quia principii phlogistici vim frangit, & morbolæ tenacitati opponitur. In uterino vero sanguinis fluxu immoderato, in quo morbus ab acri pungentique muliebri sanguine sustinetur, nil præstantius acido nitroso. Acidum enim nitri cum acri alcalino, sive alcali phlogisticato facillime combinatur, unde morbus statim compescitur, uti mox ostendemus.

Ratio administrandi acidum vitr.

Methodus propinandi acidum vitrioli purum in diversis morbis ita profecto se habet. In acutis inflammatoriis guttæ decem aut quindecim omni bihorio, cum largioribus aquæ dosibus propinantur, usque ad sitis extinctionem, & febris imminutionem. In Pleuritide, in morbis hepatis inflammatoriis aliisque, eadem ratione hoc remedio utimur. Verum si tussis post sanguinis sputum persistens, & cum expectoratione conjuncta, tractanda est, spiritus vitrioli uncia dimidia, aut integra propinanda est, ne scilicet puris moleculæ, quæ jugiter sanguini communicantur generalem corruptionem afferant. Hæc

ve-

vero acidi quantitas quotidie adminiſtrata nullum certe damnum inducit, uti vulgus exiſtimat; immo contra phthiſim pulmonalem incipientem unico hoc præſidio curatam vidimus. Sunt qui in morbis pectoris utuntur non modo ſimplici ſpiritu vitrioli tenui, aut ſpiritu ſulphuris per campanam, ſed adhibent etiam compoſita ex acido vitriolico, uti ſunt vitriolum viride, liquor anodynus mineralis dictus, & aëther. Qui vomitus utilitatem in Phthisi pulmonali experti ſunt, drachmam unam vitrioli viridis ſive martis, frequenter exhibent, & hac ratione vomitum excitant. Sed nulla adeo vehementi operatione hoc in caſu opus eſt, ideoque potius Tartarum emeticum ad grani dimidium exhiberi poteſt; nam mitiſſime hoc emetico ſtomachus evacuatur, & pulmones repurgantur. Hanc methodum feliciſſimam ſemper in praxi expertus ſum. Sunt & alii qui magis refractam actionem vitrioli martis phthiſicis commendant, & ideo ſequenti formula, magna cum utilitate utuntur:

℞. Vitrioli Martis &
Terebinth. Venet. ſingulorum drachmam unam;

Terantur ſimul in mortar. marmor. & dein diſſ. in aqu. lib. quinque. Poſt diſſolut. aqua per chartam traiicienda & uſui ſervanda eſt.

Aqua hæc vitriolata pro potu communi ab ægroto adhibenda. Ab acidi antiſeptica facultate, atque a tonica ferri activitate non mediocris certe utilitas expectanda. Nam martialia præſidia in mor-

 bis

bis pectoris confirmatis, fere semper cum aliquo emolumento adhibentur. De usu acidi vitriolici in pustularum venerearum & bubonum curatione, aliquid superius innuimus. Certissimum etenim est hoc præsidio corrupto pure refertas pustulas sanari, ac proinde ad drachmam unam aut alteram propinari debet, una cum decocto Corticis Peruviani admodum attenuato. Dosis hæc quotidie usurpata eradicativæ curationis fundamentum constituit. Eadem ratione incedendum ubi Bubones venerei inopportuna damnosaque chirurgica operatione admodum irritati, acutissimæ febri originem sive occasionem suppeditant. Tunc uberrimæ acidi vitriolici doses, utpote trium vel quatuor drachmarum quotidie cum cortice antiseptico administrandæ sunt; constanterque etiam ad balneum tepidiusculum deveniendum est. Præparata salina, quæ acidum vitrioli pro basi habent in tractatu de salium neutrorum & terreorum proprietatibus illustranda sunt.

DE

DE ACIDO NITROSO.

Acidum nitrosum.

ACidum Nitrosum non esse Regni fossilis substantiam nonnulli contendunt, atque a corruptione & decompositione corporum organicorum ortum ducere existimant. Sed ipsa hæc corpora in fossilium etiam compositione reperiuntur, unde potius de promiscua origine dubitandum. Certissimum tamen est substantiam nitri purioris, sive salis neutri cujus basim constituit acidum nitrosum in terræ tantum superficie reperiri, quandoquidem pro nitri generatione aër atmosphæricus admodum necessarius evadit. Acidum nitrosum appellatur quoque *spiritus nitri*, *aqua fortis*, & *spiritus nitri Glauberi*. Obtinetur ex salibus nativis nitrosis, vel a terris animali & vegetabili materia saturatis. Huic œconomiæ innixi, qui nitri præparationem suscipiunt semper corpora nitrosis elementis referta aëri exponunt, pluviam tantum vitantes. Proprietates acidi nitrosi generales diversæ a reliquis sunt. Acidum enim nitri primum omnium volatile est, atque rubri coloris; color vero pendet a phlogisto, nam quo magis hoc principio saturatur, magis rufum colorem assumit. Maximam post acidum vitriolicum volatilitatem habet. Cum oleis & spiritibus vinosis violenter effervescit, quia principium inflammabile summa cum aviditate attrahit. Ob eandem rationem

corpora plurima metallica diſſolvit, atque ſtannum & antimonium peculiariter corrodit. Ubi cum metallis conjungitur & inflammabili principio ſaturatur, in vapores vitæ admodum inimicos dividitur, & aërem componit reſpirationi valde noxium. Hoc fluido aëriformi, cui nomen aëris nitroſi tribuerunt chemici; aëris reſpirabilis ſive dephlogiſticati quantitas facile determinatur, quo enim major aëris imminutio accidit cum aëre nitroſo & major erit ſemper aëris reſpirabilis copia. Acidum deinde nitroſum minus generat caloris cum aqua, ſed plus frigoris ſi cum glacie miſcetur. Phlogiſti avidiſſimum eſt, hinc inflammationem majorem reddere exiſtimatur. Sed in vapore nitri purioris, qui combuſtionis & detonationis opera obtinetur, vis peculiaris impurum & reſpirationi ineptum aërem corrigendi reperitur. Saluberrimum inde chemicum proceſſum inſtituit D. Achard, quo mediante noxii Noſocomiorum vapores, nitri conflagratione & fuſione corriguntur. Magnam etenim puriſſimi ac penitus dephlogiſticati aëris copiam continet nitrum; atque hæc ignis, ſive potius caloris opera educitur. Hoc autem accidit, quia in conflagratione acidum nitri omne phlogiſtum ad ſe attrahit, unde aër dephlogiſticatus, quod idem eſt ac aër ignis, ſive materia caloris, abundanter evolvitur, & vitalem aërem conſtituit. Hanc doctrinam evidenter probant experimenta Pryeſtliana, in quibus calces plumbi acido nitroſo madefactæ & campana vitrea incluſæ, dum lente uſtoria comburuntur plumbi regenera-

Usus Acidi Nitrosi.

ra.

rationem efficiunt; & magnam puriſſimi reſpirabilis aëris copiam ſuppeditant. In hoc certe experimento acidum nitroſum cum phlogiſto ſolari conjunctum calcem, nempe terram metallicam plumbi in genuinum plumbum vertit; materia vero caloris, nempe aër vitalis, omni phlogiſtica coinquinatione ſpoliatus ſuam reſpirabilitatem manifeſtam reddit. Si igitur acidum nitroſum principium inflammabile concretum adeo violenter attrahit, poterit certe in multis morbis mere phlogiſticis magnam utilitatem afferre. Verum non idem eſt in inflammatione, aut in phlogiſtico morbo acidum nitri adhibere; in inflammatione enim prodeſt, quia caloris imminutionem gignit, ſed uberrimæ doſes acidi ſemper vitandæ ſunt, ne ſcilicet hoc præſidio phlogiſti quantitas augeatur. Rurſum ſi de calore morboſo ad ſummum aucto, & acidi nitroſi activitate diſſipando agitur, diſtinguendæ etiam ſunt variæ morboſi caloris ſpecies. Et ſane ſimpliciſſimi caloris vitioſa evolutio, quæ œconomiæ animali valde incommoda eſt, ab acido nitroſo copioſius aſſumto imminuitur. Sed contra urentiſſimus calor putridorum morborum, & qui a principio inflammabili, acerrimo & fere cauſtico pendet, raro compeſcitur ab acido nitri puriſſimo & urentiſſimo. Specificam deinde facultatem exercet acidum nitroſum in ſanguinis fluxu & præſertim in hæmorrhagia uterina, quæ aut poſt partum laborioſum, & lochiorum ſuppreſſionem accidit, aut deficiente menſtrua evacuatione in mulieribus provectioris ætatis obſervatur. Incommoda

hæc & sæpe etiam periculosa ægritudo sæpissime vincitur spiritu nitri tenui ad guttas decem conservæ Rosarum incompletarum immixto, & omni trihorio propinato. Sunt qui loco simplicis spiritus nitri, utuntur elixire nitri acido, cujus compositio in formulis medicamentorum extat. Acido deinde nitroso facultas diuretica præstantissima tribuitur, & ideo in leucophlegmatia, calculo, œdemate aliisque a colluvie serosa pendentibus morbis commendatur, & spatio 24 horarum ad drachmas duas, cum decocto aliquo diuretico administratur. Verum in hisce casibus mera nitri aciditas, sive principium acidum tanti momenti efficaciam non habet; siquidem diuresis potius augetur salibus alcalinis, quam omnino acidis. Immo acidum nitrosum inter præstantiora diuretica collocatur, quia nitrum depuratum urinas abundanter educit. Sed in nitro sive sale neutro alcalinæ copiosissimæ particulæ, quæ attenuantes, stimulantesque sunt, & certum resolutionis sive corruptionis gradum in fluidis inducunt, principes diureticas vires possident. Hoc ulterius probatur exemplo nitri fixi, & cremoris tartari. Etenim nitrum fixum, nempe substantia salina ab alcalica nitri basi composita, magni momenti, diureticum acido nitri procul dubio anteferendum præbet. Diuretica cremoris tartari facultas alcalinis elementis omnino debetur; hinc acidi nitrosi vires diureticæ nullam primariam hujus acidi proprietatem constituunt.

DE

DE ACIDO MURIATICO.

Tertia acidi mineralis ſpecies, nempe Acidum muriaticum, diverſa obtinuit nomina; dicitur enim *ſpiritus ſalis marini*, *ſpiritus ſalis gemmæ*, *ſpiritus acidus ſalis ammoniaci*, *& ſpiritus ſalis Glauberi*. Juxta deſcriptionem cl. Bergman; in cortice Telluris uberrime hoſpitatur. Acerrimum eſt, admodum volatile, atque peculiari nauſeoſo odore gaudet. Præter aciditatem inſigniter ſtypticam, ſummam quoque tenacitatem habet; hanc vero mutuatur a principio inflammabili, cum quo intime conjunctum eſt. Superflua ſpoliatum aqua, aëream induit formam; nam phlogiſton inſtar principii compagem intrat. Liberum nunquam fortaſſe occurrit, niſi in aquis meteoricis; Obtinetur vero ex animalibus, vegetabilibus, foſſilibus: a fuligine, ſale gemmæ vel ſale communi. Concentrationis ſuæ ſigna ſunt, color flavus, & particulæ oleoſæ ſupernatantes. Ad proprietates vero generales hujus acidi, quod attinet: I. unc. 22. alcali vegetabilis unc. 1. ſaturat: II. oleis difficillime jungitur, cum ſpiritibus vinoſis facillime. In corpora metallica prompte agit. Cum aqua & glacie eoſdem, ac alia acida, gradu tamen minori, producit effectus. Acidum muriaticum.

Recentiores practici, qui de viribus medicinalibus acidi muriatici loquuntur, illius qualitates refrigeratorias, temperantes, diureticas, leviter Uſus acidi muriatici.

viter laxativas, & antisepticas commendant. Hinc in febribus malignis, ac biliosis, in renum ac vesicæ morbis, cum urinæ difficultate conjunctis, exhibent guttas aliquot, ab octo usque ad 20 in jusculo aliquo, vel julapio dulci. Verum tanta est hujus acidi difficillime mitiganda phlogisticatio, ut sæpe caustici, sive corrosivi medicamenti vices gerat. Febricitantes enim, qui acido muriatico simplici utuntur molestam sitim, nimiumque calorem experiuntur. Ab hoc vehementi stimulo pendent emolumenta, quæ obtinetur ab acido muriatico cum melle Rosaceo, aut decocto hordei, gargarismatis forma usurpato in maligna sive ulcerosa angina, atque in sordidis faucium & oris ulceribus. Cum aqua mixtum vesiculas oris sanat, & cum spiritu vini concentratissimo confert ad ulcera cancrosa. Hic vero insanabilis morbus non sine magno celerioris mortis periculo, hoc medicamento externe tractatur. Spiritus salis communis dulcis, sive acidum muriaticum dulcificatum aut vinosum, ex spiritu salis & spiritu vini rectificatissimo, destillationis opera paratum, acido muriatico simplici semper anteferri debet, atque in morbis putridis summo cum emolumento usurpatur. Utilitatem quoque summam affert in alvi fluxu, dysenteria, nephritide, omnibusque ventriculi atque intestinorum affectibus, qui a debilitate & laxitate partium, aut a facili humorum corruptione oriuntur. Dosis variat juxta morbi indolem, ægrotantium constitutionem, ac reliqua accidentia; potest vero adhiberi

beri ab uno usque ad duos scrupulos, sive ad drachmam unam spatio 24. horarum. De aëre muriatico, sive de acido muriatico volatili loquuntur nuperrimi formularum medicinalium scriptores. Fluidum hoc aëriforme ait D. Reuss expellitur a sale culinari, ope acidi vitriolici concentrati cum odore croceo. Vis antiseptica aërem corrigens putridis effluviis impletum; phlogisti autem accessu corruptum nequaquam emendat. Usus in statu putrido humorum corporis humani. Nos vero qui acido aëreo & vitriolico specificam vim antisepticam inesse, observationibus innixi contendere possumus, de aëre muriatico antiseptico minime solliciti sumus.

Aer muriaticus.

DE RELIQUIS ACIDIS MINERALIBUS.

DE reliquis peculiaribus Regni mineralis acidis vel imperfecte cognitis, vel noviter tantum detectis breviter modo disserendum est. Acidum primo fluoris mineralisatum, sive fluoratum valde volatile est. Vapores emittit calidos, qui vitrum corrodunt, & humido occurrentes terram siliceam generant, vel saltem deponunt. Superflua separatum aqua hoc acidum aëream adipiscitur formam. Sponte liberum adhuc invenit nemo, sed calci nuptum adest in fluore minerali & ni fallor, omne quoque siliceum intrat. Hæc e chemicorum libris deprompta naturam, hujus acidi declarant. A medicis vero non adhuc usur-

Novæ acidorum species.

usurpatur, noxiasque potius qualitates possidere videtur.

Acidum arsenicale.

Majoris momenti est intelligentia acidi Arsenicalis; oportet enim ut medicus non medicamentosas modo & salutares, sed noxias quoque & venenatas substantias perspectas habeat. Acidum itaque Arsenici siccum arte paratur, igne fusibile & fixum, donec materiæ caloris tantum abstulerit phlogisti; ut formam acquirat arsenici albi. In aëre humido deliquescit. Liberum sponte non occurrit, sed ligatum invenitur calce cobalti, & præsertim phlogisto in arsenico metallo fragili ejusdemque calce. Deleteria & indubitatam mortem afferens arsenici activitas ab acido pendet; nam adeo strictum cum phlogisto connubium habet, atque adeo abundanter hoc principio saturatur, ut nihil cum ipsius corrosiva activitate; comparari possit. Fuerunt tamen & Practici, qui tenues arsenici doses in diuturnis intermittentibus & obstinatis viscerum naturalium obstructionibus commendarunt. Nec desunt nonnulli inter nostrates, qui in pertinaci quartana arsenici granum semis quotidie propinare audent, atque de salutari tanti veneni effectu summa impudentia gloriantur. Accidentia vero gravissima sunt vel febres lentæ, lethales, vel sanguinis sputus irreparabiles, vel horrida ventriculi ulcera. Ab acido itaque arsenicali, tamquam a lethali veneno abstinendum.

De acido Molybdendico, de acido calcis ponderosæ, atque acido phosphorico nihil adijciam, nullum enim præcipuum in medicina usum habent.

bent. Acidum tamen phoſphoricum a limatura cornu cervi eductum vel potius terram abſorbentem in compoſitione pulveris antifebrilis *D. James* reperiri multi exiſtimant. Contra vero de acido Boracis nonnulla accuratius ſunt adnotanda. Hæc acidi foſſilis ſpecies, juxta chemicorum definitionem vulgo ſalis ſedativi nomine diſtinguitur: In lacu prope Senas in magno Hetruriæ Ducatu liberum invenit D. Hoefer an. 1778., & in Borace nativo ligatum alcali minerali, longe antea cognitum fuit. Inſtar acidi agit, ſed admodum debilis. Igne funditur, & aqua volatiliſari poteſt. Obtinetur facile ope acidi vitriolici, quo alcali foſſile ſeparatur ab acido boracis. Subſtantia hæc ſalina paſſim dignoſcitur in officinis nomine ſalis ſedativi D. Hombergii, atque in omnibus convulſivis morbis, paſſione præſertim hyſterica, & hypochondriaca adminiſtratur. In febribus etiam, convulſionibus exiſtentibus, commendatur. Doſis eſt a granis quinque uſque ad quindecim aut viginti. Quamvis vero multa de ſale ſedativo a practicis ſoleant prædicari, nullam tamen eſſentialem ab hoc medicamento utilitatem expertus ſum. Et ſane qua ratione acidum concretum & valde debile magnam in nervos actionem exercere valeat ignoro!

Acidum aëreum. Acidum aëreum, aëris fixi nomine antea inſignitum, aquis mineralibus acidulis, & martialibus magna ſatis proportione continetur; pluribus foſſilibus, præſertim alcalibus & terris inhæret. In atmoſphæra liberum adeſt, atque ab ani-

ma-

malibus & vegetabilibus jugiter emittitur. Acidum deinde aëreum est causa immediata effervescentiæ inter acida reliqua cum alcalicis combinata; nam ob levissimam quam cum alcalinis affinitatem habet, ab acidis omnibus suam basim relinquere cogitur. Ubi cum calcareis, & alcalinis jungitur, substantias quas occupat dulces reddit; & contra si illas deserit causticitatem gignit. A præsentia igitur & absentia hujus acidi alcali mite, vel causticum redditur; immo corporum cohæsio secedente acido aëreo amittitur. Ob hanc rationem marmora calcarea, durissima dulcis saporis terra composita, dum ignis actione acido aëreo privantur, in friabilem & causticam calcem vertuntur. Substantiarum animalium & vegetabilium corruptio, a dissipatione acidi aërei primario oritur. Ideo quia restituto hoc principio putrescentia emendatur, acidum aëreum inter antiseptica præsidia collocari meretur; atque ideo nos peculiari diligentia aëris fixi qualitates, quarum intelligentia medico valde necessaria est, hoc in loco adnotavimus. Reliqua ad chemiam tantummodo spectantia libenter prætermittimus. Acidi aërei existentiam indicarunt veteres obscure, Helmontius perspicue, nomine *Gas sylvestris*. Accuratius descripsit Leonardus a Capua, dum de aëre mephitico sermonem instituit. Integram vero doctrinam primus chemice demonstravit Black in Dissertatione de magnesia, ulterius illustravit Priestleyus, atque ad umbilicum perduxit Bergman in peculiari dissertatione, atque nomen acidi aërei primus imposuit. Reliqui,
qui

qui de eodem argumento ſcripſerunt imitatorum tantummodo, non inventorum nomine ſunt deſignandi. Pharmaciam hoc auxerunt præſidio, imperfecte Pringle, feliciſſimo vero cum ſucceſſu cl. Percival & reliqui ſcholæ Anglicæ ſectatores. Ipſe primus inter noſtrates aëre fixo eradicativas multorum morborum curationes inſtitui, & in fundamentorum Botanicorum ſecunda parte adnotavi. Methodus exhibitionis ſimpliciſſimus eſt, quandoquidem ſales omnes alcalini mites, & qui ob magnam quam continent acidi aërei copiam aërati dicuntur, cum acido quocumque conjuncti, & tempore ſive ipſo efferveſcentiæ momento propinati, magnam acidi aërei copiam corpori ſuppeditant. Iterato igitur ægrotantibus exhibentur grana decem ſalis tartari, vel abſinthii, dum ſubſtantiæ hujuſmodi ſalinæ cum ſucco limonum, aut acido quocumque foſſili conjunctæ inſignem efferveſcentiam generant.

Diverſæ modo indicandæ ſunt formulæ acidum aëreum exhibendi in morbis ſuperius adnotatis. A cl. enim Prieſtleyo præſcribitur ſequens mixtura:

℞. Sal. Tartar. ſcrup. j.
Aqu. font. unc. ſem.
Sacchari alb. ſcrup j.

M. cum ſucc. limon. unc. ſem. incipiente ebullitione propinetur, & omni hora repetatur.

Secundo loco adiicienda eſt aqua aëris fixa ex Diſpenſatorio univerſali *D. Reuss* excerpta: nempe:

℞.

℞. Aqu. fluvialis quantum libet, quæ probe est saturanda aëre fixo, e solutione Cretæ in acido vitrioli prodeunte, aut alia simili, vel cum aëre fixo e fermentantibus liquoribus prodeunte. Vis acidum involvens. Usus in saburra acida humorum inprimis viarum primarum, asthmate, dispnœa.

Huic præparationi adnectitur aqua aëris fixi martialis dicta, quæ non mediocrem utilitatem afferre potest in morbis a debilitate ortum ducentibus. Aquis martialibus nativis præparatio ferri in acido aëreo soluti procul dubio anteferenda est, quandoquidem aquæ naturales ferro saturatæ non mediocrem quoque alicujus salinæ substantiæ quantitatem continent. Nequeunt ideo corroborantem simpliciter qualitatem a cathartica sejunctam exercere. Ob hanc igitur rationem sequentem formulam adjungendam censui; eo magis quia non raro hoc medicamento indigent ægrotantes a fontibus martialibus longe dissiti.

In aqua aeris fixi
Fila ferrea suspenduntur, donec
Aqua a soluto ferro saturetur;
Hæc dupla, aut ubi exigitur, tripla portione simplicis aquæ aëris fixi diluitur.

Vis fortior, magis roborans, tonica. Usus in debilitate partium, & præsertim viscerum abdominalium. Clysteres etiam ex aquis acido aëreo saturatis parati magnopere commendantur in putridis ac revera dissolutoriis morbis; verum incerto huic, ac sæpe inefficaci præsidio usus internus ejusdem substantiæ anteferendus.

Pauca demum de acido ſuccini, juxta chemicorum nuperrimas obſervationes apponam. Acidum itaque ſuccini, uti loquitur Cl. Bergman *vocari poteſt ſal concretus ab electro elicitus, nam inſtar acidi debilis ſe gerit. Num regno vegetabili ortum debeat ſuccinum, adhuc diſceptatur, interea foſſiliis adnumerant haud pauci*. Rurſum ubi de Petroleo loquitur hæc de ſuccino ſcribit: *Petroleum acido ſuccini adunatum, idem eſt ac ſuccinum. Multi e regno vegetabilium ortum contendunt; interea quum inter foſſilia reperiatur, & origo nondum ſatis ſit illuſtrata, huc refero*. Petroleum vero ſequentibus principiis conſtare certum eſt. Phlogiſton in nexu oleoſo etiam inter foſſilia occurrit, ſed e Regno vegetabili illud haud pauci derivant: hæc eſt Petrolei definitio. His poſitis facillimum erit intelligere naturam olei & tincturæ ſpirituoſæ ſuccini; hæc enim præparata paſſim adminiſtrantur externe aut interne in morbis omnibus convulſivis, & præſertim in mulierum paſſione hyſterica, & motibus convulſivis puerorum: confricantur etiam tinctura ſuccini loca contuſa, aut lymphaticis congeſtionibus affecta. Quoad notiſſimam qualitatem antiſpaſmodicam tincturæ ſuccini, hanc ab oleoſis phlogiſticis elementis pendere procul dubio exiſtimandum, principium enim phlogiſticum præternaturalem, nimiam & ideo morboſam ſucci nervei activitatem valde imminuit. Hinc hyſtericæ mulieres tempore paroxyſmi, ſimplici odore memoratæ tincturæ, aut a moderatis doſibus intus aſſumtis mirifice ſublevantur; excepto tantum caſu illo, in quo con-

Acidum succini.

 vul-

vulsiones hystericæ cum vehementi capitis dolore, validoque capitali pulsu copulantur. Tunc enim tinctura succini noxia potius deprehenditur. Dosis pro usu interno est a guttis decem, usque ad triginta. Sunt qui eodem remedio utuntur in menstruationis defectu, dum de mulieribus agitur admodum valido corporis habitu præditis; tunc enim juvat debilitando nervorum actionem, admodum necessariam vasorum uteri relaxationem procurare. Oleum succini ad guttas tantum tres vel quatuor adultis mulieribus propinatur, atque infantes motibus convulsivis correpti supra articulationes, & circa nares eodem oleo inunguntur. Præparata igitur ex succino vim antispasmodicam non ab acido succini, sed a principio oleoso mutuantur, nunquam ideo in morbis phlogisticis adhibenda. Longam usque adhuc acidorum historiam chemico-medicam persequuti sumus, non solum quia acida simplicissima per se insignes possident vires, sed etiam quia aliarum compositarum substantiarum basim constituunt.

DE SALIBUS ALCALINIS.

DEfinitio alcalinorum ex Sciagraphia Regni mineralis deprompta, ita se habet: *Alcalia sapore lixivioso proprio, acidorum vehementi attractione & cæruleos vegetabilium succos virescendi facultate dignoscuntur. De illis solitariis alioquin illud fere valet, quod de acidis antea notavi, eorum nempe tantam esse attractionis virtutem, ut diu vidua esse nequeant. Ambiens atmosphæra acidum saltim aereum exhibet, si aliud potentius desideratur. Hinc semper nupta occurrunt, nisi arte præparata.* Connubium acidi aërei cum alcali præbet alcali mite, sive aëratum; atque ab hac combinatione, uti supra dictum est, effervescendi facultas, ubi cum aliis acidis conjungitur, essentialiter pendet. Si alcali acido aëreo spoliatum atmosphæræ, nempe aëri libero exponitur, summa rapiditate acidum attrahit & causticitate amissa mite redditur. Sales igitur alcalini in statu solido sunt mites, a combinatione cum aëre mephitico, sive acido aëreo. Mites effervescentiam cum acidis cient, caustici nullam. Cum oleis saponem, cum sulphure hepar sulphuris formant. Cum acidis calorem generant, itemque cum aqua, si sicca & caustica sint, & crystallisati frigus. Alcalia usque adhuc cognita tria sunt. Alcali vegetabile, fossile & volatile. Alcalini vegetabilis synonyma sunt, *cineres clavellati, cineres russi-* Sales alcalini.

fici, *sal tartari*, *sal absinthii*, *nitrum fixum*, *fluxum fixum*, *lapis infernalis*. Obtinetur a calcinatione vegetabilium integrorum. Alcali fixum vegetabile omni orbatum acido, telluris crusta non promit, interdum vero ligatum fovet vel vitriolico, vel muriatico; sæpissime nitroso, rarissime aëreo. Neque alcali fixum minerale viduum prostat, sed semper maritatum acido, rarius vitriolico vel nitroso, plerumque muriatico vel aëreo. Alcali vegetabile in statu causticitatis aquam ab aëre avidissime attrahit & deliquescit. Causticum & mite, eadem producunt neutra. Causticum cum spiritibus vinosis se se conjungit, in quibus tamen si sit aqua, eam attrahit & fundum petit. Phlogistico conjunctum, corporum metallicorum fusionem promovet, & plurima eorum dissolvit. Cum terris in universum vitrescit. Causticum corpora animalia & vegetabilia dissolvit.

Altera alcali species alcali fossile dicitur, ac verum nitrum vel natrum antiquorum esse existimatur, est productio naturalis, quæ in Asia & Africa utplurimum invenitur. Obtinetur a sale marino, sale Glauberi, Borace; ex aquis mineralibus & plantis marinis; etiam a quadam efflorescentia, quæ super muros cryptarum subterranearum sæpe apparet: Ab alcali vegetabili parum discrepat, præter quod, aquam ab aëre minime attrahit, & acidis commixtum, alia producit neutra. Tertio denique loco alcali volatile argillis sæpe inhæret, sine dubio aëratum; nam causticum, artis auxilium postulat. Præterea & mu-

muriatico unitum reperitur. Obtinetur per distillationem ex omnibus corporibus animalibus & vegetabilibus; ex his tamen parce, nisi post putrefactionem, a sale etiam ammoniaco. Aquam avidissime attrahit; hinc plerumque in forma crystallina est, ergo mite, namque ubi causticum sit, semper fluit. Cum sulphure distillatum dat Tincturam sulphuris Hoffmanni. Mite cum spiritibus vinosis, dat offam Helmontii; cum oleis essentialibus & spiritibus vinosis salem volatilem oleosum: causticum, cum sulphure, tincturam volatilem: causticum cum oleis essentialibus, & oleo succini in spiritu vini solutis, dat *eau de luce*. Causticum calculum humanum dissolvit. Alcalinorum indoles præcipua versatur in diuretica, attenuante, ac resolutoria activitate, quæ dum intra certos continetur limites multorum morborum curationem efficit. Sed alcali suam actionem ab acutis, urentibus igneisque particulis desumit, hinc inter substantias stimulantes & quidem vehementiores collocari meretur. Majorem semper, at fere semper noxium effectum gignit alcali causticum, quia igneis activissimis elementis magna ex parte componitur. Mea quidem sententia alcali substantia est phlogistica, quæ si acido aëreo saturata reperitur mitissimam exercebit actionem; sed acido suo viduata & igneis elementis per superabundantiam combinata causticandi vim adipiscitur. Hanc doctrinam multis observationibus superstructam, in materia medica Regni vegetabilis illustrare conati sumus. Alcalina omnia

Alcalinorum usus.

et-

etiam mitiſſima ſaporem habent acutum, immo urentem, ideoque ſtimulantia & irritantia eſſe debent. Nil itaque mirum ſi multæ ſecretiones a morboſa aliqua cauſa interruptæ, alcalinorum uſu ſtatim abundanter eveniunt. Et ſane natura ipſa indolem ſtimulantem, certo gradu corruptoriam, ac proinde reſolventem manifeſte oſtendit. Nam ut variæ excrementiæ ſubſtantiæ, vel naturaliter evacuandæ, vel poſt morborum ſubactionem pro ſanitatis incolumitate eliminandæ ſunt omnes aut in alcalinum mutatæ, aut cum acuto tenuique alcalino principio conjunctæ emittuntur. Hoc probatur odore alcalino fæcum alvinarum, ſenſibilis atque inſenſibilis tranſpirationis, urinæ, ſanguinis menſtrui, aliorumque excretorum. Uteri ac penis glandulæ acerrimum effundunt alcali, ut exquiſito ſenſu percellantur partes venereis uſibus dicatæ. Saliva quæ digeſtioni, nempe comminutioni & diſſolutioni ciborum inſeruit, & quæ corruptionis ſpeciem in alimentis inducit, alcalinis abundat particulis; neque ſuccus gaſtricus eodem principio deſtituitur; nam præter ſalis marini non ſpernendam, quam continet copiam, acidum verum nunquam fere in ventriculo reperitur. Immo aciditates vulgo dictæ nullum acidi, ſed contra alcalini ſaporem præſeferunt. Hoc etiam confirmatur ſpecifica fere acidorum activitate adverſus imaginarias aciditates primarum viarum. Alcalinum itaque in corpore abundat, pro actione & motu, ac pro ſecretionibus admodum neceſſarium; atque eodem principio corpns

pus indiget ne acidum valde tenax & immeabile cum magno œconomiæ animalis incremento augeatur. Multi deinde ſunt morbi, qui alcalinis, ſemper tamen mitioribus, nempe aëratis tractari debent, quia a nimia humorum tenacite, atque ab adaucta cohærentia ortum ducunt. Hujus claſſis ſunt lentæ & diuturnæ organorum abdominalium, Hepatis ſcilicet, Lienis, Meſenterii, Uterique obſtructiones; præſertim illæ, quæ febribus intermittentibus ſuperveniunt. Colluvies ſeroſa non ſolum illa, quæ adnotatis obſtructionibus adjungi conſuevit, verum & illa, quæ a tenacibus, lentis, viſcidiſque humoribus gignitur, alcalinis copioſiſſimas urinas ſtimulo excitato educentibus, facile ſuperatur. Sanguinis menſtrui defectus alcalinis vincitur, atque non modo regulares menſtruationes hac methodo obtinentur, verum etiam ſi lochiorum repurgatio in puerperis ab accidentali aliqua cauſa intercipitur, alcalinis reſtituitur. Quo pacto inſignis ab alcalinorum uſu obtineatur utilitas ignorant qui attenuantem ſtimulantemque illorum qualitatem minime intelligunt. Simpliciſſima methodus exhibendi alcaninum præſidium ſe ſe offert in adminiſtratione Cremoris tartari, quo cum inſigni emolumento utimur in colluvie ſeroſa, & præſertim in Anaſarca & Aſcite. Primi omnium Itali, Academiæ Bononienſis ſocii uberiores cremoris tartari doſes hydropicis propinarunt, atque eradicativam inde curationem obtinuerunt. Paſſim modo utimur tribus vel quatuor hujus medicamenti drachmis

quotidie una cum decocto chamæmeli, aut infuso vel aqua distillata florum verbasci. Urinæ hac ratione copiosissimæ & sedimentosæ evacuantur, atque alvus etiam mediocriter subducitur. Utilitas cremoris tartari in colluvie serosa non modo pendet a stimulo illo alcalinis substantiis inhærente, quo renes sollicitantur & vesica stimulatur, sed etiam in hoc casu ab acido tartari non mediocriter corrigitur calefaciens, urens & caustica alcalini facultas. Contrarium enim accidit ubi alcalina simpliciora, quæ non modo acido peculiari privantur, sed ob parcissimam acidi etiam aërei quantitatem, ad causticorum naturam propius accedunt. Non mirum ideo si plantæ diureticæ, utplurimum, internum generant ardorem, linguam inflammant, & urinas valde rufas educunt. Hoc fere semper accidit, dum imprudenter medici largiores pulveris radicis scillæ doses exibent. Ejusdem naturæ damna deprehenduntur in administratione extracti cicutæ, a quo juxta recentissimas observationes non convulsiones modo, sed lethales syderationes ortæ sunt. Alcali etenim phlogisticato procul dubio hæc planta saturatur. Tutissimum itaque erit cremorem tartari cum infuso memoratarum plantarum, aut cum decocto *solani officinalis*, *vel S. sodomæi* exhibere, mane & vespere. Alterum alcali quo feliciter in praxi utimur est nitrum fixum, sive pars alcalina nitri, quæ continet alcalinum vegetabile, fortasse cum tenuissimo post detonationem superstite acido nitroso conjunctum; unde majorem quoque activitatem adi-

adipiſcitur. Immo non raro hydropicis nitrum fixum cum nitro depurato propinare ſoleo, ut alcali ſemper cum tenui quamvis acidi quantitate copulatum mitiſſimo ſtimulo operetur. Duæ nitri fixi drachmæ ſpatio 24. horarum per intervalla adminiſtrantur in lochiorum defectu; atque eadem doſi uti poſſimus pro evocanda menſtruatione. Sunt qui inter emmenagoga primi ordinis boracem Venetum collocare ſolent; & quidem merito, nam borax alcali foſſili abundantiſſimo & ſale ſedativo, nempe acido Boracis componitur. Non ſpernenda ideo formula illa communis, quæ ſimul conjungit boracis ſcrupulum unum cum ſemidrachma myrrhæ lucidæ. Hoc remedio quotide adminiſtrato in chloroticis ſanguis menſtruus educitur. In eadem formula adiicitur non raro extractum cicutæ ſed admodum parce; nam ſi ultra doſim granorum quindecim aut viginti propinatur, moleſtum ventris fluxum inducit. Oculi, ita dicti, cancrorum, terræ abſorbentes, magneſia alba, pulveres diverſi aërati, & alia ejusdem naturæ alcalina mitiora commendantur in ſtomachi aciditate, in morbis renum & veſicæ, ac præſertim adverſus calculum ſummis laudibus extolluntur; quia lithontripticam facultatem, juxta medicorum ſententiam, poſſidere creduntur. Celebratiſſimum Dominæ Stephens remedium pro calculi diſſolutione calce oſtrearum, aliorumque teſtaceorum componebatur. Sed decantati adeo ſpecifici activitas a ſua inventrice propoſita omni dein fruſtrabatur ſucceſſu. De ſale abſinthii aliisque

que ſimilibus alcalinis nihil profecto adiiciam, quandoquidem in quotidiana praxi, non ob alcalinam intrinſecam qualitatem, ſed ob acidum aëreum, cujus inſignem continent copiam, variis in caſibus uſurpantur. Quod vero attinet ad uberiorem ſalis tartari alcalini uſum, ab hoc remedio ſemper abſtinendum eſſe cenſerem, nam ob præcipuam cauſticitatem ſuam, pericuioſa accidentia, & quæ nullo modo ſuperari poſſunt, afferre conſuevit. Et ſane ægrotantes qui duas aut tres hujuſce ſalis drachmas ingurgitarunt, graviſſimis correpti convulſionibus, brevi obierunt. Alcalina enim cauſtica tanquam venena ſunt a nobis conſideranda. Sed frequenter a Medicis in morbis diuturnis magnopere commendatur aqua calcis vivæ, quæ ob ſuam cauſticitatem œconomiæ animali infeſta eſſe deberet; videndum ideo cur, quomodo, quando præſidium hoc poſſit adhiberi.

Aqua calcis. Calcis vivæ ſive cauſticæ determinata doſis, utpote unius vel duarum unciarum, aquæ libris puta tribus immittitur, ibique per 24. horas detinetur. Poſtea per chartam traiicitur & pro uſu ſervatur, in vaſe bene clauſo. Hæc præparatio exhibet genuinam aquam calcis, amaram, ſtypticam, nauſeoſam & certo cauſticitatis gradu præditam. Sed medici noſtrates primæ infuſionis activitatem reformidant, hinc priori rejecta novam affundunt aquam, atque poſt ſecundam tertiam quoque infuſionem componunt. Tertiam infuſionem paſſim interne adhibent in morbis pectoris diuturnis, præſertim ubi febris hectica

no-

noćturnos affert ſudores & maciem extremam gignit. Eodem utuntur remedio in Diabete, graviſſimo illo morbo, in quo ſemper urinæ inconcoćtæ profluvium ab hepatis duritie oritur. Tertio loco aqua calcis inter ſpecifica præſidia adverſus nephritidem calculoſam, & veſicæ ipſius calculum collocatur. In omnibus vero modo adnotatis affećtibus fere ſemper aqua calcis cum laćte copulatur, quia juxta communem ſententiam cauſticitas calcis a dulcibus glutinoſisque laćtis particulis corrigitur. Fortaſſe hoc verum eſt, ſed animadvertendum quoque quod ſi aqua calcis cum laćte miſcetur, lac per plures dies a corruptione immunis ſervabitur. Hæc ſumma eſt doćtrinæ Neapolitanorum circa adminiſtrationem & efficaciam aquæ calcis, ſi nonnullos excipias qui tonicam quoque, huic præſidio facultatem tribuunt, ac proinde tres vel quatuor uncias aquæ calcis ſtatim ante prandium hauſtas commendare ſolent. Nos vero nonnulla primum, quæ ad præparationem hujus remedii pertinent, deinde quæ uſum medicum reſpiciunt, breviter adnotabimus. Et ſane ſi aqua calcis adhibenda, & inter remedia recenſenda eſt, non ſecunda tertia aut quarta infuſio, ex eadem calce elicita adminiſtranda eſt, quandoquidem hæc ſubſtantia poſt certum tempus aëri atmosphærico expoſita omnem amittit cauſticitatem; nam magna acidi aërei copia ſaturatur ac proinde in mitiſſimum alcali tranſit. Prima igitur infuſio reliquis ſemper anteferenda, atque ſi debiliſſima aqua calcis requiritur ſatis erit par-

vam

vam calcis proportionem, copiosæ aquæ immittere; hac ratione aquæ qualitates immutatæ servantur, ac simul nullum a vehementiori actione medicamenti damnum oritur. Rursum chirurgi maxime huic regulæ inhærere debent, quia si pro celeriori ulcerum curatione hoc præsidio utuntur, necesse est ut aquam calcis causticam & detergendi ideo qualitate præditam, non vero inertissimum alcali adhibeant. Aquam calcis & nos quoque in praxi sæpissime ægrotantibus commendare assueti, nunquam magni momenti utilitates observavimus. Hinc remedii vires ad examen serio revocare conati sumus. In Phthisi itaque pulmonali, si copiosus sudor nocturno tempore remittente febre oboritur & insignem virium prostrationem gignit, aqua calcis ad uncias quatuor vel quinque una cum lacte quotidie propinatur. Hac ratione lactis corruptela avertitur, sed magnam irritationem solida experiuntur, lingua ruberrima fit, & pulmones exsiccati in aridam inflammationem incidunt. Urinæ etiam, quæ per se in hoc casu saturæ esse solent, rufæ evadunt. In diabete tanta est partium ariditas, tanta oritur a tenuissimo alcali animali irritatio, ut lingua fere semper inflammatoria siccitate afficiatur. Rursum hepatis in diabete sicca obstructio utplurimum deprehenditur, hinc exsiccantia omnia huic morbo omnino contraria sunt; nam siccarum partium inflammationem efficiunt, humorumque acrimoniam phlogisticam adaugent. Ab usu aquæ calcis in diabete lingua magnopere exsiccatur,
&

& moderata antea ſitis intolerabilis redditur. Idem profecto accidit ſi in morbis veſicæ copioſe adminiſtratur; continuo enim ſtimulo excitata veſica urinaria, non lotium modo ſed naturales etiam ſuorum parietum mucoſitates ſedimenti ſpeciem præſeferentes emittit. Hac ratione falluntur medici, qui mucum veſicæ pro calculi comminutis particulis aſſumunt, & ita aquæ calcis lithontripticam facultatem ſe confirmare poſſe exiſtimant. Sæpe etiam aquæ calcis doſes copioſiſſimæ cum multo lacte, & per longum tempus caculoſis propinantur, nullo tamen felici reſpondente ſucceſſu; hinc ab hoc præſidio decantatæ illæ utilitates, nunquam ſunt expectandæ. Vellem potius ut peculiaria inſtituerentur experimenta cum aqua calcis in polyſarchia, nempe obeſitate, colluvie ſeroſa, omnibuſque morbis a fluidiorum præternaturali redundantia ortis. Hiſce enim in caſibus, ſtimulans, exſiccans & calefaciens aquæ calcis activitas, poſſet certe magnum afferre emolumentum. Chirurgi ſæpiſſime aqua calcis, modo ſimplici, modo aliis remediis copulata utuntur in ſordidorum ulcerum curatione ſive exſiccatione. Et profecto variis in caſibus ſimplex aqua calcis vivæ aliquam affert utilitatem, dummodo nulla in ulceribus moleſtæ inflammationis ſigna appareant. Adhibent rurſum aquam phagædenicam, ita dictam quia ulcerum phagædenicorum, curationem procurat, corruptique admodum puris generationem prohibet. Componitur lotio phagædanica ab aqua calcis & mercurio ſublimato cor-

corrosivo. Verum ubi binæ substantiæ miscentur, utriusque decompositio nascitur, ac proinde nulla ab aqua phægadenica peculiaris utilitas poterit expectari, uti abunde alio in loco dictum est. Mitto usum frequentissimum aquæ calcis in gonorrhæa, scabie fluore albo, fluxu ventrali aliisque morbis, in quibus exsiccantia & adstringentia utilia sunt. Sæpe in gonorrhæa virulenta, post certum tempus injectiones ex aqua calcis cum lacte usurpantur; atque ita relaxationi partium medetur. Superest ut variæ memoratam aquam parandi formulæ adnectantur, ut hæc tractatio absoluta videatur, & primo pro compositione aquæ calcis vivæ simplicis

℞. Calcis vivæ recentis probe vistæ unc. xij.
Patinæ terreæ vitreatæ vel ligneæ im mittatur, affundatur desuper sensim
Aqu. fontanæ puriss. unc. 96. ebullitione, quæ inde oritur, peracta, vas agitetur. Misceantur interdum spathula lignea, post 12 fere horas, vel simulac calx subsederit, aqua decantetur limpida, filtretur, asservetur in vase bene clauso. Debiliorem magisque proficuam præparationem proposuerunt Angli nomine aquæ benedictæ compositæ Bateanæ.

℞. Cortic. radic Glycyrrhizæ unc. un.
Cortic. sassufras unc. sem.
Aquæ calc. simpl. unc. 72
Macera sine calore per biduum & cola.

Mitissima deinde omnium sequenti ratione paratur.

℞. Aqu. calc. e conch. oſtreor. rec. paratæ unc. duodecim.
Ceræ flavæ drachmas tres.

Poſt ſufficientem triturationem; digere leni arenæ calore, dein coletur.

Componitur demum aqua ad cariem dicta miſcendo aquæ cal. viv. unc. 2. cum aquæ fort. mercurialis drach. 1;. Hec præparatio commendatur in carie oſſium & ulceribus phagedænicis.

De reliquis alcalinis cauſticis pauca ad materiam medicam ſpectantia dicenda ſuperſunt, quandoquidem tanta penetrandi; irritandique activitate donantur, ut fere ſemper externis uſibus addicta eſſe ſoleant. Alcali enim ammoniacale volatile; alcali ammoniacum cauſticum, ſales omnes alcalini volatiles; aqua lucis; adeo decantatum adverſus convulſiones hyſtericas præſidium, & ſimilia particulas nobis offerunt volatiles, quæ per nares ſuſceptæ proficuam multis in caſibus ſternutationem movent, adeoque lypothymia affectis; mulieribus hyſteria laborantibus, ſubmerſis vel fumo carbonum ſtupefactis temporarium levamen afferunt, languenteſque nimium vitæ vires revocare valent. Deſcriptis uſibus aptiſſima eſt præparatio illa, quæ appellatur ſal ammoniacum ſiccum, ſive anglicanum extemporaneum vel ſal volatile ammoniacale. Paratur vero ſequenti methodo.

℞. Sal. ammoniac. depurat. drach. 1.
Ciner. clavellat. depurat. vel ſal tartar. drach. 2.

Subito invicem miſceantur, & in vitris epiſtomiis probe munitis ſerventur. Olei cujuſdam deſtil-

destillati ex. gr. Lavendulæ guttæ aliquot commode, pro lubitu quoque addi possunt. Vis valde penetrabilis, tonica, stimulans, nervina, excitans, exhilarans, resolvens, antipasmodica, diaphoretica, *antiseptica*. Reuss. Recentiores medici in Gallia præsertim mognopere utuntur spiritu salis ammoniaci lacteo, succinato, cui aquæ luciæ nomen imposuerunt. Pro compositione:

℞. Sal. Tartar. ʒiij. Ol. succin. rectific. ʒj÷
Terantur in mortario vitreo, guttatim successive instillando spirit. vin. rectific. unc. 4.

Infundantur in lagenam vitream leviter obturatam. Detineantur per quadrantem horæ super cineribus calidis. Liquor supernatans, dein provide decantetur & servetur usui, dein:

℞. Spiritus sal. ammon. cum calce viva paati unc. un. & sem.
Instillentur liquoris antea parati gutt. *60.*

Usurpatur externe in omnibus morbis nervinis, languore, animi deliquio, & visionis imbecillitate, quo in casu manus aqua luciæ confricata oculis appropinquatur. In hydrophobia etiam laudatur intus assumpta ad gutt. 15. & ultra. Alcali causticum externe applicatum, & multa aqua dilutum veneni venerei contagium prohibere contendunt multi, quia hæc substantia cum celtici veneni particulis commixta novam qualitatem causæ huic morbificæ conciliat. Adnotanda hoc in loco; quæ in nuperrimo cl. Hunteri tractatu de Lue venerea prostant, ubi de remediis præservativis loquitur: *Omnia quæ cum materia venerea misceri*

ſceri poſſunt, illamque a partibus quibus inhæret, abradere valent, præſervativi remedii vices gerere poſſunt. Ob hanc rationem alcali cauſticum reliquis eſt anteferendum, miſcetur enim cum materia morboſa, cum qua ſaponis ſpeciem conſtituit; tunc leviſſima adhibita lotione veneni particulæ diſſipantur. Huic indicationi mirifice favet ſpiritus ſalis ammoniaci volatilis urinoſus, ſive alcali fluor volatile cauſticum. Guttæ aliquot hujuſce vehementiſſimi cauſtici multa aqua dilutæ, pro lotione & injectione poſt venereos concubitus utiliter adhibentur. Fortaſſe huic doctrinæ primario innititur uſus internus potentiorum alcalinorum in curatione luis venereæ confirmatæ. Fortaſſe etiam ob ſuppoſitam veneni celtici aciditatem alcali commendatur, quia acidi neutraliſationem ſive deſtructionem procurat. Quidquid de memorata praxi ſentiendum ſit, variæ tamen obſervationes uſum internum alcalinorum cauſticorum ſuſpectum reddunt. Nam data etiam cauſæ aciditate, alcalina priuſquam lymphaticos canales ſubire poterunt, graviſſima reliquis partibus, præſertim ſtomacho & inteſtinis damna afferunt. Melius itaque erit tutiora & longo uſu probata remedia, potius quam dubia & incerta adminiſtrare.

DE SALIBUS NEUTRIS.

S. Neutri. DEscripta usque adhuc acida cum diverso alcali conjuncta, sive a variis alcalinis substantiis saturata Neutra gignunt salina corpora, quæ medium quasi locum tenent, & utriusque principii activitatem retinere prima facie videntur. Verum quamvis hoc verum sit, facultates neutrorum salium ab activitate præsertim acidorum omnino differre videntur; & contra virium diversitatem & salium actionem magis ab alcali, vel alio terreo aut metallico elemento, quam ab acido ipso pendere existimaverim. Ex. gr. quoad primam propositæ doctrinæ partem acidum vitriolicum simplex, & omni alia mixtura liberum, non modo alvum non movet, immo contra adstringendi vim exercet. Alcali fossile quamvis urinam moveat, nunquam vero, nisi ad magnam dosim augeatur, purgat per inferiora. Attamen sale mirabili Glauberiano, nempe substantia acido vitriolico & alcali fossili composita uberrima ipercatharsis obtinetur. Alcali vegetabile non est catharticum nisi addito acido vitriolico, cum quo tartarum vitriolatum constituit. Idem dicendum de sale cathartico amaro, sive sale epsomiensi, aliisque salibus neutris vitriolicis. Qualitatem tamen solutivam potius ab alcali, quam ab acido esse repetendam probat primo debilis quamvis, sed tamen certa & essentialis vis cathartica alcalino-

linorum simplicium, sive omni vehementiorum acidorum consortio carentium. Et sane alcali fossile, & reliqua alcalina aërata, non autem simpliciter calcarea, cremor tartari, & alia hujusmodi, alvum mediocriter movent. Sed in ipsis alcalinis aëratis vis cathartica pendere potest ab acido aëreo cujus opera alcalina aërata in certo neutralisationis statu reperiuntur, atque in cremore tartari vehementior solutiva facultas ab acido tartari, cum alcali vegetabili combinato procul dubio oritur. Rursum a diversitate elementorum cum quibus acida copulantur, quæ inde nascuntur substantiæ minime catharticam, sed diversæ prorsus naturæ activitatem adipiscuntur. Et sane vitriolum ab acido vitriolico & ferro compositum, valde irritantem, emeticam, adstringentem, vel potius corrosivam, non vero catharticam facultatem assumit. Ab acidi muriatici combinatione cum mercurio oritur mercurius sublimatus corrosivus venenata non solutiva qualitate præditus; contra ab eodem acido cum alcali fossili copulato nascitur sal marinus vehementer catharticus. Peculiarem igitur indolem acida alcalicis, cum quibus intime conjunguntur ope neutralisationis communicant, vel potius, mea quidem sententia, catharticam alcalinorum fundamentalem proprietatem adaugent, ob manifestam quam in alcalicis mutationem inducunt.

Quomodo vero hæc mutatio eveniat, & unde qualitatis catharticæ in alcalinis incrementum oriatur, breviter explicare conabimur. Moderatæ omnes, leves, minimeque molestæ irritationes,

nes, intestinorum evacuationes gignunt, quidquid contra insigni vehementia alvum sollicitat, vel tenesmum, dysenteriam, vel absolutam stypricitatem affert, acida enim concentrata, & alcalina volatilia insuperabilem alvi silentium generant. Et contra alcali volatile, quamvis cum acido fortiori conjungatur, nunquam tamen vim catharticam acquirit, uti manifeste deprehenditur in sale ammoniaco communi. Stimulum quotidianum, pro excrementorum evacuatione naturæ suppeditat principium alcalinum, cui inopportunam volatilitatem, quam a circulationis viribus mutuatur, in intestinis aufert bilis mixtio. Alimenta quæ ob propriam indolem, aut ob nimiam quantitatem corrumpuntur, evacuationes alcalinum fæditissimum odorem emittentes gignunt. Hinc si artis opera naturam imitari contendunt medici, ad substantias alcalinas confugere debent. Sed alcalina primigenia vel aërata sunt, & ideo vel debilissimi stimuli vices gerunt & parce admodum alvum movent, vel deaërata sunt, & causticorum activitatem possident. Adhibenda igitur sunt alcalina acidis saturata, & quæ hac in forma neutrorum salium nomine distinguuntur. Alcalina hæc tempore neutralisationis debilissimum acidum aëreum amittunt, atque eodem momento acidum majori activitate præditum assumunt. Hac ratione acidi vires stimulantes alcalinorum vires catharticas adaugent, & tamen moderate operantur; nam si acidi integra potentia intestina sollicitantur effectus erit prorsus contrarius & loco evacuationis stypticitas obtinebitur. Ex dictis

mani-

manifesto sequitur qualitates salium neutrorum magna ex parte inter se similes esse, quia alcalina eandem fere similemque inter se naturam habent. Numerosis tamen experimentis evincitur alcali minerale majorem quam reliqua alcalica, neutris activitatem communicare. Vehementius enim purgatur alvus sale glauberiano, & marino, quam sale digestivo simplici, aut tartaro vitriolato. His positis satis erit salium neutrorum enumerationem & usum generalem afferre; reliqua enim e formulis medicamentorum facile depromuntur. Ab acido itaque vitriolico cum diverso alcali, quæ obtinentur neutra sunt I. Tartarum vitriolatum ab acido vitriolico & alcali vegetabili compositum. Hujus synonyma sunt *sal enixum paracelsi*; *sal de duobus*, *arcanum duplicatum sal polychrestum*, *nitrum stibiatum*, *panacea Ducis Holsatiæ*, *nitrum vitriolatum*. Crystalla hexagona pyramidalia utplurimum exhibet. Siccitatem servat in aere etiam humido. Magnam aquæ portionem requirit, ut dissolvatur. In spiritibus vinosis solubile non est. Modus præparationis ex pharmacia eruendus. Secundo loco ab acido vitriolico, & alcali fossili oritur sal Glauberi. Ejus synonymon est *sal selliæ* in Calabria nativus. A D. Bergman appellatur alcali minerale vitriolatum; in aquis (scribit) interdum adest. In Siberia & Regno Astracano nonnulli lacus illud vehunt, pluresque alibi fontes. Crystalla hexagona exhibet. In aëre siccus evadit, pelluciditatem amittit. Solvitur in aquæ calidæ pondere æquali. Fusilis temperato calore;

re; unde a ſale epſomienſi diſcrepat, quod nullo caloris gradu fundi poteſt. Tertium occupat locum alcali volatile vitriolatum, ſive ſal ammoniacus vitriolicus; ab acido vitriolico & alcali volatili compoſitus: Salibus vitriolicis perfecte neutris; ab acido nempe & alcali compoſitis, uſque adhuc deſcriptis adjungi debet ſal catharticus amarus, ſive anglicus, vel epſomienſis, qui quamvis ad ſales medios terreſtres pertineat; nam magneſiam acido vitrioli copulatam pro baſi habet, tamen quia a vitrioli acido gignitur, & vulgatiſſimum catharticum in praxi præbet, ideo hoc in loco adnotari debebat: Appellatur aptiſſima definitione a D. Bergman *Magneſia vitriolata*. In aquis Angliæ, Bohemiæ, aliarumque regionum non raro hoſpitatur: Hic ſal aquæ calcis immerſus mox decomponitur; quo ab alcali minerali vitriolato facillime diſtinguitur.

S. neutrorum usus.

Salinis neutris modo enumeratis frequentiſſime in praxi medici utuntur ob ſolutivam, inciſivam & reſolventem qualitatem, ab omni irritatione ſejunctam. Tartari vero vitriolati ſive ſalis polychreſti vires inciſivæ, deobſtruentes & antifebriles, catharticæ qualitati anteferuntur, quia tartarum vitriolatum ob debiliſſimum vegetabile alcali, etiam ad magnam doſim exhibitum, vix tamen alvum purgat: Doſis ideo eſt a granis viginti, uſque ad drachmas duas; quia hac ratione humorum ſpiſſitudinem imminuit, primarum viarum debilitatem roborat, vitioſam bilis phlogiſticationem emendat, & ſimul criticos naturæ conatus in primo & ſecundo morbo-

rum

rum febrilium ſtadio, ſalutareſque cauſarum morbificarum coctiones minime perturbat. Moderatæ etiam tartari vitriolati doſes poſſunt puerperis & mulieribus menſtruorum defectu laborantibus, utiliter propinari. Juvat demum eodem neutro uti in puerorum cruditatibus, & præſertim in depravata lactis digeſtione; & tunc doſis erit a granis decem, uſque ad viginti. Cæterum nunquam aut pro valde efficaci, aut pro eradicativo remedio haberi debet. Inter cathartica ſalina, primarium certe meretur locum ſal mirabilis Glauberi, quia dum mitiſſimas minimeque ſtimulantes poſſidet qualitates, majori activitate alvum ducit, nam componitur ſubſtantia alcalina magis per ſe laxativa, & quæ ideo majorem ab acido incidendi proprietatem mutuatur. Hoc neutro paſſim utimur loco ſalis epſomienſis nativi, quamvis non ſemper ſal Glauberianus quoque purus obtinetur; ſed ſpecies illa, quæ poſt ſalis marini compoſitionem obtinetur venalis proſtat, neque quoad effectum tutiſſima eſt. In noſtris regionibus ob abundatiam ſalis ſelliæ, nempe ſalis Glauberiani nativi, hujus neutri uſus minime ſemper ſuſpectus eſt. Doſis hujuſce ſalis eſt a ſemuncia, uſque ad unciam unam & ſemis, atque reiterari poteſt per intervalla, pro re nata. Non raro uncia una ſalis Glauberiani, copioſiſſima aqua diluta, diverſis horis propinatur, ut actio medicamenti mitiſſima evadat. In acutorum principiis, poſt emetici adminiſtrationem ſolet adhiberi. Verum in primo ſeptenario ab primarum viarum repletionem, ob generalem ſolidorum corrugationem,

atque ob vehementissimam ventriculi constrictionem, etiam a salibus neutris omnibus abstinendum. Contra post absolutam coctionem, si purgare per inferiora oportebit, optimum certe consilium erit uti sale Glauberiano. Magnopere ab exteris medicis laudatur laxativa hujus neutri facultas, adversus colicam, & iliacam passionem. Sed in memoratis affectibus, qui specifica fere activitate olei seminum Ricini curantur, inutile profecto erit ad cathartica salina confugere. Qui aperientem & diureticam efficaciam salis Glauberiani summis extollunt laudibus, parvas doses trium vel quatuor drachmarum exhibent nephriticis, calculosis & mulieribus difficili menstruatione vexatis: neutra reliqua ab acido vitriolico parata libenter prætermittimus, quia nullum præcipuum in medicina usum habent.

Nitri usus. Ab acido nitroso, & alcali vegetabili oritur nitrum commune, sive alcali vegetabile nitratum, de cujus origine nonnulla dicta sunt ubi de acido nitroso sermonem instituimus. Cæterum nitrum commune, uti loquitur Cl. Bergman, in superficie telluris oritur, ubi vegetabilia, præsertim partibus animalibus mixta; putrescendo destruuntur. Nitrum crystalla prismatica hexagona assumit. Non facile deliquescit. Per phlogiston expeditissime decomponitur; atque operatio hæc appellatur proprie nitri detonatio. Est fusile modico in calore. Cum aqua maximum frigoris gradum excitat. Ab acido rursum nitroso, & alcali fossili oritur nitrum cubicum, quoad vires a nitro communi parum diversum.

Cry-

Cryſtallis potius rhomboideis conſtat. Vires nitri, juxta communem ſententiam ſunt primo refrigerantes dein diureticæ, aperientes, uterinæ; ideoque multorum medicamentorum antifebrilium baſim conſtituit nitrum depuratum. In febribus ideo inflammatoriis paſſim propinantur moderatæ nitri doſes cum copioſa aqua: Ad duas ex. gr. drachmas quotidie uſurpatur & per intervalla. Nonnulli in mere inflammatoriis nitrum purificatum potionibus acidis, gelidæque aquæ adiiciunt, cum magno equidem ægrotantium emolumento. Facultas antiphlogiſtica neutri hujus in morbis mere inflammatoriis pendet ab acido nitroſo, cujus particulæ propriam cum phlogiſto morboſo actionem exercent, ſimulque præternaturalem calorem ſummopere imminuunt. Inflammationes ideo adhibito nitro comuni, vel acido nitroſo ſimplici, uti ſupra dictum eſt, miteſcunt quia incipienti fluidorum phlogiſticationi acidum nitroſum opponitur, unde phlogiſti quantitatem, quam ad ſe attrahit, ab humoribus ſeparat; & propoſitam indicationem abſolvit. Caloris ſimul latentis evolutio, quæ phlogiſti ope eveniebat, & ejuſdem principii periculoſa exhalatio, hoc remedio prohibetur, & ita primarium vitæ fundamentum minime a corpore ſecedit. Magna vero prudentia, diligentiaque opus eſt, ut nitri operatio in morbis inflammatoriis, intra certos limites coerceatur; nam ſi per longum tempus, abundanterque admodum ſubſtantia phlogiſti avidiſſima corpori committitur in quo cauſa ejuſdem naturæ, nempe cauſa phlogiſtica, primum activitatis ſuæ

gra-

gradum ostendit & per stadium inflammatorium excurrit, a phlogisti incremento novaque substantiæ phlogisticantis accessione morbus inflammatoria demissa indole, in affectum mere phlogisticum mutatur. Hinc in erysipelate & anthrace maligno nitrum potius noxium quam bonum effectum gignit; atque deleteriam prorsus activitatem ostendit in morbis omnino phlogisticis; uti sunt acutissimi malignique affectus a paludum exhalationibus æstivo tempore pendentes. Ubicumque nitrum gelidæ aquæ immixtum administratur, urinas vehementer movet, & calculosis ac nephriticis efficaciter opitulatur. Hisce in casibus ad drachmam unam aut alteram quotidie exhiberi potest cum decocto foliorum *solani*, cum sero lactis, aliisque aptioribus vehiculis. Hydropici sæpenumero sublevantur exhibito nitro, aut simpliciter, aut cum cremore tartari, vel sale polychresto. Sæpe nitri drachmas duas cum æquali salis polychresti quantitate in tres doses divisas propinare singulis diebus consuevimus leucophlegmaticis & asciticis. Doses uberiores semper vitandæ, quia periculosum frigus inducunt, ob rationes superius allatas. Frigore lethali corripiebatur mulier, quæ integram nitri depurati unciam loco salis Glauberiani assumpserat; testante in suis doctissimis observationibus Cl. Edinburgensi medico Alexandro. Nitro passim utuntur in gonorrhæa virulenta medici illi, qui fluxum morbosum in principiis semper augendum esse contendunt. Revera tamen nitrum in hoc casu non solum diureticam, verum-

etiam

etiam antiphlogisticam facultatem exercet, nam in hac ægritudine canalis urinarii præcipua inflammatio adest. Medicamenta quæ in Icteri curatione usurpantur; sæpenumero nitrum pro basi habent; quia per urinæ vias non raro morbus judicatur; atque urinæ admodum rufæ refrigeratorium remedium postulare videntur. Pilulæ ideo saponaceæ, cum terra foliata tartari; & nitro parantur; atque potiones refrigerantes Ictericorum nitro constant, uti ex. gr. est aqua *ex albo albi* dicta; quæ componitur sequenti ratione:

℞. Aqu. Gramin. offic. unc. quinque;
Sapon. hispan. grana quinque;
Nitr. depurat. scrupulum unum,
Sacchar. alb. drachm. duas. M.

Hæc potio refrigerans & diuretica, per plures dies Ictericis propinatur; cum aliqua certe utilitate. Remedia emmenagoga, quæ scilicet in defectu sanguinis menstrui commendantur; aperientibus vegetabilibus; simulque nitratis parantur. Nitri enim parciores doses; iterato exhibitæ sanguinem uterinum cum aliqua efficacia evocare valent. Atque hæc de nitri communis usu dicta sint satis; superest ut nonnulla adiiciamus de nitro stibiato, in recenti Neapolitanorum praxi usitatissimo certe præsidio. Aqua quæ pro repetitis antimonii diaphoretici nitrati lotionibus adhibetur, per filtrum traducta & lento igne evaporata, usque ad cuticulæ in superficie generationem, si in loco frigido detinetur crystalla exhibet, quæ nitri stibiati nomine donantur. Nitrum stibiatum generatur a deflagratione sulphu-

Nitri stibiati usus.

phuris antimonii cum nitro, uti accidit in generatione salis polychresti, a quo differt tantummodo, quia aliquam calcis antimonialis proportionem continet. Passim in febribus inflammatoriis, biliosis, erysipelate, uteri valida post partum irritatione & similibus omni bihorio; aut omni quadrihorio propinantur grana decem vel quindecim nitri stibiati. Effectus admodum ambiguus videtur, quandoquidem neque urinæ multum augentur; neque sudor copiosus excitatur; nam in hac compositione basim constituit sal polychrestum: quod si calx antimonii cum nitro copulatur, a tenui admodum hujus substantiæ quantitate nulla profecto utilitas expectari debet. Antimonium contra diaphoreticum, ab omni etiam nitro sejunctum magni certe momenti vires possidet; uti suo loco ostendemus. De nitro cubico ab acido nitroso & alcali fossili composito, de sale ammoniaco nitroso ab acido nitroso & alcali volatili facto, atque de sale digestivo sylvii, qui oritur ab acido muriatico & alcali vegetabili, nihil adiiciam, sunt enim composita salina, quæ nunquam a practicis usurpantur.

Sal marinus. Sal communis, sive sal gemmæ, sal marinus vel muria constat acido muriatico & alcali fossili. In cubos concrescit, qui si purus sit, in nulla aëris constitutione figuram mutant. Est antisepticus; experimenta enim Pringliana cum sale culinario, multa terra referto instituta fuerunt. Sal communis a Cl. Bergman appellatur *alcali minerale salitum*, in Schiagraphia, ubi

ubi ait; *uberrimum reperitur tam in terra efficiens ſtrata, plus minus craſſa (ſal gemmæ) quam in Fontibus (ſal fontanus) & lacubus, nec non in magno Oceano (ſal marinus) ſolutus*. Majori efficacia quam reliqua neutra alvum purgat ſal marinus, ob copioſum alcali minerale. Hinc unciæ decem aut duodecim aquæ marinæ copioſas evacuationes afferunt, & peculiarem etiam reſolvendi qualitatem poſſident. Uncia una aut altera ſalis communis in aqua ſoluta feliciter purgantur ruſtici in morbis климат bilioſis, & ubicumque alvum movere oportet. In alvi fluxu immodico a ciborum corruptela pendente, alvus ſale præſertim marino compeſcitur, quia ſucci gaſtrici vices gerit. Immo in languida admodum digeſtione, vires ventriculi augentur & ſtomachus firmatur ſale marino, cum alimentis, condimenti loco, copioſius ingurgitato. Recentiores enim obſervationes declararunt ſucci gaſtrici baſim ſale marino conſtare. Ab eadem ſubſtantia in multis mineralibus aquis exiſtente multarum thermalium fontium tonica, roborans & præſertim ſtomachica activitas pendet. Natura vero huic neutro reſolutoriam & ſimul tonicam facultatem largita eſt; nam alimenta in ventriculo a ſale marino emollita tanquam a peculiari menſtruo, cujus vices gerunt particulæ alcalinæ, acidi dein activitate a vitioſa corruptione ſervantur. Fortaſſe acidi etiam marini in corpore humano exiſtentia periculoſam & ſæpius lethalem phlogiſti multiplicationem prohibet? Fortaſſe mercurii ſublimati corroſivi efficacia in curatione morbi

Salis marini usus.

venerei ab eodem principio pendet; acidum namque marinum phlogisti avidissimum tenacem viscidam & ideo phlogisticam luis venereæ causam ad se attrahit & per urinæ vias emittit. Mercurius tunc phlogisto etiam saturatus certam revivificationem subire debet, uti nonnulli scriptores suspicati sunt. Sed de hoc argumento suo loco disserendum. Insignis rursum facultas resolvens salis marini, & peculiaris efficacia, quam hoc præsidium ostendit in præternaturali humorum densitate evidenter probatur admodum proficuo aquæ marinæ usu adversus obstructiones viscerum naturalium & præsertim adversus tumores scrophulosos, qui a morbosa lymphæ cohærentia oriuntur. Scrophulæ enim balneo marino, aqua marina intus assumpta & frictionibus mercurialibus feliciter curantur. Qui ob hepatis aut lienis obstructionem leucophlegmatici vel ascitici fiunt, usu interno aquæ marinæ perfecte aliquando sanantur. Mulieres, quæ ob sanguinis menstrui defectum, nempe ob adauctam particularum rubrarum spissitudinem chloroticæ fiunt epota ad uncias quotidie decem & ultra aqua marina pristinam sanitatem acquirunt. Mitto salis marini usum chirurgicum.

De sale ammoniaco.

Sal ammoniacus communis, constat acido muriatico & alcali volatili. Obtinetur ex omnibus fuliginis speciebus per sublimationem vel solutionem. Sequentes possidet proprietates. In aqua solubilis. Aeri expositus deliquescit. In aqua solutus, menstruum ita disponit, ut majorem sublimati corrosivi proportionem dissolvere valeat. Cum sale communi in aqua solutus, insigne

gne generat frigus. In ſpiritibus vinoſis eſt ſolubilis. In modico calore fuſilis. Neutro hoc ſale frequenter medici utuntur ob ſummam volatilitatem particularum alcalinarum, unde ſal ammoniacus totum pervadit corpus, fluidorum nimiam cohæſionem imminuit, circulationem adauget, ac proinde vel ſudorem copioſum vel uberiores urinas affert. In lentis ideo febribus, intermittentibus præſertim, utiliter adhibetur a ſcrupulo ad drachmas duas quotidie; ſæpe etiam in febribus cum cortice peruviano utiliter copulatur, & fortaſſe febrifugi activitatem adauget. Doſes largiores alvum vehementer ſubducunt. Noſtrates Medici ſale ammoniaco communi utuntur in omnibus febribus indiſcriminatim, & pauca tantum grana adhibere ſolent. Flores dicti ſalis ammonici, qui celeri vehementique ſubiimatione obtinentur, a ſale ammoniaco puro nullo modo differunt. Ubi ſudoris evacuatio deſideratur ſal ammoniacus una cum infuſo calido florum Sambuci, radicis Bardanæ & ſimilibus exhibetur. Cum potionibus contra frigidis diureticam facultatem aſſumit. In faucium lymphatica præſertim congeſtione gargarismate utimur ex eodem ſale. Tumores duriſſimi broncocele dicti, ſi ſolutione ſalis ammoniaci frequenter foventur, ſæpe integre diſſipantur. Qui ſublimatum corroſivum interne adhibent mercurium cum ſale ammoniaco conjungunt, ut medicamenti actio facilior reddatur. De ente veneris, panacea cinnabarina, floribuſque ſalis ammoniaci martialibus alio in loco diſputabimus. Ammoniaci effectus, qui in

pra-

praxi obſervantur nunquam aut valde ſenſibiles aut certi ſunt; ob particulas tamen inſigniter volatiles ac penetrantes, inter præſidia reſolventia & diſcutientia, non infimum meretur locum.

Tartarum regeneratum, tartarum ſolubile, & ſal diureticus ſunt ſynonyma ejusdem neutri ab acido vegetabili & alcali vegetabili compoſiti. Cum reliquis neutris omnino convenit & mitiſſime operatur alvum ſolvendo. Solubilis eſt in ſpiritibus vinoſis; cum oleis gummi & reſinis conjungitur; ac metalla in ſpiritibus vinoſis ſolubilia reddit. Magnopere laudatur tanquam catharticum mite & validum diureticum a ſcrupulo uno uſque ad duas drachmas exhibitum. Lenior certe actio pendere debet a minori acidi & alcali vegetabilis proportione, unde non adeo valida oritur in corpore irritatio.

Sal Rupellenſis ab acido vegetabili & alcali foſſili factus idem eſt cum ſale polychreſto *de la Rochelle*, vel ſale *de Seignette*. Non tam facile deliqueſcit ac tartarum regeneratum; atque inter mitiſſima cathartica collocatur. Hujuſmodi tamen ſales, uti tartarum regeneratum, & ſal Rupellenſis nunquam cum acidis aut fortioribus aut magis concentratis copulandi; in hoc enim caſu integre decomponuntur.

Spiritus Mindereri.

Poſtremum inter neutra ſalina locum occupat ſal ammoniacus vegetabilis, vulgo ſpiritus Mindereri dictus, atque ab acido vegetabili & alcali volatili compoſitus. Appellatur quoque ſalſilago ammoniacalis acetoſa. Componitur vero ſequenti ratione:

℞.

℞. Aceti vini diſtillati acerrimi unc.2. Inſtilla paulatim ſal. ammoniac. cum ſale tartari, vel ſpiritus cornu cervi qu. ſuffic. ad ſatur. plenar. aſſerva in vitro probe clauſo. Simplicior formula eſt:

℞. Aceti diſtillati quant. plac. Inſtilla paulatim, ſubinde agitando ſpirit. ſal. ammon. cum calce viva parati quantum ſufficit ad juſtam & perfectam ſaturationem. Doſis eſt a drachma dimidia uſque ad duas, cum ſyrupo quodam, vel cum aliis remediis. Cl. Pingle plurimum mixtura hac ſalina utebatur in febribus acutis, ad reſolvendam humorum tenacitatem, atque ad procurandam diaphoreſim. Decantatæ adeo vires non integre obſervationibus confirmantur. Sæpe tamen vidi ſummam utilitatem ſpiritus Mindereri externe confricati in vehementioribus rheumaticis doloribus. Quæ nuperrime a ſcriptoribus memorantur circa uſum hujus præſidii, breviter hoc in loco adnotari merentur. Spiritus itaque Mindereri *Aſæ fœtidæ vires præcipuas antiſpaſmodicas, reſolventes inſigniter auget & ſecundat, in obſtructionibus viſcerum, in menſium ſuppreſſione & aliis ſanguinis fluxibus: in aſthmate, tuſſi ſuffocativa; morbis hyſtericis. Hinc conſulto Millar Aſæ fœtidæ uncias duas in hujus ſpiritus uncia una ſolvendas ſuadet, & cum aliquot unciis cujusdam aquæ diſtillatæ miſcendas, ut infantes omni bi-trihorio aliquot cochlearia parva ſumant, & adulti majora*. Multa non adeo neceſſaria libenter prætermittimus.

SALES METALLICI.

S. metallici. Metallorum particulæ ab acidis solutæ, vel a peculiari erosione decompositæ salinas generant substantias, quæ phlogiston metallicum cum acido copulatum pro basi habent. Et quemadmodum neutri sales acutissimam & corrosivam acidorum qualitatem imminuunt, quia alcali relicto acido aëreo quo saturabatur, intime cum acido combinatur; sic contra ubi acidum, metallum phlogisto copiosissimo semper refertum offendit, phlogisticatur insigniter & corrosivam vim nanciscitur. Substantiæ illæ, quæ cum phlogisto affinitatem habent, si acido saturantur, salem acerrimum & corrosivum constituunt, uti accidit in argilla, quæ ob affinitatem quam cum phlogisto gerit, si cum acido vitriolico combinatur, alumen acerrimum componit. Hac itaque ratione non adeo difficile erit intelligere cur ab iisdem acidis, a quibus mitissimi neutri sales exurgunt, combinatione cum alcalinis instituta, dum eadem acida metallicis corporibus adhærent, salibus corrosivis originem præbent. Hoc etiam ulterius probatur exemplo salium neutrorum, qui ab alcali volatili & acido componuntur. Hujusmodi enim sales acutissimi & pungentissimi sunt, quia alcali volatile procul dubio constat simplici sale alcalino, omni acido spoliato; componitur nempe substantia mere phlogistica, salina.

Dum

Dum opera calcis vivæ e ſale ammoniaco educitur alcali volatile, particulæ alcalinæ phlogiſto calcis vivæ ſaturatæ vehementer corroſivæ redduntur. Hæc neceſſaria prorſus videbantur ut differentia inter ſalina neutra & ſalina metallica quodammodo innoteſceret; progrediamur modo ad hiſtoriam vitriolorum. Et primo vitriolum cæruleum, quod idem eſt ac vitriolum Romanum, vitriolum veneris, vitriolum cyprium, eſt artis utplurimum productio, quæ conſtat acido vitriolico & cupro. A Cl. Bergman appellatur *cuprum vitriolatum*; reperitur omnibus in locis, in quibus pyrites cupri adeſt. Cryſtalla depreſſa, rhomboidea habet. Saporis eſt adſtringentis, acris, ingratiſſimi. Eſt fuſile, & in magno caloris gradu calcinatur. Cæterum nomen genericum eſt cuprum vitriolatum, quia cuprum baſim ſalinam conſtituit. Vitriolum viride eſt ſalinum metallicum ab acido vitriolico & ferro compoſitum; dici itaque debet *ferrum vitriolatum*. Synonyma ejus ſunt vitriolum martis, vitriolum anglicum, & ſal martis. Eſt nativum, ſed plerumque per artem paratur. Cryſtalla pellucida rhomboidea exhibet. Saporis eſt adſtringentis, ſubdulcis. Calcinari poteſt. In aqua facile ſolvitur, ſedimentum deponens. Denique vitriolum album conſtat acido vitriolico & zinco; eſt ideo *zincum vitriolatum*. In fodinis reperitur atque ſaporis eſt ſubdulcis & adſtringentis. Ad uſum medicum vitriolorum externum aut internum quod attinet, caute omnino incedendum, omnes enim ſales metallici cauſticam, inflammatoriam, ideo-

Vitriolum cæruleum.

Vitriolum album.

Usus vitriolorum.

ideoque ſemper irritantem vim poſſident. Phlogiſticatur enim acidum a phlogiſto metallico, cum quo perfecte combinatur. Hinc eſſentialiter ſalibus metallicis ſtomachus perturbatur. Vitriolis vomitus excitatur; ventriculum erodit mercurius ſublimatus corroſivus. Cur itaque vitriolum cupri aut ferri commendetur a recentiſſimis medicis, ad vomitum procurandum in Phthiſi pulmonali, prorſus ignoro? A multis etiam laudatur vitriolum martis ad drachmas duas cum terebinthinæ ſufficienti quantitate trituratum, ac deinde quatuor aquæ libris ſolutum, & quotidie copioſe exhibitum in memorato pulmonis morbo. Verum loco vitrioli, tutius ſemper erit acidum vitriolicum ſubminiſtrare. Decantatam adeo vitrioli martis activitatem adverſus hæmorrhagias omnes, & præſertim adverſus fluxum hæmorrhoidalem, diarrhæam ac dyſenteriam raro in auxilium advocari debere exiſtimarem; nam primo ſanguinis fluxus accidentaliter evenientes nullo adhibito remedio, ipſa virium debilitate compeſcuntur; fluxus illi, qui criticam evacuationem conſtituunt, nunquam fere compeſcendi ſunt; multi denique, qui ab acri, ſcorbutica, vel corruptoria cauſa oriuntur, aliis prorſus præſidiis curantur. Fluxus dyſenterici, diarrhææ & ſimilia ſalibus vitriolicis tractari non debent, quia irritationem, ſive ſpasmum pro cauſa agnoſcunt. Hujus naturæ perturbationes dulcibus, anodynis, & præſertim balneo ac lacte curantur. De ſtomachi debilitate, & obſtructionibus viſcerum naturalium nihil profecto adiiciam; hiſce enim in ca-
ſi-

ſibus ſemper a ſalibus metallicis abſtinendum. In externa vero vitriolorum adminiſtratione paſſim chirurgi verſantur; injectiones enim, collyria opthalmica, lotiones & unguenta ex vitriolis parata uſurpantur in gonorrhæa virulenta, oculorum inflammatione & ulceribus ſordidis. Injectiones in urethram factæ cum vitriolo albo, aut viridi & aqua roſarum in recenti gonorrhæa plerumque noxiæ, verſus finem morbi ſalutares redduntur, quia in vigore morbi magnum inflammationi momentum adiiciunt vitriolica, & omnia adſtringentia. Subſidente inflammatione ſtimuloque ſublato, quæ ſupereſt partium debilitas vitriolo tollitur. Neque ſimpliciter gonorrhæa inopportune ſiſtitur injectionibus adſtringentibus, verum frequenter in moleſtiſſimum ſpermatocele ægri incidunt. Hoc vero in caſu videndum num ſimplici inflammatione teſtes, & potius membranæ teſtium afficiantur, vel hic morbus a venereo veneno ad teſtes delapſo ortum ducat. Utplurimum vero ſpermatocele, mea quidem ſententia, mere inflammatorius a ſtimulo & per conſenſum ortus morbus eſt; neque a veneno venereo immediate excitatur. Aquarum opthalmicarum plures extant formulæ, quæ collyria exſiccantia, detergentia, & uti vulgo dicitur, refrigerantia componunt. Celeberrima aqua ophthalmica cærulea, ſive ſaphirina, vel famoſa Taylori ſequenti ratione componitur. ℞. ſal. ammon. depur. drachmas duas. aqu. calc. viv. rec. unc. 12. ſtent ad ſolutionem uſque in vaſe cupreo, vel cum bracteis aliquot cupri, donec aqua colorem ſaphi-

phirinum acquisiverit per 24. horas; a quo aqua colorem saphirinum nacta filtretur & servetur usui. Usus externus aquarum vitriolo saturatarum ad sistendas hæmorrhagias, & præsertim in artuum amputationibus, jam exolevit; etenim vitriolo magnis canalibus insperso sæpe periculosæ inflammationes, & magis etiam periculosæ suppurationes supervenire solebant.

Lapis infernalis.

Acido nitroso & argento componitur substantia salina metallica, quæ *crystallorum lunæ*, *lapidis infernalis*, vel *caustici lunaris* nomine dignoscitur. Vim possident insigniter causticam crystalla lunæ, & tantum externe adhibentur in curatione ulcerum sordidorum, & pro destructione carnium fungosarum, quibus ulcerum sanatio retardatur. Superficies itaque carnium flaccidarum & informium a chirurgis lapide infernali aduritur, & prima secedente lamina, renovatur operatio, usque ad integram cicatrisationem, quæ ideo acceleratur, quia non solum debilissimæ destruuntur fibræ, verum etiam quia caustici actione carnes irritatæ solidiores firmioresque redduntur. In venereis vero ulceribus, si lapide infernali utimur, ob irritationem ulceris veneni absorptio citissime accidit, & statim glandulæ inguinales in bubones intumescunt. Hoc vero non cum caustico tantum lunari, sed & cum reliquis etiam escharoticis evenire consuevit. Verrucæ demum lapide infernali tractatæ vel extirpantur, vel suppuratæ decidunt.

Mercurius sublimatus corrosivus.

Principem inter salina metallica locum tenet mercurius sublimatus corrosivus, ab acido muria-

ti-

tico & mercurio compositus, & insigni corrosiva & admodum venenata qualitate præditus. Colorem habet album; in spiritibus vinosis facile solvitur, parcius in aqua. Quamvis ad præparata mercurialia pertineat, qualitates tamen ejus hoc in loco recenseri debent, quia nunc proprie de salibus metallicis sermo est. Vetustiores medici mercurium sublimatum corrosivum merito venenis adnumerarunt, atque ab ejus usu interno penitus abstinuerunt. Causticitate etenim sua ventriculum primario inflammat, dein corrodit, ejusdemque naturæ damna intestinis affert. A vehementiori actione vomitus excitatur, os intumescit, fauces inflammantur, convulsiones superveniunt. Primus omnium Boerhaavius facultatem antivenercam essentialem sali huic metallico inesse suspicatus est, & pro usu interno, reliquis mercurialibus anteferendum remedium obtineri posse dubitavit. Tanti viri auctoritate permotus Swietenius specificum antivenereum suo nomine insignitum, nempe solutionem sublimati corrosivi in spiritu frumenti proposuit. Juxta Cl. viri formulam mercurii sublimati corrosivi grana 12 solvuntur in spiritus frumenti unciis 24; de qua mixtura dantur mane & vespere cochleare 1. 2. 3. superbibendo unc. 6. ad 12. decocti cujusdam demulcentis ex. gr. Hordei, Bardanæ &c. magnam copiam. Alii mercurium sublimatum non in spiritu frumenti, sed in spiritu vini, alii denique in aqua simplici solvunt. Specificum Swietenii omnes indistincte sequuti sunt medici, neque propriis ob-

ſervationibus aliquid novi huic praxi adiicierunt. Eodem ſpecifico & ipſe multis abhinc annis luem veneream confirmatam debellare conatus ſum. Mercurium ſublimatum ſpiritu vini ſolutum ſæpe magno cum emolumento exhibui; criticos ſudores & judicatorias urinas obtinui. Pilulas eodem remedio, additis ſimul opiatis, non ſine optimo ſucceſſu adhibui. Verum progreſſu temporis non pauci ſe ſe obtulerunt caſus, in quibus poſt perfectam morbi venerei curationem periculoſiſſimi ſanguinis ſputus ſupervenerunt in nonnullis; alii rurſum macie confecti, perfectam ventriculi eroſionem, & abſolutam perforationem poſt mortem oſtenderunt. Cum igitur de graviſſimis a corroſiva ſubſtantia provenientibus damnis, & ſimul de inſigni ejus antivenerea activitate ſerio cogitarem, uſum externum ad examen revocare conſtitui; etenim ab inverſa actione non modo innocuum verum etiam utillimum effectum expectari poſſe exiſtimavi. Magni ſane momenti argumentis mea innitebatur ſententia. Mercurialia externe applicata & per cutim ſuſcepta, quibuſcumque præparationibus intus aſſumptis anteferenda ſunt; juvant enim ſemper nec unquam nocent; quia per vaſa lymphatica in totam cutis ſuperficiem hiantia recta feruntur ad glandulas conglobatas, nempe lymphaticas, quæ a cauſa venerea primario afficiuntur, & pro morbi ſede haberi debent. Mercurialia lympham veneno venereo inſpiſſatam attenuant, & in hac actione decomponuntur propriamque naturam, magna ex parte amit-

emittunt. Tunc dum ad interna organa perveniunt, & ſanguinem intrant, nempe ubi ad loca pertingunt omni venerea labe carentia, nullam exercere activitatem poterunt. Si enim mercurialium vim integram perſentiunt partes veneno venereo deſtitutæ, ſtatim eſſentialia exurgunt & valde periculoſa incommoda; uti certe accidit ubi mercurialia per os aſſumuntur. Horum namque remediorum noxia efficacia internæ partes & ſana organa vexantur, & quod etiam magis intereſt, mercurius poſt labefactatam perturbatamque recte valentium organorum œconomiam, majori efficacia ſua, ac propria antivenerea actione ſpoliatus, humoribus lue venerea depravatis miſcetur, ſine ullo ægrotantium aut ſaltem parvo levamine. His ita ſe habentibus, ut certa vitarentur incommoda, certaque utilitas exurgeret, externum ſublimati corroſivi uſum inſtituendum curavi; aliaque aptiori excogitata methodo experimenta feliciſſimo cum ſucceſſu inſtitui, & poſt certum tempus numeroſiſſimas obſervationes curationumque eventus cum publico communicavi. Simpliciſſima admodum ratione mercurius ſublimatus corroſivus externe adminiſtratur. Unguenti primo ſive linimenti formula, ita profecto ſe habet:

℞. Mercur. ſublimat. corroſiv. drachmam unam, axung. porcinæ n. r. unciam unam m. triturentur ſimul in mortario vitreo vel marmoreo per hor. vi. ut f. l. a. linimentum.

Semidrachma, aut drachma una deſcripti modo linimenti plantis pedum tantummodo, veſper-

ſpertinis horis confricantur & per plures dies adminiſtratur remedium, augendo doſim uſque ad drachmas duas pro ſingulis frictionibus. Balnea tepidiuſcula tempore curationis vel quotidie, vel frequenter ſane adhibita utillima ſunt; uti etiam decoctum lignis antivenereis compoſitum & pro potu quotidiano uſurpatum, nimiam ſæpe medicamenti activitatem emendat. Mutationes quæ in corpore ægrotantium tempore frictionum eveniunt, admodum conſtantes ſunt; nam fere ſemper primis diebus urinæ copioſiſſimæ excernuntur, poſtea albicantes fiunt, ac deinde uberrimum cinerei coloris ſedimentum deponunt; & hac mediante evacuatione morbus perfecte judicatur. Salivatio nunquam oritur, ſudores raro excitantur, rariſſime etiam alvus ſolvitur; & ante curationis terminum nutritio augetur, & amiſſus carnium naturalis color reſumitur. In omni confirmata vel incipienti lue, in gonorrhæa, ulceribus penis, bubone inguinali, tumoribus oſſium, faucium ulceribus, nocturnis doloribus, graviſſimiſque aliis ejuſdem morbi accidentibus tutiſſimum, feliciſſimum, jucundum & certe erudicativum remedium ſuppeditant frictiones unguento e ſublimato corroſivo compoſito, inſtitutæ. Adverſus deſcriptam methodum inſurrexerunt jam dudum vulgares medici, qui dum uſum externum mercurii ſublimati, tamquam perniciofiſſimum pharmacum damnant, eodem remedio interne utuntur, non ſine magno ac certo ægrotantium periculo. Sed opinionum commenta delet dies, & ſophiſmata Neapolitanorum nume-

numerosis per totam Italiam institutis feliciter experimentis penitus evertuntur. Videndum modo cur mercurius sublimatus corrosivus activitatem reliquis mercurialibus anteferendam possideat, per se; nam de merculialium externorum actione magis proficua nemo inter rationales medicos dubitare audet. Merculiaria salina primum omnium efficaciora sunt, vehementiorem activitatem possident, & quam celerrime manifestum effectum gignunt. Calces mercuriales & inter reliquas *mercurius calcinatus per se*, *sive præcipitatus per se*, summam activitatem ostendunt. Sales mercuriales & calces mercurii tantam vim habent ut corrosiva semper composita esse deprehendantur. Sed mercurius salinus & mercurius calcinatus phlogisto, nempe principio inflammabili caret, illoque acidi ope vel ignis actione privatur, hinc mercurii major efficacia a phlogisti defectu pendet. Hoc confirmatur fundamentali observatione, nam efficacia & vis antivenerea mercurii sublimati corrosivi insigniter a viribus mercurii dulcis differt, quia sublimatus addito novo mercurio, ob phlogisti restitutionem valde corrigitur atque mitescit. Acidum etiam salis marini eodem principio supersaturatum, vim etiam pungentem magna ex parte amittit. Hinc mercurius salinus, nempe in statum calciformem ab acido marino redactus dum a lymphaticis cutaneis absorbetur & recta ad glandulas conglobatas perducitur, lympham offendit a causa venerea principio inflammabili; sive principio tenacitatis refertissima præternaturaliter inquinatam.

Pro-

Propria hinc affinitate cum tenaci lympha phlogisto saturata conjungitur, illamque fluidiorem ac satis meabilem reddit. Tenacissimæ profecto lymphæ venereæ particulæ, a sublimato corrosivo plantis pedum applicato, cum urina extra corpus feruntur; ac primis diebus urina tantum albicans & opaca, sine ullo sedimento excernitur; progrediente dein curatione albæ urinæ admodum sedimentosæ redduntur. Tanta enim copia lymphæ venereæ elementa sublimati actione soluta in urina suspenduntur, ut frigefacto, & extra corpus quiescente lotio, major horum morbificorum elementorum quantitas sedimenti forma matulæ fundum petere cogatur. Hæc vero sublimati corrosivi operatio tuta & eradicativam curationem afferens, raro aut a frictionibus simplici hydraygro, aut ab internis mercurialibus obtinetur, ob rationes modo allatas. Immo si mercurialia excitato copiosissimo sudore sanitatem ægris absolutam promittunt, tamen precaria fere semper emolumenta inde manare deprehendi. Etenim cutaneæ evacuationes non modo vehementissimam postulant medicamenti actionem, verum etiam crassas viscidasque substantias nunquam secum ferre vel possunt vel valent. Non pauci itaque momenti differentiam inter diversas mercurii præparationes interesse existimarem, quamvis contrariam sententiam Cl. Joannes Hunterus in Tractatu de lue venerea tueatur. Eruditissimus auctor triplicem mercurio vim tribui posse existimat; vel enim cum veneno venereo copulatur & illud decomponit, unde actionem

nem irritandi amittit, vel extra corpus secum trahit, vel denique novam in animali œconomia irritationem venereæ irritationis destructricem gignit, unde morbus curatur. Alteram dein mercurii proprietatem, qua nempe in humoribus corporis humani facile solvitur, docte admodum proponit. Experimentis namque in proprio corpore institutis cum mercurii diversis præparationibus, vel interne adhibitis, vel externe usurpatis uniformitatem actionis evincere conatur. Mercurius enim dulcis, sublimatus corrosivus, hydrargyrus communis & mercurius calcinatus per se analogum semper saporem habent, ideoque eadem ratione uniformiterque in humoribus dissolvi debent. Quæcumque igitur evacuationes post mercurialium administrationem excitantur, mercurium semper extra corpus educunt. Addit tantummodo, quod mercurialia facilius in humoribus nostris solubilia, faciliorem morbi venerei curationem reddere valent. Sed omnia, quæ mercurii actionem, & varia præparata respiciunt inferius enucleanda sunt; satis erit in præsentia numerosis experimentis innixam sublimati corrosivi activitatem adversus luis venereæ graviora symptomata vobis indicare. Gonorrhææ enim virulentæ, bubones, ulcera, dolores & alia hujusmodi, frictionibus cum sublimato corrosivo institutis eradicative curantur. Desinant igitur imperiti quas ignorant doctrinas contemnere, servent suam in jecore masculam bilem invidi, & quæ ipsi neque attigere neque pertractare possunt, aliis perficienda relinquant. Post detectas

hujus

hujus generis frictiones, inutile prorſus erit aquoſis ſublimati corroſivi ſolutionibus ulcera venerea, aut tumores inguinales fovere. Ulcera enim irritantibus remediis tractata bubones gignunt, & bubones topicis ſtimulantibus vel augentur, vel venenum venereum in externa ſede collectum internis partibus communicant. Hinc tempore frictionum partes affectæ ſimpliciſſimis, dulciſſimiſque lotionibus detergi tantummodo debent, ut ulterior irritatio & principium inflammatorium avertatur. Quæ uſque adhuc de ſublimato corroſivo ejuſque uſu medico dicta ſunt reliquis mercurii præparationibus, magna ex parte aptari poſſunt; reliqua integram hujus metallicæ ſubſtantiæ hiſtoriam medicam complectuntur, & brevi a nobis debent illuſtrari.

Saccharum ſaturni.

Poſtremum inter ſalina metallica locum occupat ſaccharum ſaturni, ſubſtantia nempe coloris albi, quæ componitur acido vegetabili & plumbo; *Acetites* hodie plumbi, juxta recentiorem chemicam nomenclaturam appellatur. Facile in aqua ſolvitur, ſaporemque habet dulcem & adſtringentem. Externe ſolummodo commendatur, & inter exſiccantia & detergentia præſidia collocatur. Chirurgi ſaccharo ſive ſale ſaturni frequenter utuntur in ophthalmia, ulceribus venereis & gonorrhæa virulenta. Solutionem enim inſtituunt pro lotione & pro injectionibus. Internus uſus valde ſuſpectus eſt quia periculoſiſſimas primo inteſtinorum ægritudines, colicas ſaturninas & tabem inducit; effectus enim gignit oprationi extracti ſaturni, aquæ vegetabilis & Ceruſſæ ſimil-

millimos; hæc namque plumbi præparata interne assumpta valde noxia sunt.

DE SALIBUS TERREIS.

Breviter admodum de salibus terreis differendum, quandoquidem de duobus tantum agitur nempe de sale carthartico amaro, & de alumine. Sal catharticus, anglicus & epsomiensis quoque dictus constat acido vitriolico & magnesia, ideoque magnam cum sale Glauberiano analogiam habet. Magnesia enim quamvis ab alcali fossili magnopere differat, nullam tamen in operatione salis anglici essentialem affert differentiam. Inter cathartica itaque mitiora, inter aperientia, & non parum etiam diuretica sal catharticus collocatur. Quemadmodum vero rarissime venalis reperitur, ejus loco practici Glauberiano sale utuntur, & huic vulgatissimum salis anglici* nomen tribuere solent. Quæ superius de sale Glauberi dicta sunt & huic etiam aptari commode possunt. Sales terrei.

Alumen proprie sive argilla vitriolata, substantia est salina ab acido vitriolico & terra argillacea composita. Interdum, uti scribit Cl. Bergman *sponte generatur fatiscentia pyritæ, in argilla vel schisto argillaceo hospitantis*. Ob hanc ideo rationem frequenter occurrit in antiquissimis vulcanis, in quibus a lapidum pyritaceorum decompositione quæ oritur argilla, facile De alumine.

aci-

acidum vitrioli assumit, & facilissima artis operatione in alumen vertitur. Alumen igne liquescit. Decies quater aquæ pondus requirit ut solvatur; saporis est adstringentissimi. Crystalla octoædra pyramidalia exhibet. Si alumen igne vehementiori tractatur præbet spiritum vitrioli simul cum copiosa aqua & statim vertitur in substantiam acerrimam pungentem, & non leviter corrosivam, quæ in officinis dignoscitur nomine aluminis usti. Qualitas, juxta generalem sententiam, pendet a defectu aquæ crystallisationis, unde acidum valde concentratum suam actionem valde exsiccantem exercet. Ad usum medicum aluminis crudi quod attinet, inter fortiora adstringentia collocatur, atque in sanguinis fluxu immodico, atque etiam diarrhæa diuturna commendatur. Serum ideo aluminosum, aluminis grana quinque, sex, decem, & similia præparata aluminosa in supradictis morbis administrantur. Summa tamen prudentia opus est; siquidem adstrigentissima aluminis qualitate alvus in stypticitatem invincibilem incidit; & intestina styptico remedio insignitur irritata inflammatione corripiuntur. Falluntur itaque nostrates medici, qui alumine crudo, aut aqua aluminosa naturali vel artificiali utuntur pro curatione intermittentium immo & acutarum febrium in quibus laxantibus, & dein tonicis simplicibus remediis succurrendum nimiæ humorum spissitudini. Sæpe collyria alumine & albumine ovi composita adhibentur in obstinatis opthalmiis, ubi morbus lympham tenaciorem acerrimamque

pro-

pro caufa agnofcit. Ob ægritudinis quoque diuturnitatem, lymphæ circulatio per externa oculi vafa retardatur; hinc recte collyrii aluminofi ftimulo utiliter acceleratur. In inflammationis contra maximo vigore, ab adftringentibus & ftimulantibus externis omnino abftinendum. Injectiones aquis aluminofis in gonorrhæa virulenta paffim inftituuntur, uti dictum eft, fæpiffimeque in ipfo morbi vigore adhibentur. Rurfum in habituali ftillicidio, poft inopportunam curationem perennante, ad injectiones aluminofas medici deveniunt. In primo quidem cafu præmatura fluxus interruptio gravioribus affectibus & præfertim bubonibus venereis anfam præbet; idem fæpe obfervatur ubi efcharoticis & fortioribus irritantibus præfidiis glandis penis & præputii ulcera foventur. Lymphatica enim vafa, quæ in partium genitalium fuperficie aperiuntur, recta ad glandulas inguinales feruntur. Hinc prohibito fluxu gonorrhoico, atque interrupta ulceris fuppuratione, ftatim venenum venereum glandulas conglobatas proximiores adoritur, & majoris momenti morbum gignit. Aluminofa itaque hifce in cafibus penitus fere ableganda funt. Poffunt tantummodo adhiberi fi poft abfolutam morbi venerei curationem, ob perfiftentem affectarum partium relaxationem ac debilitatem, lymphaticus tenuiffimus humor per urethram adhuc evacuatur. Tunc immediata adftringentis præfidii actione, leviffima illa ægritudo curatur. Solutiones aluminofæ a Chirurgis in magnis operationibus, ex. gr. in amputationibus artuum adhiberi folebant, adver-

 fus

ſus magnorum vaſorum hæmorrhagias. Accurati vero noſtrorum temporum Chirurgi ab hac praxi merito abſtinent, quandoquidem periculoſæ ſæpius inflammationes & graviſſimæ convulſiones uſum aluminis ſequuntur. Ulcerum denique ſordidorum conſolidatio, & carnium flaccidarum deſtructio procuratur alumine uſto; hoc enim ſatis vehementi eſcharotico fibris carnoſis tonus conciliatur, unde corruptæ ſejunctæque carnes approximantur pro efficienda cicatrice. Oportet vero ut parcius alumine uſto utamur ob qualitates quas habet cauſticas.

DE INFLAMMABILIBUS.

HAc classe comprehenduntur substantiæ phlogisto per superabundantiam saturatæ, & quæ dum ignis actione, & aëris vitalis interventu attenuantur & evaporationi aptæ redduntur, flammam concipiunt, & atmosphæram noxiis vaporibus inficiunt. Huc pertinent oleosa omnia, non solum quæ e vegetabilibus, & animalibus obtinetur, verum, & corpora phlogistica fossilia, uti oleum fossile, sulphur, omnia bitumina in genere; spiritusque ardentes, ac ætheres proprie dicti. Dum de bituminosis loquitur Cl. Bergman, hujusmodi substantias eandem profecto naturam habere arbitratur, & differentiam inter genera diversa a quantitate phlogisti repetendam esse existimat. Hanc vero doctrinam, veritati procul dubio valde affinem, non est hujus loci vel temporis ad examen revocare. Generales vero Inflammabilium proprietates sunt, primo odor in nonnullis parum, in aliis gravissimus, nauseosus & capiti infestus; uti ex. gr. observatur in oleis expressis vegetabilium, in pinguedine animali & similibus: hujusmodi enim substantiæ dum recentes sunt, odorem haud ingratum spirant. Verum vel post certum tempus, vel postquam ignis actionem expertæ sunt, ingratum ambustorum odorem emittunt; atque propriis effluviis caput tentant. Hoc accidit ob superabundantem quam

Inflammabilia.

 assu-

assumunt phlogisti quantitatem. Ab eodem certe principio oritur insignis illa mutatio in oleosis & pinguibus corporis humani substantiis, quæ in nonnullis febrilibus morbis a principio inflammabili fere combustæ, vaporis formam assumunt, & exhalationem gignunt absolute empyreumaticam, odorem cornu cervi usti præseferentem. Ab hac causa celerrime corpus macie conficitur, & paucarum horarum spatio arescit. Simili empyreumatico odore donantur, olea empyreumatica, bitumina sive olea fossilia, multæque etiam peculiari fœtore præditæ resinæ. Sulphur tantam cum componentibus suis affinitatem habet, ut in statu concreto nullo fere odore distingui possit; verum ignis actione, dum nexus inter acidum vitriolicum & phlogiston separatur, substantiæ bituminosæ odorem sulphur adipiscitur. Alchool, & spiritus omnes inflammabiles vegetabilium, qui fermentatione & distillatione obtinentur, dum accenduntur, bituminosum sive sulphureum odorem emittunt. Hujusmodi etiam substantiæ inflammabiles sulphuris volatilis naturam assumunt, dum acidis copulantur. Oriuntur hac ratione ætheres diversi, qui in perenni evaporationis statu versantur, semperque odorem bituminosum spargunt. Olea itaque expressa vegetabilium & pinguedines animalium sunt substantiæ glutinosæ, ac mucilaginosæ, quæ phlogiston retinent, & coërcere conantur, dum in naturali versantur statu; & tunc principium inflammabile nullum præsefert peculiarem odorem. Acidum in genere coërcentis principii vices gerit in pingue-di-

dine, ſebo, & ſaccharo, in quo copioſa ſemper, uti in oleis, mucilago acidum abſcondit; tunc memoratæ ſubſtantiæ dulces ſunt. Acidum vitrioli in ſulphure principium inflammabile includit, & tunc ſulphur nullo peculiari odore diſtinguitur. Verum ſi ignis pinguedinem, ſebum, ſulphur aliaque inflammabilia adoritur, tunc decomponuntur olea, atque oleoſæ particulæ ob acidi defectum, & phlogiſti ſuperabundantiam in vaporem attenuatæ odorem bituminoſum, empyreumaticum exhalant, & vim ſummopere gravativam adipiſcuntur. Hanc qualitatem naturaliter poſſident olea foſſilia univerſa, quæ ignis ſubterranei actionem experta ſunt, ac proinde effluvia empyreumatica fœtidiſſima jugiter præbent, coloremque etiam obſcurum piceumque, uti corpora omnia combuſta nanciſcuntur. Idem profecto evenire conſuevit in pice communi, quæ ab oleo pini ortum ducit, & ope ignis obtinetur. Oleum enim reſinoſum odorem gravem & aromaticum, colorem ſubflavum, & omnes ſubſtantiæ inflammabilis naturales characteres habet. Verum ſtatim ac ignis vehementia decomponitur pro picis compoſitione, vapores emittit empyreumaticos, atque quod ſupereſt ſubſtantia eſt coloris obſcuri, & quæ indolem inſigniter inflammabilem poſſidet. Succini qualitates, quoad colorem & odorem, adnotatam modo doctrinam penitus confirmare videntur. Oleum quoque dulciſſimum, ſive principium mucilaginoſum natura ſemper in animalibus & vegetabilibus ſubſtantiis collocavit, ut ſpiſſitudine particularum quibus

oleum componitur, particulas alimentorum, elementa ſolidorum, moleculaſque admodum volatiles & acutas, vitæ ſuſtinendæ admodum neceſſarias, retineret, conglutinaretque. Acerrimæ ſeminum Ricini particulæ, oleo ejusdem plantæ involutæ dulciſſimum conſtituunt catharticum; particulæ acres & corroſivæ Euphorbiarum, Daphnidum, Ficuum, oleo deſtituuntur. Animalia pinguedine deſtituta corroſivis humoribus abſumuntur. Tenuiſſima cutis pinguedine, valde ſtimulans perſpirationis materia obtunditur & corrigitur. Contra ſi oleoſa & pinguia phlogiſto ultra modum ſaturantur, exſiccantia, ſtupefacientia & ſyderantia ſunt, uti de oleis empyreumaticis, de bituminoſis & ſulphureis veriſſimum eſt. Olea expreſſa, pinguedineſque recentes animalium, quemadmodum ſubdulcem potius ſaporem, ac minus ingratum odorem habent, ideo inter medicamenta demulcentia, relaxantia & antispasmodica collocantur. Sed olea interne uſurpata ſtomachum primario afficiunt, ac deinde internis ſedibus communicata, non mediocrem ſanitati noxam afferunt; quandoquidem caloris animalis acceſſione empyreumaticam naturam acquirunt, unde varia in corpore damna exurgunt. Nauſea inde orta ab eodem principio naſcitur, ſiquidem emetica ideo ſuam operationem exercent, quia principio inflammabili ſcatent. Inflammabilia vero oleoſa ſecretionum abundantiam imminuunt & præſertim inſenſibilem perſpirationem retardant, uti obſervarunt recentiores practici, qui ab immoderato butyri

ri uſu imminutam perſpirationem, corporisque pondus quotidie adauctum viderunt. A defectu perſpirationis morbi oriuntur biliosi graviſſimi, ac lethales phlogiſticæ ægritudines generantur. Sed de his alio in loco. Subſtantiæ inflammabiles e claſſe bituminum magnopere commendantur in morbis convulſivis, paſſione hyſterica, motibus convulſivis infantum aliiſque hujusmodi. Sunt qui tincturam oleumque ſuccini pro ſpecifico anti-hyſterico externo atque interno habent; alii rurſum oleum animale empyreumaticum, oleum animale Dippelii, oleum cornu cervi interne adhibent in graviſſimis convulſionibus, atque valde inflammabili phlogiſticoque remedio mirificas vires tribuunt. Sed activitas antiſpasmodica horum remediorum non a calida & ſtimulanti qualitate, ſed a fluidi nervei interrupto curſu repetenda eſt. Subſtantiæ enim omnes inflammabili principio ſaturatæ, fluidum nerveum, ſcilicet omnium actionum ac ſenſationum inſtrumentum potenter attrahunt, & cum principio vitalitatis ſtrictiſſime copulantur. Hoc autem evenire debet ob ſummam, quæ inter principium inflammabile & materiam caloris intercedit differentiam. Sed fluidum nerveum materiæ electricæ ſimillimum eſſe recentiſſimæ certiſſimæſque obſervationes oſtendunt, & ſcintilla electrica calorifico principio præſertim componitur, hinc inflammabilia, bitumina & olea empyreumatica fluidi nervei quantitatem imminuunt, motum retardant & efficaciam admodum inertem reddunt. Aëre inflammabili, phlogiſticato, Inflammabilium usus.

 &

& fixo per pulmones ſuſcepto cordis irritabilitas amittitur, ſumma virium proſtratio deprehenditur, caput ſtupore & lethargo afficitur, ac mortali pallore facies obducitur. A fumo carbonum ſimilia naſcuntur phænomena; pulmones enim ſtatim perturbantur, pulſus parvi & admodum inæquales fiunt, homo apoplecticus redditur, ac generali frigore perturbatur. Paluſtris aër noſtrarum regionum, qui æſtivo tempore malignos morbos gignit, inflammabilibus ſcatet elementis, quibus calorem animalem, atque ideo irritabilitatem deſtruit, omniaque mox allata accidentia gignit. Quæ uſque adhuc de natura ſubſtantiarum inflammabilium adnotavimus, uſum & vires olei animalis, olei ſuccini & ſimilium adverſus morbos convulſivos, nobis indicare videntur. Si enim in pertinacibus convulſionibus parciſſimæ horum remediorum doſes propinantur, fortaſſe aliquam utilitatem afferre poterunt, quia celerrimam & præternaturalem fluidi nervei diſtributionem & actionem prohibent. Abſtinendum vero a doſibus valde adauctis, nam hac ratione non minuitur modo, ſed deletur omnino fibræ muſcularis neceſſaria oſcillatio. De oleo foſſili, petroleo ſcilicet, naphtha aliiſque bituminoſis nihil addam, ſemper enim noxias, non autem ſalutares vires poſſidere exiſtimavi. Veteres petroleo, bitumineque judaico utebantur pro balſamatione cadaverum; mortua enim corpora fœtidis hiſce & unguinoſis ſubſtantiis obducta, a corruptione intacta ſervabantur. Nos picem communem pro ſimili objecto utiliterque ſemper adhi-

hibuimus. De picis qualitatibus, & præsertim de pice navali alio in loco disputavimus.

Primarium inter inflammabilia locum tenet sulphur, substantia nempe acido vitriolico & phlogisto composita, juxta celebriorum chemicorum sententiam; quamvis alia ratione oriri Galli existiment. Sulphur est vel nativum vel factitium, coloremque habet dilute luteum. Nec acqua, spiritu vini, nec acido quocumque solubile est. Oleis tam expressis quam stillatitiis, ac petroleo solvitur. Cum alcalinis fixis unitur; hinc hepar sulphuris. Igne liquescit. Metallicorum corporum fusionem promovet. Alcalinis volatilibus dissolubile. Vim mercurialium debilitat. Denique a suis constitutivis partibus sulphur appellatur *phlogiston acido vitriolico satiatum*. Loca vulcanica magnam sulphuris nativi copiam suppeditant, aliis sæpe mineralibus mixti. Purificatione purissimum obtinetur. Officinæ exhibent flores sulphuris, balsama sulphuris diversa, nempe balsamum sulphuris simplex, crassum, Barbadense, Terebinthinatum, & Anisatum. Parantur etiam artis opera hepar sulphuris, lac sulphuris præcipitatum, tinctura sulphuris volatilis, aqua sulphurata, unguentum ad scabiem. Pro præparatione florum sulphuris sublimetur sulphur ex vase idoneo, & flores qui concrescunt, reducantur in pulverem mola lignea, vel ligneo pistillo, in mortario marmoreo. Flores sulphuris omnium purissimi pro usu interno, & pro compositione remediorum sulphureorum adhibentur. Si sulphur interne assumitur totum pervadit corpus, per-

De sulphure.

spi-

ſpiratio enim ſulphureum odorem acquirit & inſtrumenta argentea corpori approximata nigra evadunt, uti ſemper cum ſulphure accidit. Hæc ſimpliciſſimi ſulphuris activitas morborum cutaneorum curationem promovet, juxta generalem ſententiam, nam uti ſulphure externe confricato ſcabies curatur, ita etiam ob inſignes, quas poſſidet vires diaphoreticas morborum internorum cauſas noxioſque humores ad exteriora pellit. Balſamicam quoque, pectoralem, ſive pulmonicam facultatem ſulphuri tribuunt practici, & ideo balſamo ſulphuris Aniſato, aut Terebinthinato utuntur in phthiſi pulmonali. Internus vero uſus balſami ſulphuris in ulcere pulmonum ob analogiam commendatur, quandoquidem eodem medicamento ulcera externa admodum ſordida repurgantur. Verum activitas hæc detergens externa non ſolum inutilitatem, ſed damna etiam, quæ a balſamo ſulphuris interne adminiſtrato expectari debent, manifeſte declarat. Etenim ut ulcus externum detergatur, oportet ut medicamenta huic indicationi abſolvendæ neceſſaria ab irritantium, calidorum & ſtimulantium claſſe deſumantur. Sed diverſum prorſus eſt externi ulceris ſordes & impuritates diſſipare; ſtimulatis enim carnibus, & ulceris ipſius fundo exſiccato, ſalutaris obtinetur cicatrix, neque ab irritatione externa ullam generalis corporis œconomia noxam experitur. Contra inſigniter ſtimulans, inflammans atque exsiccans balſami ſulphuris actio internis ſedibus applicata, partibus nullo peculiari morbo affectis, & quæ nullo indigent pharma-

maco primario inhæret, periculosasque ægritudines excitat. Et sane balsamum sulphuris, quo ulcus pulmonis curari deberet ventriculum primo & intestina perturbat, dein universum corpus pervertit. Paucæ tantum guttæ, utpote decem aut quindecim in phthisi commendantur a practicis; ipse vero numquam bonos hujus præsidii effectus expertus sum. Resinosa enim omnia, bituminosa, inflammabilia pectori & pulmonibus infesta sunt. Sed balsamum sulphuris inter præsidia pulmonicis proficua collocari posse suadet acidi vitriolici in sulphure præsentia. Hoc certe prima facie verum videtur, sed si res serio perpendatur fallacia doctrinæ facile apparebit; vel enim sulphur non decomponitur, & tunc nulla erit medicamenti operatio, vel contra in propria & distincta componentia sejungitur & tunc insignem actionem procul dubio exercebit. Sulphuream fœtidissimam transpirationem exhalant corpora, quæ flores sulphuris, vel balsamum sulphuris assumpserunt, hinc certe hæc substantia intra corpus decomponitur & per omnia tenuissima etiam vasa diffunditur. Nam ut odor sulphureus persentiri possit, oportet ut ab igneo principio & ab oleosis particulis sulphuris dissolutio perficiatur. Oleum enim animale, & pinguedo, una cum calorificis elementis, sulphuris decompositioni inserviunt. Sed particulæ sulphuris hac ratione indolem aëriformem qualitatemque acerrimam nanciscuntur; vapores etenim a sulphuris combustione exurgentes valde irritantes, exsiccantes vitæque animali admodum infesti sunt. His positis

dum

dum ſulphur acidum vitriolicum humoribus corporis communicat, acidi particulæ acerrimo phlogiſto ſaturatæ ſtimulantem, inflammantem & alterantem facultatem ſolidis valde noxiam exercent. Neque exanthemata illa, quæ ab interno ſulphuris uſu in ſuperficie corporis efflorefcunt, expulſioni morbificæ cauſæ tribuenda ſunt; quandoquidem ab acri ſanorum humorum diatheſi, ope ſulphuris procurata, ortum ducunt. Facultas vero ſpecifica ſulphuris in curatione ſcabiei, nullo modo ejusdem ſubſtantiæ efficaciam in morborum cutaneorum diſſipatione probare aut confirmare videtur. Nam ſcabies morbus eſt omnino externus; quia acarus ſcabiei cutaneis ſquamulis abſconditus & ſuccis animalibus vivens puſtulas efformat, atque ſimplici frictione linimenti ſulphurei, aut unguenti mercurialis occiditur. Falluntur ſane medici illi qui ſcabiem a ſuperficie corporis exturbatam & ad interna vergentem graviſſimorum morborum cauſam eſſe contendunt; & ideo ſcabiei renovationem mediante immediato contagio commendant. Si pus in puſtulis ſcabioſis abundat, poteſt aliquando a lymphaticis cum ægrotantium damno abſorberi; hoc vero rariſſime accidit. Tutiſſimum igitur ſemper erit linimento ſulphureo quamcumque ſcabiem curare. Sunt qui ſulphur cum pinguedine vel oleo olivarum trituratum adhibent; alii rurſum una cum ſulphure mercurium etiam ſublimatum corroſivum triturare ſolent. Sed ſcabies etſi celtico conjuncta principio, nunquam tanto indiget remedio, quin ſulphure tantum perfecte cu-

curari non possit. Usitatiores præstantioresque unguenti ad scabiem præparationes sunt I. Unguentum e sulphure: ℞. Unguenti simplicis lib. sem. Flor. sulph. non lot. drachm. duas essent. limon. scr. un. m. & f. l. a. unguentum. Secunda præparatio appellatur unguentum ad Psoram, pro quo; ℞. Sulphur. drachm. unam pulv. radic. Helleb. vel sal. ammoniac. crud. unc. ij Axung. porcin. drachm. duas m. f. unguentum. Ne generalis cutis obstipatio a generali frictione eveniat, quarta corporis pars unguento ad scabiem repetito confricatur nocte ingruente, usque ad perfectam curationem. Reliquæ sulphuris præparationes prorsus e materia medica eliminandæ, quandoquidem aut a sulphure puro parum differunt, aut nullam prorsus peculiarem efficaciam possident. Denique de spiritu sulphuris suo loco disseruimus; etenim idem est ac spiritus vitrioli.

De aëre sulphureo.

Materiæ medicæ scriptores, ipsique sagaciores practici vix, ac ne vix quidem de aëre sulphureo loquuntur & tamen qualitates aëris sulphure impraegnati, a qualitatibus vitalis & respirabilis aëris omnino differunt. Loca omnia vulcanorum effluviis referta genuinum exhibent sulphureum aërem, respirationi inimicum. In hisce regionibus ægrotantes phthisi pulmonali affecti celerrime intereunt, quia loco purissimi aëris, vapore phlogistico insigniter noxio saturantur. Decipiuntur itaque medici dum sulphureum aërem phthisicis commendant; miselli enim hoc inspirato aëre celerrime moriuntur; quemadmodum experimenta frequentissima cum aëre Puteolano instituta pa-

patenter evincunt. Neque ulla in aliis morbis ab aëre sulphureo utilitas expectanda; aër enim sanguini commixtus si purus ac dephlogisticatus est vitam sustentat, morbosque periculosissimos superat; contra impurus & phlogisticatus, uti aër sulphureus, vitalitati opponitur novorumque morborum fundamentum suppeditat. Aëris itaque sulphurei effectus valde pertimescendi sunt, siquidem circulationem retardat, nutritionem perturbat, ob tenacitatem quam in humoribus inducit, ac proinde æstivo tempore lethales phlogisticos, hyberna vero tempestate chronicos, viscerum præsertim naturalium, morbos gignit. Aquæ tandem acidulæ, quæ ob vaporem, aëris hepatici nomine recte insignitum, sulphureæ dicuntur, salutares, & medicamentosæ sunt, non ob moleculas hepatis sulphuris quas continent, sed quia copiosissimo saluberrimoque acido aëreo scatent, uti alio in loco adnotatum est.

De spiritibus ardentibus.

A sulphure ad spiritus ardentes, nempe ad Alcohool transeundum, atque de compositis a spiritibus hujusmodi differendum. Alcohool itaque, spiritus vini, & spiritus vinosus, unicam designant fluidam substantiam summopere volatilem, principio inflammabili admodum saturatam, oleo essentiali, aqua & acido vegetabili compositam. Oleum vegetabile essentiale, uti ex materia medica vegetabili patet, obtinetur per distillationem vegetabilium a foliis, floribus, staminibus, lignis, corticibus, fructibus, seminibus, radicibus, balsamis & resinis. Saporis est odorisque penetrantis, unde subjectum a quo erat sepa-

ſeparatum plane declarat. Spiritibus vinoſis ſolubile. Frigus inſigne generat. Cum acido nitroſo & vitriolico flammam concipit. Cum aqua per diſtillationem uniri poteſt, unde aquæ officinarum ſtillatitiæ. Cum alcali etiam fixo conjungitur, & ſaponem philoſophicum vel Starkæi conſtituit; cum alcali vero volatili efformat ſpiritum volatilem aromaticum. Ab oleo eſſentiali modo deſcripto ſpirituum ardentium primariæ qualitates ortum ducunt, ſumma enim volatilitas, odor valde penetrans, ſapor ardentiſſimus, & inflammabilitas ab oleoſo principio naſcitur; acidum vero vegetabile per ſe nunquam accenditur. Contra plantæ reſinoſæ, quæ oleo eſſentiali ſupra modum abundant, non ſolum igne admoto facile accenduntur; ſed quam æſtivo tempore emittunt oleoſam atmoſphæram accendit admota candela. Oleum itaque eſſentiale valde ſolutum & attenuatum occurrit in ſpiritibus ardentibus, unde flammam ſtatim concipiunt. Summa inflammabilis principii attenuatio ſpiritum vini penetrantiſſimum, & inſigniter noxium ſolidis fluidiſque corporis animalis reddit, uti mox demonſtrabitur. Sed priuſquam ad theoriam actionis ſpirituum ardentium veniamus, eſſentiales harum ſubſtantiarum proprietates adnotabimus. Spiritus itaque ardens, ſive ſpiritus vini ab oleo eſſentiali, acido vegetabili & aqua compoſitus, liquor eſt pellucidus & volatilis; qui cum aqua facillime miſcetur; ſaporem odoremque habet ardentem ac pungentem. Igne admoto protinus accenditur; reſinas, balſama & olea diſtil-

lata ex toto dissolvit; saccharum difficilius; ceram imperfecte. Acidis per distillationem conjunctum dat spiritum dulcem, nempe æther; cum alcali volatili caustico spiritum volatilem officinarum. Fluida animalia, quæ coagulabilia sunt coagulat. Fermentationem prohibet. Specificæ gravitatis est fere minimæ. Nullam inter se quoad præcipuam naturam diversi spiritus ardentes differentiam habent, nec non depurati & rectificati eandem actionem exercent; hinc spiritus vini, frumenti, sacchari eodem genere complecti possunt. Ab enumeratione vero præcipuarum qualitatum facile eruuntur effectus, qui a spiritibus ardentibus in corpore animali oriri debent. Penetrantissimus enim, inflammabilis, pungentissimus liquor, stimulo vehementi & qualitate phlogistica, a fluidis solidisque maximam caloris copiam cum insigni damno educit; liquores enim amisso calore concrescunt & coagulantur, fibræque solidæ ob eandem rationem rigescunt, & sicca inflammatione afficiuntur. Hoc probatur exemplo hominum, qui spiritus vinosos, spiritumque sacchari affatim bibunt; primo tempore hebetes facti naturalium actionum promptitudinem amittunt, exquisito sensationum exercitio privantur, artuum torpore corripiuntur, sanguinemque possident non solum atrum sed spissum, valde fibrosum, nempe phlogisticatum. A simplici abusu vini simillima nascuntur accidentia; quandoquidem vinum spirituosas & inflammabiles particulas abundanter continet. Verum peculiari animadversione indigent gravissimi illi & sæpenume-

numero lethales pectoris morbi, & præsertim, asthma & hydro-thorax, qui vini, & spirituum ardentium abusum proxime sequuntur. Facillimum tamen erit intelligere cur alcohool potius pulmonis & respirationis, quam aliarum partium œconomiam perturbat. Pulmonum cellulæ, quæ vitiosum noxiumque phlogisticum totius corporis vaporem recipiunt, si ultra modum hoc fluido a spiritibus ardentibus proveniente saturantur, neque necessariam vitalis aëris proportionem suscipere possunt, a causa insigniter noxia obruuntur. Respiratio tunc cum difficultate absolvitur. Rursum spirituum vinosorum coagulans activitas sanguinem crassum, humoresque lymphaticos admodum tenaces reddit; hac ratione ob retardatam circulationem pulmonalem aqua in cavitate thoracis colligitur; obstructionesque in substantia pulmonali nascuntur. Juxta theoriam modo adnotatam & firmissimis observationibus superstructam, spiritus ardentes semper œconomiæ animali noxii esse debent; nec unquam medicamentorum nomine insigniri merentur. Neque internus modo, sed externus quoque usus primá fronte proficuus, suspectus esse debet; nam Chirurgi qui contusis, sugillatis compressisque partibus mederi posse opinantur, frictionibus simplici spiritu vini, vel calidis & aromaticis remediis saturato, magnopere falluntur; contusæ enim dolentesque sedes, quæ nova irritatione vexantur, periculosa inflammatione & gangræna corripi poterunt, ut sæpe praxis ostendit. Attamen quamvis recta materiæ medicæ intelligentia experimentis suffulta internum

 spiri-

ſpiritus vini uſum improbare conatur, non deſunt multi, qui ſpiritu vini, & præſertim ſpiritu ſacchari interne utuntur in catarrho, tuſſi, & rheumatiſmo. Apparenti enim calore decepti, coctionem hoc præſidio procurari exiſtimant. Magis vero reprehendendi ſunt practici illi, qui Swietenii aliorumque auctoritati innixi mercurium ſublimatum corroſivum in ſpiritu vini, vel ſpiritu frumenti ſolutum interne adhibent in lue venerea. Graviſſima ab hac praxi damna oriuntur; corpus enim urenti calore comburitur; pulmonalia vaſa ſæpe lacerata ſanguinem emittunt, & ventriculus non ulcere tantum ſed corroſione affectus ſæpenumero deprehenditur. Hoc autem pendet ab actione combinata ſublimati corroſivi & ſpiritus ardentis. Alcohool tamen quia facile diſſolvit ſubſtantias reſinoſas & gummoſas vegetabilium commode pro menſtruo adhibetur. Tincturæ enim ſpirituoſæ omnes, particulis eſſentialibus & peculiaribus plantarum ſaturæ, ſpiritu vini tantummodo obtinentur. Et quamvis tincturæ ſpirituoſæ parcius prudenterque adminiſtrari debeant, quia caloris non modo, verumetiam ardoris ſenſationem in ventriculo excitant; poſſunt tamen ſtomachi ipſius languorem, viſcerumque naturalium debilitatem diſſipare. Spiritus itaque ardentes potius tamquam inſtrumenta pro medicamentorum præparatione, quam ut præſidia per ſe conſiderari debent, & potius damna vitare quam genuina emolumenta expectare oportet.

De æthere.

Æther ſpiritum vini pro baſi habet, atque eſt productio artificialis, quæ obtinetur per diſtil-

latio-

lationem ſpiritus vini rectificatiſſimi, cum acido vitriolico, nitroſo, muriatico vel vegetabili concentrato. Odor fragrantiſſimus eſt. Fluidorum omnium maxime levis, volatilis, inflammabilis, ſubtilis. Nec aqua, ſpiritu vini, nec liquoribus acidis, vel alcalinis conjungitur. Olea, reſinas & balſama diſſolvit. In propoſita operatione prodit primo ſpiritus ſubtiliſſimus fragrantiſſimus; *qui liquoris anodyni mineralis Hoffmanni* nomine inſignitur. Repetita deinde diſtillatione prodit naphtha vitrioli; & ſi reſiduo affunditur nova ſpiritus vini quantitas, denuo ſpiritus exurgit odoratiſſimus. Æther in genere inter antiſpaſmodica, anodyna & ſedativa remedia collocatur, ſummiſque extollitur laudibus. Medici utuntur paſſim liquore anodyno minerali in convulſionibus hyſtericis, in internis externiſque doloribus, & in morbis quoque renum & veſicæ, quia vires ſedativas revera poſſidere exiſtimant. Multi in gravi capitis dolore embrocationes hoc remedio factas adhibent. Doſis pro uſu interno eſt a guttis 20. ad 40. & ultra. Vulgus medicorum, qui vim anodynam cum opiata confundit, doſes uberiores liquoris anodyni damnat, & ultra decem vel duodecim raro progreditur. Experientia tamen docente aſſerere poſſumus liquorem anodynum non modo non ſuſpectas ſed magni momenti vires nunquam poſſidere. Fruſtra potius, & ſine apparenti ſaltem utilitate hujus liquoris uberrimas doſes, variis in morbis, ſæpiſſimeque adhibuimus. Multi etiam primi ſubſellii practici de inefficacia liquoris anodyni conquerun-

tur . Quamvis enim in hac compositione insignis utilitas manare possit ab acido vitrioli mediante spiritu vini in vapores attenuato, nunquam tamen res bene succedit, quia acidi particulæ nullo modo intactæ servantur, immo decomponuntur, propriamque naturam omnino amittunt. Ob eandem certe rationem spiritus vitrioli simplicissimus usurpatur. Æther resinas, olea & balsama dissolvit, hinc tamquam menstruum sæpe poterit usurpari.

METALLICA.

De metallicis.

Corpora metallica, quæ præcipuam constituunt classem in regno minerali, non solum valde compacta, solida ac insigniter ponderosa sunt, verum etiam ob componentium indolem, ad substantias inflammabiles proxime accedunt. Quæ metallicam formam diutius retinent, vehementiori quamvis igne tractata, perfecta magis atque nobiliora; quæ vero, uti Cl. Bergman scribit, *sub vulgari fusione* aëri atmosphærico exposita, cito in superficie exarescunt, & terrestrem porrigunt cremorem, & in pristinum statum restitui nequeunt, nisi addito principio inflammabili, ignobilia vocantur. Historia metallorum & metallicarum substantiarum omnium ad chemiam pertinet. Medici enim neque metalla in universum, aut integra pro morborum curatione, neque omnia adhibent, sed tantum acida metallis conjuncta,

cta, five falina metallica fuperius defcripta, vel terras fingulis metallis peculiares ufurpare confueverunt. Utuntur ex.gr. calce antimonii, aut mercurii aliifque terris metallicis, quibus effentialis ineft facultas medicamentofa, juxta generalem fententiam. Non pauci vero inter recentiores calces metallicas omni phlogifto orbatas, nulloque acido copulatas omnino inertes, & quacumque activitate deftitutas effe contendunt. Stibium ideo diaphoreticum bene lotum, ftibium fixum & fimilia pro fruftraneis præfidiis habent. Contrarium porro dicendum de calcibus nonnullorum metallorum, quæ non terreæ aut inertes, fed alterantes vehementerque corrofivæ funt, quemadmodum accidit præfertim cum mercurii calcibus, etiam fimplicifsima methodo paratis. Nos vero quoad terras metallicas diverfam a communi fententiam tuemur, uti inferius apparebit. Materia medica pauca tantum metalla inter medicamenta complectitur, nam aurum & argentum, quas vulgus imaginatur vires non poffident, & potius empiricis funt relinquenda. Tincturæ omnes aurificæ, fales ex auro parati & fimilia, quæ magno comparantur pretio remedia, nullam ægrotantibus utilitatem afferunt. His itaque pofthabitis ad genuina e metallis comparata medicamenta defcribenda gradum faciamus.

DE HYDRARGYRO.

De hydrargyro.

HYdrargyri ſive argenti vivi nomine deſignatur mercurius ab omnibus metallis diverſiſſimus, quandoquidem inſignem habet fluiditatem, nec concreſcit, niſi adhibito frigore graduum 380.; tunc concreſcit & malleo tractari poteſt uti plumbum. Argentum vivum poſt aurum ponderoſiſſimum eſt. In igne eſt volatile, ſed actione ignis lente procedente, poſt longum tempus in calcem rubram vertitur, & nomen *præcipitati per ſe*, acquirit. Metalla & ſemimetalla plurima, caloris vel triturationis ope ſolvit. Maxime diſſolubile eſt, particulæque diviſæ figuram ſemper ſphæricam aſſumunt. Balſamis, ſulphure, vel corporibus unctuoſis per triturationem uniri poteſt. Agitatione diuturna in pulverem mutatur. In acidis mineralibus ſolubile eſt; facilius tamen in acido nitroſo ſolvitur, & pro ſolutione in acido vitriolico ebullitione opus eſt. Color mercurii currentis ſplendens, vivaciſſimus eſt. Saporem nullum habet mercurius vivus non ſolutus; ubi vero ſolvitur in humani corporis humoribus guſtum præbet ſubdulcem. In ſaliva humana, & fluidis lymphaticis facile ſolvitur, uti in ſubſtantiis gummoſis, unde mercurius gummoſus. Generalis, quæ in corpore humano actio a mercurio gignitur primo in pulſuum elevatione & præternaturali plenitudine verſatur. Poſt quatuor

tuor enim ,vel quinque frictiones arteriæ ampliores, magisque resistentes deprehenduntur; & quo major quantitas mercurii adhibetur, non solum major fit arteriarum diameter, sed pulsationes inæquales factæ undositatem & frequentiam assumunt. Hæc autem mutatio de critica aliqua futura evacuatione nos admonet, ac præsertim ostendit vel proximam salivationem, vel salutarem urinæ fluxum. Salivatio est primaria mercurii operatio, quæ variis conjungitur initio, variisque in progressu accidentibus copulatur. Primo enim salivæ sapor naturalis admodum dulcis redditur, densiorque antea saliva summam tenuitatem fluiditatemque nanciscitur; hujusmodi qualitates una cum quantitatis incremento observantur. Salivatione ultra modum & per plures dies adaucta saliva fœtidissima quoque redditur; atque gingivæ initio tantum tumidæ ac dolentes, sordidis ulceribus & molestissimis aphthis afficiuntur. Tempore salivationis palatum & fauces excoriantur, & ob glandularum omnium intumescentiam deglutitio difficulter absolvitur, ac respirationis integritas perturbatur. Fœtida saliva, spiritus fœtidus, & ulcera oris ac faucium cum generali perspirationis ac sudoris pessimo odore, nec non cum urinæ sæpius fœtore conjunguntur. Memorati effectus satis manifeste ostendunt essentialem mercurii actionem in corpore humano pendere a certo corruptelæ gradu in humoribus excitato; attenuari enim atque inde evacuari lymphæ tenacissimæ elementa non possunt, nisi antea corruptorii principii vim persentiant, uti inferius

 demo-

demonstrabitur. Peculiari etiam coloris defœdatione vexantur, qui mercurialem salivationem experiuntur, non solum quia generalem humorum corruptionem patiuntur, verum etiam quia hoc tempore digestio ciborum essentialiter pervertitur. Mercurius salivationem gignit, non quia post integram veneni venerei subactionem, cum hac morbosa causa conjunctus per os exitum sibi parat, verum quia peculiarem cum saliva affinitatem habet. Hinc chemica potius attractione ad glandulas salivales fertur, salivæ attenuationem & corruptionem gignit, stimuloque vehementi gingivas ac totum os penetrando salivationem copiosissimam procurat. Quæ in morbo venereo mediante mercurio accidit salivatio, in hominibus quoque perfecte valentibus & mercurio tractatis, constanter deprehenditur. Mercurius etiam extra corpus cum saliva ope triturationis perfecte miscetur, atque extinguitur. Falluntur ideo vulgares practici, qui morbum venereum absque salivatione mercuriali curari non posse existimant. Contraria prorsus doctrina locum habet, quandoquidem salivatio aut præcox, aut valde copiosa, vel diuturna morbum non solum insanatum relinquit, verum aliis incommodis, sæpe gravissimis fundamentum suppeditat. Et sane si salivatio post primas frictiones apparet, de mercurii per totum corpus rapidissimo progressu certi sumus; intacta hinc remanebit morbi causa, quia mercurius cum saliva simplici conjunctus foras egreditur. Hoc probatur frequentissimis exemplis ægrotantium, qui præmatura saliva-

vatione correpti, dum perfecte se curatos esse existimant, paucis elapsis mensibus confirmatæ luis accidentibus denuo afficiuntur. Salivatio itaque mercurialis nunquam pro certo absolutæ curationis indicio haberi debet. Rursum si hæc evacuatio mercurii opera procurata per longum tempus sustinetur, non solum molesta & periculosa macie corpus conficitur, verum nova & magni momenti incommoda oriuntur. Febricula primum hecticæ febri simillima vespertinis horis exsurgit; tussis oritur primo sicca, dein humida, neque raro alvi etiam fluxus oritur periculosus. Frequenter itaque post diuturnam salivationem mercurialem ægrotantes phthisici fiunt. Ulcera etiam, quæ hoc tempore pertinaciter fauces occupant, morbis pectoris originem præbent. His positis a salivatione mercuriali, eradicativam morbi venerei curationem nunquam expectare debemus; eo magis quia tuta perfectaque curatio absque salivatione semper obtinetur. Nam si tempore frictionum unguento communi institutarum certæ in usum revocantur regulæ, & præsertim si balnea tepidiuscula administrantur, ad præcavendam salivationem, morbus omnino curatur. Si unguentum mercurio sublimato corrosivo paratur, morbi causa medicamento attenuata, & lympha venerea ad certum corruptionis gradum perducta, lues venerea urinæ sedimentosæ profluvio eradicative curatur. Hæc breviter, arrepta occasione, de salivationis natura, effectu & causis lubenter adnotavimus, ut essentialis circa operationem mercurii doctrina illustraretur. Qua vero ratione perti-

pertinax & noxia ſalivatio coërceri poſſit, hoc in loco videndum; ut hujus theoriæ hiſtoria, quantum fieri poſſit, perfecta evadat. Ex dictis eruitur balneorum uſum ſalivationem arcere; hinc in ſalivæ fluxu immodico eodem præſidio utendum. Lotiones deinde dulcibus medicamentis, uti ſolutione gummi arabici in aqua roſarum & ſimilibus factæ, admodum utiles eſſe ſolent. In genere vero copioſiſſimus aquæ uſus optimum in hoc caſu effectum gignit. Sunt qui alvum frequenter purgantibus pharmacis laxare ſolent, ad avertendam ſalivationem; verum qui hac ægritudine laborant, ſunt valde exſtenuati, ideoque numquam ſine periculo purgantur; immo diarrhæa ſæpe in morbo gallico diuturno ſuſpecta eſt. Ab opiatis in eodem caſu non mediocris certe obtinetur utilitas; imminuto enim generali ſtimulo, ac retardato circulationis impetu, minor ſemper erit verſus partes ſuperiores humorum affluxus. Pilulæ itaque e cynogloſſa, aut ſtyrace, ad grana quinque vel ſex quotidie exhibitæ proficuæ ſunt; immo in univerſum mercurialia cum opiatis utiliter ſemper copulantur. Ubi tempore frictionum, vel ſalivatio exoritur, vel alii effectus deprehenduntur, ab aëre frigido cavere debent ægrotantes; quæ enim in atmoſphæra eveniunt mutationes actionem medicamenti penitus evertere poſſunt. Veteres medici aërem externum frigidiuſculum omnino vitandum eſſe clamabant; ægrotos anguſtiſſimo & perfecte clauſo conclavi detinebant, purioriſque externi aëris acceſſum arcere conabantur portis, feneſtris, vitriſque

perpetuo firmiterque occulsis. Igne assiduo aër artificialiter incalescebat, indusium ægrotantes unicum ab initio ad finem curationis retinebant, neque unquam lectuli lintea mutabantur. Mephiticum aërem alcalicis, phlogisticisque effluviis saturatum ægri spirabant, & dum medici morbum venereum debellare nitebantur, putridarum magni momenti ægritudinum fundamentum statuebant. Ab aëris vitiosa, & phlogistica indole coloris defædatio, macies lentæque febriculæ, cum maximo ægrotantium detrimento oriebantur. Nostra vero ætate contraria prorsus methodo frictiones mercuriales administrantur; omnia enim, quæ ægro inserviunt purissima ut sint a medicis imperatur; aër frequenter renovatur, balnea sæpe usurpantur, ut copiosa eveniat perspiratio, atque ut mercurius facile intus suscipiatur. Certæ circa numerum frictionum, & circa quantitatem unguenti, quod adhiberi debet, regulæ constitui nequeunt; nam juxta morbi accidentia, tempus, corporis habitum, anni tempestatem, aliaque non pauca vel diuturnius progrediendum vel maturius abstinendum. In genere vero ab una tantum drachma initium facere oportet pro singula frictione, & dosis ad duas usque drachmas quotidie augeri potest. Primo enim parciores doses salivationem, fere semper noxiam, prohibent. Secundo mercurius ob operationis suæ tarditatem, per satis longum tempus intra corpus retinetur, unde venenum venereum integre decomponere, & penitus evacuare potest. Contrarium profecto accidit si affatim intus suscipitur medicamentum; nam mo-

motu circulationis insigniter accelerato, non solum celerrime versus glandulas fertur, sed statim extra corpus eliminatur mercurius, causa morbi ex parte tantum subacta. Hinc imperfectæ illæ curationes, & tantum temporariæ utilitates, quæ luis venereæ regenerationi nullo modo oppununtur. Nunquam ideo a curatione cessandum, nisi prius accidentia morbosa omnia, mediante sensibili aliqua evacuatione penitus evanuerint; quod enim relinquitur in morbis, recidivas facere consuevit. Plethorici & biliosi homines lentam curationem, & tenues medicamenti doses adhibere debent, nam vehementiori actione, & quacumque nimis valida irritatione summopere perturbantur. Eadem prudentia cum melancholicis, aridis strigosisque incedendum, atque in hujusmodi subjectis, magis quam in aliis humectantia, diluentia, aquosa & demulcentia, immo & opiata etiam cum frictionibus mercurialibus sunt copulanda; ne aut ultra modum incalescant, aut insigniter corrugata & irritata corpora omnino exarescant. Liberalius ac largiori manu administrantur frictiones in phlegmaticis, humidis ac pituitosis, in quibus calor corporis impune augetur, & lenti viscidique humores, a validiori actione mercurii promptius attenuati, facile evacuantur. Varia morbi venerei accidentia, diversum prorsus in administratione mercurii methodum postulant; atque ipsius morbi diversa tempora absolutam in curatione mutationem requirunt. Inter dogmata tamen fundamentalia statuendum primo, quod recens morbus nulla interposita

mo-

mora nulloque palliativo præſidio præmiſſo, frictionibus tractandus ſit, ut eradicative curetur. Gonorrhæa igitur aut benigna ſit, aut virulenta, ulcera, bubones, ſpermatocele a gonorrhæa proveniens, & alia hujusmodi, diluentibus internis & frictionibus tractari debent. Nam parvi quamvis momenti ægritudines venereæ apparenter curatæ, diuturni morbi firmiſſima fundamenta conſtituunt. Inter ſymptomata vero majoris notæ, & quæ morbum jam confirmatum eſſe ſignificant, ſunt ulcera penis aut præputii, quæ non ſolum in tumorem inguinalem deſinunt, ſed cauſam morbi humoribus omnibus & glandulis lymphaticis præſertim, jam communicatam eſſe declarant. In ulcere venereo & in tumore inguinis, ſtatim ad frictiones confugiendum, ne integra fluidorum, ac progreſſu temporis ſolidorum etiam & organorum œconomia pervertatur. Cavendum vero ne mercurio inungantur, aut alio medicamento foveantur partes affectæ; ſuppuratio enim omni modo, totiſque viribus prohibenda eſt; magis operationes chirurgicæ ferro, magiſque cauſtico remedio inſtitutæ ablegandæ ſunt a tumoribus inguinalibus. Suppuratio quantumvis copioſa ac diuturna nunquam corpus a veneno venereo repurgare valet; poſt longum enim puris fluxum graviſſima morbi ſymptomata, dolores, puſtulæ, nodi & ſimilia ſuperveniunt. Si emplaſtrum cauſticum crudo atque immaturo tumori applicatur, ut nullum reſorptioni cauſæ morbificæ tempus relinquatur, juxta vulgarium medicorum ſententiam,
non

non pertinacissimæ modo suppurationes, & sinuositates oriuntur, non solum sanguinis fluxus immodici, & mortificationes nascuntur, sed tetanus, insanabilis ac lethalis morbus exoritur, uti practicæ observationes quotidie nos admonent. Methodus inungendi mercurium, sive ipsa topica confricationis operatio suas quoque peculiares regulas, & differentias habet. Qui unguento mercuriali communi utuntur initio a plantis pedum facto, tibiis, femoribus, brachiis humerisque in progressu mercurium confricare consueverunt; alia enim ratione remedium per omnia ferri, omnesque partes subire non posse contendunt. Hoc vero minime verum est, nam si pedibus tantum confricatur, salivatio sæpissime excitatur, adeoque de generali remedii actione dubitari non potest. Generaliter tamen mercurio partes omnes simul inungere noxium profecto est; nam a pinguedine excalefacta & a metallico principio in urentem substantiam penitus mutata, varia cutis loca irritantur inflammantur, pustulisque acerrimis eroduntur. Rursum insignis & superflua mercurii quantitas, cito exitum quærens, nondum absoluta veneni venerei subactione sive decompositione, extra corpus fertur, sanorumque etiam humorum particulas secum trahit. Hac methodo inopportunæ damnosæque eveniunt salivationes, quæ morbum venereum palliative curant, dum novas diversi generis ægritudines in corpore excitant. Hunterus meliori consilio unguento internas femorum regiones confricandas monet, quia exter-

na horum locorum lymphatica proxime ad organa sexus glandulasque inguinales feruntur. Mercurialia vero linimenta delicatioribus partibus dum insigni, & necessaria semper vehementia confricantur, præternaturalem calorem ac superficialem sæpe inflamationem afferunt. Hæc itaque accidentia omnia avertuntur, neque remedii efficacia ullo modo minuitur, si tantummodo pedum plantis unguentum applicatur. Ab extremo pede, per suras & femora lymphatica numerosissima ad genitalia progrediuntur & glandulas conglobatas subeunt; ac proinde mercurius recta ad affectas sedes perducitur, nimioque immo noxio carens impetu, lentam actionem cum magna utilitate exercet. Tumores inguinales, ulcera, irritationes gonorrhoicæ, & nunquam irritandæ testiculorum intumescentiæ, quæ spermatocele constituunt, tarda mercurii activitate, evitata irritatione & inflammatione ad resolutionem per gradus feruntur. Ob memoratas igitur potissimas rationes, nostram methodum reliquis anteferendam esse existimamus. Ut curatio rite procedat operatoris manus sacculo ex corio, pinguedine sive axungia communi saturato & emollito tegenda, dein absque linimento per octo aut decem horæ minuta planta utriusque pedis confricanda, usque ad mediocrem incalescentiam. Unguenti dein mercurialis dosis illa, quæ morbosis accidentibus, ægroti temperamento, atque ætati convenientior existimabitur blandiori prius, dein celeriori fortiorique frictione adhibita, sedulo & repetito inungi debet, ut facile ac magnopere attenuata a lym-

lymphaticis suscipiatur. Operatio vero protrahenda usque ad integram linimenti evanescentiam, quæ nunquam a sensibili pedum calore disjungitur. Vespertinis horis frictiones utilius instituuntur, nam relaxato æquabiliterque tempore somni perspirante corpore, majori cum facilitate secretiones mercurii actione promoveri possunt; hac etenim via morbosæ etiam causæ facilior evacuatio procuratur. Urinæ post somnum uberiores magisque concoctæ, veneni venerei particulis copiosius saturantur, & abundantior etiam perspiratio nocturna & matutina curationem accelerat. Tandem mercurii operatio, quæ multis post prandium horis incipit, a ventriculi actione, & digestione ciborum, minime perturbatur. Frictionum numerus eradicativæ curationi necessarius exacte determinari nullo modo potest; pendet enim a natura morbi, atque a promptiori tardiorique medicamenti effectu; nunquam vero celeriter agendum, immo semper cunctando, diligenterque observando sanitati consulendum, præsertim in morbo venereo. Judicatur vero morbus evacuationibus a mercurio procuratis; hinc quo citius criticæ separationes, atque quo copiosius eveniunt, & majorem aut minorem utilitatem afferunt, absolvenda vel longius protrahenda est frictionum administratio. Si urinæ uberrimæ, crassæ, albicantes copiosoque sedimento refertæ apparent, nunquam de optimo medicamenti effectu dubitandum. Hæc vero urinarum qualitas non modo curationis tempore deprehendi solet, sed ad plures etiam

etiam menses superest, semperque beneficam mercurii activitatem declarat. Sudores qui aliquando mercurii opera excitantur in lue venerea, etsi sæpe salutares & palliativi, raro tamen eradicativi evadunt; quia cito attenuata & vehementiori medicamenti actione volatilem naturam adepta causa morbifica, ex parte tantum eliminatur, tenaciorque, quæ relinquitur, post certum tempus multiplicata recidivam affert. Hinc mercurius dum per urinæ vias fertur, perfectam semper curationem promittit. Cavendum magnopere ne diarrhæa a mercurialibus excitetur; ob hanc enim evacuationem æger in languorem incidit, humores vix superabilem corruptionem nanciscuntur, atque tunc organa interna, ob generalem corporis imbecillitatem in essentiales morbos incidunt. Non omnes anni tempestates pro frictionibus opportunas esse medici docent; ideoque vere & autumno frictiones instituunt; uti fieri solet in aliorum etiam medicamentorum administratione. Hyemali etenim tempore non solum a perspirationis impedimento plura oriri possunt essentialia damna; verum ob solidorum rigiditatem, ac retardatam simul fluidorum circulationem, magna medicamento obstacula opponuntur. Particulæ siquidem metallicæ ægre suscipiuntur difficulterque angustioribus canalibus communicantur; ideoque curatio imperfecta semper evadit. Æstas contra statum corporis oppositum affert; nam ob generalem solidorum relaxationem, nimis facile mercurius per omnia ducitur, nullaque retardatus oppositione sive reactione, im-

 mu-

mutatus foras egreditur. Intensus etiam atmosphæræ calor salutarem attenuationem, nempe necessariam corruptionem a mercurio procuratam, in pessimam scorbuticam resolutionem putredinemque vertit. Bina vitantur extrema, ubi pro frictione mercuriali media anni tempora seligun-tur. Ipse vernam tempestatem autumnali anteferendam semper esse existimarem; nam postremum curationis tempus æstate excipitur, atque ideo faciliori perspiratione, ac moderata vasorum relaxatione medicamenti effectus adjuvantur. Autumno contra aër semper frigidior factus minime opportunam totius animalis œconomiæ constrictionem rigiditatemque gignit. Attamen quamvis hæc omnia verissima esse videantur, nos qui frictionibus sublimati corrosivi utimur, curationes quocunque anni tempore, cum æquali semper utilitate instituere solemus; quia a mitissima operatione, & quæ prudentis medici industria, non ultra votum suas exerit vires, nulla a nimio calore nimioque frigore damna sunt pertimescenda. Frictionum mercurialium historiam, indolem & usum peculiariter illustrare conati sumus, quia hoc tantum præsidio multiplices a lue venerea pendentes ægritudines penitus profligantur. Reliquæ præparationes mercuriales, & præsertim illæ, quæ interne usurpantur, raro eradicativæ, sæpe palliativæ, sæpissime vero damnosæ esse solent. Hujusmodi sunt Pilulæ Bellostianæ, Pilulæ Russeri a Gallis celebratæ, mercurius gummosus D. Plenck, syrupus mercurialis, mercurius præcipitatus, sive cal-

calcinatus per se, solutiones mercurii sublimati corrosivi, sive specificum antivenereum D. Swietenii, Panacea mercurialis, Panacea D. Thompson, Æthiops mineralis, Æthiops alkalisatus, Cinnabaris nativa, mercurius dulcis sive Calomelanus, innumeræque aliæ præparationes a vulgaribus medicis usitatissimæ. De omnibus modo adnotatis mercurialibus nihil addendum, nam internæ præparationes improbandæ semper sunt; magis vero illæ, quæ nudam acutamque metalli actionem valde irritabilibus simulque sanis sedibus communicant, uti mercurius gummosus, sublimatus corrosivus & mercurius alkalisatus: hisce enim præparatis magnæ perturbationes, periculosique morbi in corpore excitantur. Mercurius contra cum sulphure conjunctus in cinnabare & æthiope minerali propria inutilitate distinguitur; quia a sulphure admodum difficulter separatur, ideoque suam activitatem exercere nequit. Frustra igitur remedia cinnabarina prædicantur tanquam summæ activitatis præsidia in capitis nervorumque morbis; omnes etiam medici in apoplexia, epilepsia, paralysi, convulsionibus hystericis, cinnabare nativa vel factitia a granis quatuor usque ad decem utuntur, sæpissimeque etiam cinnabarinis pulverem valerianæ sylvestris adiiciunt. Multiplici diuturnaque praxi edocti ab hujusmodi modo remediis semper abstinemus. Tandem quid de mercurio dulci, nempe de substantia salina mercuriali a medicis, usitatissima sentiendum? non modo enim adultis, sed puerulis etiam passim propinatur: alvum mediocri-

 ter

ter ſubducit, & inter remedia anthelmintica principem locum tenet. Nec deſunt qui moderato attamen diuturno hujus remedii uſu, confirmatæ luis venereæ curationem aggrediuntur; immo non quidem ſpernenda præparatio, quæ pulveris alterantis plummeriani nomine in officinis diſtinguitur, mercurio dulci & ceruſſa ſtibii præſertim componitur. In gonorrhæa denique uſurpatur non ſolum interne verum etiam externe, quandoquidem injectiones frequenter aquis vitriolicis & mercurio dulci parantur. Vim anthelminticam aliquando oſtendit, quia mercurialia omnia, magis quæ ſalina ſunt, parva animalia & vermes occidunt. Rurſum mediocris illa irritatio, quæ mercurium ſalinum catharticum reddit, dum alvum purgat, vermes etiam inteſtinales educit. Parcius vero calomelano utendum magis in ætate infantili, quippe non raro longam & periculoſam ſalivationem affert. Doſis eſt a granis quatuor uſque ad quindecim in adultis. Atque hæc de mercurialibus ſatis; ſi enim cum noſtris de ſublimato corroſivo ſuperius expoſitis doctrinis conjunguntur, ſatis accuratam hujus metalli hiſtoriam medicam conſtituere poſſe videntur.

DE ANTIMONIO.

ANtimonium vulgo ſtibium, ultimum inter imperfecta metalla occupat locum; attamen quamvis nobilitate ſua & pretio reliquis comparari nequeat, inſignes vero poſſidet qualitates medicamentoſas, magnæque admodum utilitatis præparata nobis exhibet. Componitur ſubſtantia ponderoſa, attamen friabili, partibuſque conſtat tenuibus, acutis, ſplendentibus, quibus miſcetur obſcurior plumboque ſimilis materia. Reperitur frequenter in Germania, Hungaria, Gallia & Anglia, & ignis ope ab heterogeneis corporibus ſejungitur & in maſſas conicas redigitur. Optima ſpecies illa eſt, quæ majori pondere & denſitate, ſtriiſque amplioribus diſtinguitur, atque vehementi adhibito igne integre evaporatur. Subſtantia hæc mineralis conſtat eſſentialiter metallo ſive parte regulina, cum ſulphure intime combinata; tunc puriſſima obtineri poteſt eadem ratione ac reliqua metalla. Antimonium in aqua regia ſolubile eſt; in acidis aliis & alcalinis difficulter & imperfecte. Igne ſublimatur in flores. Sulphure conjunctum, vel cum nitro ex parte calcinatum, activitatem ſuam virulentam magnopere deponit. Calcinatione fortiori, phlogiſto in integrum ſpoliatum, in calcem mutatur inertem ponderis incrementum acquirentem. Veteres antimonium inter

De Antimonio.

venena collocabant illoque externe tantum utebantur pro collyrio antiphlogistico in morbis oculorum. Præparationes nonnullæ antimoniales etiam a recentioribus lethales esse pronunciantur. Calces denique inertissimis substantiis adnumerantur. Crudi antimonii nullam esse activitatem doctiores chemici merito contendunt, quia principio inflammabili copiosissimo particularum metallicarum actio integre coërcetur. Hinc pro frustranea habetur antimonii crudi additio in Pilulis purgantibus antivenereis; multique etiam inutilem esse pulverem antimonii interne assumptum in morbis cutaneis, afferunt. Verum quæ praxis nobis suppeditavit observata, ostenderunt pulverem antimonii per certum tempus usurpatum, gravissimas sæpe attulisse ægritudines. Insignis enim internus externusque ab hoc remedio oritur calor, macies supervenit, ulcera sicca igneum ardorem afferentia, integram sæpe corporis superficiem infestant; nec deest incommoda & periculosa febricula. Quomodo hoc evenire possit, non adeo facile erit explicare. Fortasse partes sulphuris antimonii cum oleosis & pinguibus animalibus elementis conjunctæ acerrimam salinam substantiam, caloris etiam accessione constituunt, & hac ratione scorbuticæ gravioris ægritudinis modo descripta species oritur. Summa igitur prudentia opus est etiam in antimonii crudi administratione. Qui morbos a scabiei retropulsione antimonii pulvere curare nituntur imaginariæ ægritudinis curationem, cum genuini novique morbi generatione commutant. Quemadmodum in

cru-

crudo antimonio sulphuris intima cum metallicis elementis combinatio, substantiam hanc fere inactivam reddit, sic contra dissipato sulphure vel integre vel ex parte, quæ supersunt particulæ metallicæ, & quæ regulum antimonii componunt vehementissimum gignunt effectum; purgant enim per superiora & inferiora, sudorem excitant, validissimasque sæpe afferunt convulsiones, cum frigidis sudoribus, animi deliquiis, pulsuque interno conjunctas. Adnotatas proprietates regulus antimonii, cum omnibus perfecte phlogisticis substantiis communes habet. Si, abundanti quo scatet inflammabili principio regulus calcinationis ope privatur, suam activitatem suamque virulentiam amittit, uti accidit in stibio diaphoretico, fixo, aliisque hujusmodi. Calx vero antimonii vehementiori igne tractata abit in vitrum, & sub hac forma amissas proprietates denuo resumit. Hac posita antimonii indole, præparationes omnes, quæ ab hoc semimetallo obtinentur suam efficaciam majorem aut minorem, a minori, aut majori sulphuris quantitate accipiunt. Quo enim partes regulinæ majori sulphuris proportione privantur, magis activæ redduntur; ac rursum si regulus calore calcinationis principium inflammabile amittit, suas vires omnino deponit. Sulphur facillime mediante nitro, nempe deflagratione, ab antimonio separatur; atque dum varia adhibetur nitri proportio, diversæ activitatis regulus efformatur. Nonnullas tantum, & quidem usitatiores præparationes indicabimus, reliquæ ex libris mate-

riæ medicinalis erui poterunt. Et primo crocus antimonii medicinalis, crocus antimonii mitior, & crocus metallorum sunt præparata antimonialia, quæ fiunt ab antimonio crudo & nitro, in crucibulum immissis & post deflagrationem in pulverem redactis. Crocus antimonii medicinalis fit cum antimonii partibus octo, & nitri parte una; hinc mitissime operatur, & exhiberi potest usque ad grana viginti, quia regulus non paucas sulphuris particulas adhuc continet. Crocus antimonii mitior duabus componitur antimonii partibus & una parte nitri, majoremque habet efficaciam quam descripta modo præparatio. Crocus deinde metallorum constat antimonii & nitri partibus æqualibus, ac proinde sulphur omnino absumitur, regulinæ particulæ tunc nudæ, activitatis suæ vehementiam ostendunt. Quamvis vero tenuissimæ admodum doses, utpote unius vel duorum granorum croci metallorum incredibili vehementia operentur, a prudenti tamen medico hoc antimoniale præsidium in multis gravissimis casibus summo cum emolumento posset adhiberi. In acutis enim morbis a nimia humorum tenacitate, atque ab actionum pigritia pendentibus, medicamenta quæ parva dosi propinata, omnium functionum œconomiam perturbare, retardatos motus excitare, & deficientes evacuationes renovare valent, inter heroica habenda sunt. Idem de diuturnis quoque morbis, ac præsertim de congestionibus lymphaticis & glandularibus dicendum; medicamenta enim alterantia principem locum occupare merentur, ut infe-

ferius apparebit. Sed præparationes antimonii distinguendæ sunt in duas classes, prior includit calces antimoniales vel simplices vel ferro etiam copulatas, uti est ex. gr. Cerussa martialis: altera continet præparationes regulinas, nempe particulis metallicis magis minusque refertas, uti sunt crocus antimonii, tartarum emeticum & similia. Quacumque ratione antimonii & nitri ope insignis conflagratio instituitur, juxta nitri proportionem, magis perfecta aut imperfecta antimonii calx obtinetur. Quo vero major ad antimonium nitri proportio adhibetur, antimonium amisso sulphure in albam vertitur terream substantiam, odoris saporisque omnino expertem. Hujus naturæ sunt præparationes illæ, quæ apud nos nomine stibii fixi vel diaphoretici dignoscuntur, atque ab omnibus simplici calcis antimonii appellatione designantur. Memorata calx metallica paratur ab antimonii parte una & tribus nitri partibus, & dum genuina est dicitur peculiariter antimonium sive stibium diaphoreticum nitratum, vel non lotum. Aqua pro repetitis calcis antimonii lotionibus usurpata, post filtrationem & evaporationem exhibet Nitrum stibiatum, vulgatissimum nempe nostratium medicorum febrifugum, diureticum & diaphoreticum præsidium. Calces antimoniales primo inter heroica medicamenta, & ideo summa prudentia administranda, collocabantur; in desperatis gravissimisque morbis sudores critici à stibio, calidissima metallica substantia expectabantur. Recentiores vero chemicis imbuti doctrinis contrariam
sen-

ſententiam propoſuerunt, ac ſtibiata terris inertiſſimis, nulloque effectu diſtinctis adnumeranda eſſe contenderunt. Hanc prima facie veritati maxime conſonam doctrinam fallaciſſimam eſſe ſuſpicatus ſum; nam ipſis chemicorum principiis innixus dubitare cæpi de jactata terrarum metallicarum inactivitate. Et ſane dum calces metallicas tanquam peculiares terras, quæ ob phlogiſti privationem naturam metallicam amittunt habendas eſſe exiſtimabam, & ſimplici addito principio inflammabili metalla peculiaria repriſtinari cum memoratis terris certus eſſem, calces tamen metallicas in morbis a cauſa mere phlogiſtica ortis, principii inflammabilis elementa propria affinitate reſumere poſſe credidi. Hac eveniente mutatione corpus a cauſæ morbificæ inſigni activitate facile liberari poterat. In morbis itaque febrilibus acutis, in quibus ſumma deprehendebatur humorum ſpiſſitudo, congeſtioneſque ob lenteſcentiam in ſedibus organicis aderant; in lethalibus febribus ab aëre paluſtri, nempe phlogiſticato ortis, doſes ſtibii diaphoretici uberiores, utpote viginti ac triginta granorum, ſingulis diebus cum magno ægrotantium emolumento adhibui. Secretionum defectus, urinarum ſuppreſſio, cutis ariditas, caloris abſentia, coloris defœdatio, & alia magni momenti accidentia penitus diſſipabantur. Calor enim naturalis ſuperveniebat; cutis madefacta ſudore copioſiſſimo calidoque diffluebat, urinæ copioſæ obtinebantur. Criticæ hujus naturæ evacuationes a calce antimonii oriebantur; phlogiſti enim morboſi particulæ, quæ periculo-
ſiſſi-

ſiſſimam humoribus tenacitatem conciliant, calci metallicæ ſtatim adhærent, unde morbi graviſſimi cauſa decomponitur, ut itam dicam, ſuamque naturam omnino mutat. Sed ſi mediante hac operatione terra antimonii in corpore animali cum phlogiſto conjungitur, facillimum erit determinare maximam hujus calcis utilitatem in morbis modo adnotatis. Nil igitur mirum ſi calx antimonii imperfecta, quæ procul dubio præſtantiſſimum D. James pulverem febrifugum conſtituit, tantam in deſperatis etiam febrilibus morbis afferre utilitatem ſoleat. Nonnullæ enim in hoc remedio regulinæ partes ſuperſunt, quæ neceſſariam in corpore criticam perturbationem excitant, dum moleculæ calcis proprio muneri incumbunt. Quamvis inter incognitas formulas collocetur, nuperrimi Scriptores ſequenti ratione pulverem D. James componi aſſerunt.

℞. Antimonii ad vitrum conficiendum calcinati,
Nitri pondera æqualia.

Commixta & in crucibulo indita terantur, ita ut per horam rubeat materia; quæ demum e crucibulo exempta, conteratur, & aqua calida ſæpius lavetur, donec ſaporis expers ſit. Multi ſunt etiam qui pulverem febrifugum D. James pulveri antimoniali Pharm. Londinenſis ſimilem eſſe credunt. In hac compoſitione cum antimonio copulatur raſura cornu cervi, cujus terra poſt calcinationem cum calce antimonii conjuncta ſervatur. Proceſſum pulveris antimonialis adnotavimus in noſtris *formulis medicamentorum*. Calx

hæc

hæc antimonii nitrata admodum ſalutares in morbis febrilibus effectus gignit; quandoquidem ſæpe vomitum, alvum & ſudorem movet, ſæpiuſque copioſiſſimas urinas educit. In bilioſis, rheumaticis, lymphaticiſque morbis, in quibus nulla in organo aliquo peculiaris congeſtio aut inflammatis deprehenditur, magnum affert emolumentum; & ubi alia, etſi decantata præſidia, incaſſum adhibita fuerunt, ſolo hoc remedio feliciſſimæ obtinentur curationes. Non raro evacuationes non apparent & ægroti in eodem permanent ſtatu; ſymptomatum tamen vehementia nullo modo augetur. Aliquo dein temporis ſpatio elapſo criticæ evacuationes beneficum morbi judicium afferunt. Doſis a granis duobus vel tribus in infantibus, uſque ad ſcrupulum unum, omni ſexhorio propinatur uſque ad manifeſtam operationem. Frigidæ potiones penitus vitandæ, neque æger frigido aëri exponendus, ne corporis primo relaxatio, dein perſpirationis evacuatio prohibeatur; nam ut criſes eveniant, oportet ut omnia laxa & perfecte pervia ſint. Criticæ evacuationes, quæ per diaphoreſim aut urinæ fluxum perficiuntur, cæteris paribus, alvi fluxibus & anacatharſi præferendæ ſunt; hac enim ratione de majori materiæ morbificæ attenuatione certi ſumus. Juſcula ideo tenuiſſima cum pulvere febrifugo abundanter propinantur, neque ullis aliis præſidiis a ſua operatione natura perturbatur. Non raro poſt ſecundam aut tertiam medicamenti doſim, & poſt profuſum ſudorem alvinæ evacuationes neceſſariæ ſunt; tunc commode repetitis doſibus olei ſeminum

num Ricini alvus repurgatur. Hæc ab observationibus practicis immediate deprompta de pulvere D. James adnotare potui. Reliqua remedia quæ calcem antimonii perfectam pro basi habent, & peculiariter in pharmacopœis reperiuntur libenter prætermittam, alterantem enim semper, attenuantem & deobstruentem facultatem possident, & a granis quatuor vel quinque usque ad decem vel duodecim administrari possunt. Kermes mineralis est sulphuris aurati antimonii species, quæ componitur antimonio crudo & sale aliquo alcalino fixo, sive lixivio alcalino. Post longam coctionem & filtrationem, dum refrigeratur liquor, Kermes mineralis forma pulveris obscure-rubri fundum petit. In hac compositione, quæ etiam *pulveris carthusianorum* nomine dignoscitur, non solum sulphureæ, sed regulinæ etiam particulæ reperiuntur. Hinc non raro vomitus hoc remedio gignitur. Sed si sulphuri tantum fidendum esset, frustranea Kermes administratio evaderet. Ob hanc igitur qualitatem repetitæ paucorum, utpote duorum vel trium granorum doses utillimæ sunt in morbis lymphaticis lentis, congestionibus pituitosis, ac præsertim in catharro diuturno, asthmate, & hydro-thorace. Acuti pectoris & suppuratorii simul morbi, uti pleuritides ac peripneumoniæ hoc remedio ad grana decem vel quindecim quotidie utiliter tractantur; nam Kermes aliquando sudorem, sæpe urinam, sæpiusque etiam expectorationem promovet. Qui magna a largioribus dosibus damna reformidant, dubitabunt semper dum materiæ medicæ fundamenta ignorant.

Pri-

De tartaro emetico.

Primaria atque omnium utillima pro praxi medica antimonii præparatio appellatur proprie tartarum emeticum vel ſtibiatum, quia facultatem inſigniter emeticam habet. Varia ratione paratur, nempe cum croco antimonii loto & cryſtallis tartari, vel cum cremore tartari & vitro antimonii, vel cum pulvere Algarotti, juxta methodum a Cl. Bergman indicatam. In omnibus vero præparationibus partes regulinæ a ſalinis ſubſtantiis ſolutæ mitiores redduntur, & vehementiſſima nudi reguli actione ſpoliantur. Quo vera elementa metallica puriora pro compoſitione tartari reperirentur, laudatus Bergman loco croci antimonii, vel vitri, pulverem Algarotti, ſive mercurium vitæ adhibuit; hic enim pulvis obtinetur ſolutione butyri antimonii in aqua pura, atque poſt repetitam lotionem cum tartaro conjungitur. Summa principii metallici puritas differentiam facit. Tartaro emetico vomitus procuratur; ſudor gignitur, & alvus ſolvitur; hinc merito in acutorum principiis, cum maximo ægrotantium emolumento propinatur. Dum enim materia turget, natura ipſa monſtrante viam, tartari granum unum aut alterum purgat per ſuperiora & inferiora, ſæpiſſimeque ſudorem affert. Non unico tamen hauſtu tartarum aſſumere neceſſe eſt, ſiquidem doſes ſolutionis per intervalla exhibentur, uſque quo manifeſta medicamenti operatio animadvertitur. Vomitu namque ſuperveniente diluentia tantum affatim ingurgitanda, uti aqua tepida, juſcula tenuia, & decoctiones chamæmeli theiformes. Si operatio diuturnior ac juxto vehemen-

mentior erit, juſculis pinguioribus, atque opiatis moderanda. In acutorum principio ſi lingua tartaro craſſo tegitur, ſi nauſea adeſt, ac vires ob viſcerum vitioſam repletionem languent, repetito ad tartarum emeticum deveniendum eſt, etiam contra vulgarium medicorum ſententiam, qui aſſiduis vociferationibus de tartari venenata qualitate, & de graviſſimis ægrotantium damnis loquuntur. Etenim revera unico hoc remedio opportuno tempore adminiſtrato, morborum graviſſimorum initiis opponi poteſt medicorum induſtria; frequenterque periculoſa accidentia, quæ ſupervenire ſolent omnino prohibentur. In chronicis quoque febrilibus morbis, qui plerumque a lymphæ præternaturali tenacitate, & a ſecretionum impedimento oriuntur, ipſe tenuiſſimas tartari emetici doſes quotidie adhibui, & nunquam eradicativa curatione ægri fruſtrabantur. Eadem methodo debellare conſtanter ſoleo pertinaces nervorum morbos, & præſertim paralyſim artuum, emiplegias, & epilepſias; dato enim quotidie tartari emetici grano dimidio, una cum infuſo aliquo diaphoretico, curationes abſolvuntur ſpatio duorum menſium. Hæc de antimonio dixiſſe ſatis, reliqua ex libris hauriri poterunt.

De Ferro.

Inter metallica, quæ a medicis pro morborum curatione uſurpantur non infimum certe locum tenet ferrum, ſive mars chemicorum vel chalybs, unde medicamenta, quæ ab hoc metallo parantur vulgo chalybeata aut martialia nuncupantur. Qualitates chemicas ferri longum ſane eſſet enumerare in præſenti temporis anguſtia; hinc ſatis

tis erit animadvertere ejus colorem ex nigro-purpureum & quandoque violaceum esse, præsertim dum igne tractatur. In statu vero calciformi, & postquam aëris atmosphærici actionem sustinuit, in rufum & proprie ferrugineum colorem, nempe in veram æruginem sive rubiginem mutatur. Ubicumque ferrum rubigine inducitur, uti accidit si humido ac magis si maritimo aëri exponitur, particulæ metallicæ propria natura relicta, nempe phlogisto spoliatæ in calcem rufam, sive mineram ferri calciformem vertuntur. Hæc autem mutatio, quæ pro vera ferri decompositione haberi debet, magni facienda ac peculiariter a medicis intelligenda est; nam ferri proprietates medicinales ab hac proprietate tantummodo pendent, uti mox elucescet. Medicamenta roborantia nempe tonica, emmenagoga in chloroticis mulieribus & in cachecticis valde laudata, sæpissime vel purum ferrum, vel præparata ex hoc metallo pro basi habent. A sapore styptico particularum hujus metalli, ab incremento virium ventriculi, atque a generali robore, quo mediante, ferro partes antea debiles firmantur, præcipuas vires practici deduxerunt. Ideo varia usurpare consueverunt martialia, inter quæ vulgatissima sunt limatura ferri vel chalybis, dulcedo martis, syrupus chalybeatus, tinctura martis in spiritu salis, sal martis, vinum chalybeatum, & innumeræ aliæ ex eodem metallo factæ compositiones. In stomachi debilitate, ventris fluxu diuturno, lyenteria, chlorosi, mensium defectu, confirmata cachexia, morbisque

bisque omnibus a solidorum debilitate & lymphæ tenacioris congestionibus & aliis hujusmodi, chalybeatis quotidie utimur, quia amissus solidorum tonus hisce præsidiis denuo restituitur. Sed memoratæ ægritudines, quæ semper cum secretionum retardato munere, ac vitalis principii inertia, ac proinde cum generali frigoris sensatione conjunguntur, pro morbis phlogisticis haberi debent. Metallica & medicamenta a perfectis metallis deprompta nullam utilitatem, immo potius detrimentum afferre possunt, quia metalla perfecta principium inflammabile copiosissimum & insigniter noxium corpori communicant. Verum ferri præparata, quamvis metallicam penitus naturam habere existimentur, ab inferioris ordinis medicis,, sunt tamen substantiæ calciformes, quæ vel aëris actione, vel acidorum activitate proprium amiserunt phlogiston. Rubigo etenim ferri utillimum reddit in adnotatis morbis vinum chalybeatum rubiginosis ferri frustulis, & ferro, vini, nempe acidi vegetabilis actione decomposito, paratum. Syrupus martialis oritur a solutione ferri in acido vegetabili, sacchro deinde sive syrupo communi edulcorata. Idem dicendum de omnibus fere medicamentis cum ferro compositis. Calces itaque ferri, quæ magna ex parte principio inflammabili privantur, dephlogisticantes esse procul dubio debent; ideoque in morbis a nimia tenacitate, nempe a phlogisti redundantia ortis summam utilitatem afferunt. Ferri rursum activitas sæpe insignis redditur ubi metallum a tenuissimo acido dissolvitur, uti aci-

cidit in aquis noſtris chalybeatis acidulis, in quibus ferrum ab acido aëreo ſolutum exiſtit; ideoque ob tenuitatem & dephlogiſticationem ſuam, majorem ſemper activitatem habet. Attrahunt igitur particulæ calciformes ferri tenaciſſima humorum elementa, & fluidis lymphaticis naturalem tenacitatem reſtituunt. Redit poſt chalybeatorum uſum digeſtionis vigor, muſculi roborantur, ſecretiones fiuunt liberæ, defœdatus faciei color in naturalem floridumque tranſit. Atque hac ratione martialium operatio in corpore humano facile intelligitur. Præparationes quoad titulum diverſæ, magnam tamen inter ſe analogiam habent; quæ fluidæ ſunt, cæteris paribus, anteferendæ, quia particulæ medicamentoſæ facilius penetrare, faciliuſque humoribus miſceri, ſolidiſque aptari poſſunt. Vinum chalybeatum cum incredibili emolumento ad uncias quinque vel ſex, ante prandium exhibere ſolemus in cachexia, & menſtruorum defectu. Eodem cum ſucceſſu adminiſtratur quotidie ſyrupus chalybeatus ad unciam unam, in decocto graminis officinalis. Remedia hæc rectius uſurpantur vere vel autumno, quam hyeme aut æſtate, quia hiſce tempeſtatibus corpora humana laxiora, magiſque pervia ſunt. Cum moderata exercitatione martialia conjungenda ſunt, quia hujus naturæ medicamenta, quæ debili plerumque ſtomacho committuntur difficulter digeruntur. Omnia denique ferri præparata a parva doſi incipienda, utpote a quinque vel ſex granis, atque ad ſcrupulum unum augenda. Excipi

pi tantum debet mars solubilis, sive tartarum solubile martiale, Hoc remedium inter omnia calybeata utilimum, sequenti ratione paratur:

℞. Limatur. ferr. &

Cryſtall. tartar. singulorum part. æqual.

Aqu. pluv. qu. su. ut redig. in maſſ. calore arenæ exſiccand. f. dein pulv. humect. & denuo exſiccetur. Hoc per plures vices facto, materia redigatur in pulverem impalpabilem.

In hac præparatione cryſtalla tartari ferrum in humoribus corporis humani solubilem reddunt; hinc majorem ſemper ac reliqua martialia utilitatem affert. Dosis eſt a granis quinque uſque ad drachmam unam.

De plumbo, ſtanno, zinco & biſmutho in calce materiæ medicæ mineralis diſputare fruſtraneum profecto eſt; externas plumbi qualitates alio in loco recenſuimus; vires ſtanni anthelminticæ incertæ ſunt; atque florum zinci facultatem antiepilepticam imaginariam eſſe experimenta practicorum oſtenderunt. Heroica remedia indicavimus, actionem veram a componentibus, ab analogia, ab effectu inveſtigare conati ſumus, magnam molem oculis veſtris ſubjecimus, nunc veſtrum erit utiliora ſeligere, adhibere, experiri, & philoſophica temeritate imperitorum turbam funditus evertere.

F I N I S.

IN-

INDEX

RERUM.

Substantiæ salinæ . . . . pag. 3
Salium characteres generales 5
Sales acidi & alcalini 7
Acidum vitriolicum 9
Acidum vitriolicum phlogisticatum 10
Acidi vitriolici usus 12
Inflammationis causa 16
Ratio administrandi acidum vitrioli 18
Acidum nitrosum 21
Usus Acidi Nitrosi 22
Acidum muriaticum 25
Usus acidi muriatici ivi
Aër muriaticus 27
Novæ acidorum species ivi
Acidum arsenicale 28
Acidum aëreum 29
Acidum succini 33
Sales alcalini 35
Alcalinorum usus 37
Aqua calcis 42
De Salibus Neutri 50
Salium neutrorum usus 54
Nitri usus 56
Nitri stibiati usus 59
Sal marinus 60
Salis marini usus 61

De

De sale ammoniaco 62
Spiritus Mindereri 64
Sales metallici 66
Vitriolum cæruleum 67
Vitriolum album ivi
Usus vitriolorum ivi
Lapis infernalis 70
Mercurius sublimatus corrosivus ivi
Saccharum saturni 78
Sales terrei 79
De alumine ivi
Inflammabilia 83
Inflammabilium usus 87
De sulphure 89
De aëre sulphureo 93
De spiritibus ardentibus 94
De æthere 98
De metallicis 100
De hydrargyro 102
De Antimonio 117
De tartaro emetico 126
De Ferro 127

AVIS AU PUBLIC.

LE Docteur Cirillo Professeur de Medicine dans l' Université de Naples vient de publier les trois premiers Cahiers d' un Ouvrage d' Histoire Naturelle, qui a pour titre: *Entomologiæ Neapolitanæ specimen primum &c.* in fol. grand papier. L' Ouvrage regarde les insectes rares du Royaume de Naples, qui ont eté decrits & non gravés par les Auteurs, ou les especes inconnues jusqu' a present. Ces trois Cahiers consistent chacun de quatres planches de differentes insectes dessinés & colorés d' aprés nature par l' Auteur lui meme, & enluminées avec le plus grand soin. Tout l' Ouvrage, frontispice, preface, descriptions &c. est gravé avec beaucoup d' attention. Le prix de chaque Cahier est de six ducats, monnoie de Naples, & sera toujours le meme pour la suite de l' Ouvrage.

ducats 6

Le quatrieme Cahier sera publié vers la fin de l' anneé 1792.

O P E R E

DEL DOTT. DOMENICO CIRILLO.

duc. gr.

I. *Osservazioni pratiche intorno alla Lue Venerea in 8.* 1

II. *Nosologiæ Method. rudimenta in 8.* 60

III. *De essentialibus nonnullarum Plantarum characteribus in 8.* 1

IV. *Riflessioni intorno all' acque adoperate per la Concia de' Cuoi; seconda edizione in 8.* 20

V. *Fundamenta Botanica, sive Philosophiæ Botanicæ explicatio, in 8. Vol. 2. Pars secunda complectitur materiam Medicam Regni Vegetabilis.* . . 2

VI. *Oratio pro Studiorum Instauratione, in 4.* 10

VII. *Plantarum rariorum Regni Neapolitani Fasciculus primus, & secundus, in fol. cum Tab. 12.* 4

Idem cum figuris ad naturam coloratis. 12

Fasciculus tertius sub prælo.

VIII. *Entomologiæ Neapolitanæ specimem primum, fol. maj. cum Tab. 12. ad viv. colorat. & explicationibus ære incisis.* 18

IX. *Discorsi Accademici, in 12. Napoli 1789.* 60

X. *Tabulæ Botanicæ Elementares quatuor primæ, in 4.* 1. 20

Reliquæ diverso tempore lucem videbunt.

PROPEDIEM EVULGARI DEBENT.

XI. *Cyperus Papyrus. Monographia fol. maj. cum tabulis duobus, typis Bodonianis* . . . .

XII. *Formulæ Medicamentorum usitatiores &c. in 8.* 1. 20

XIII. *Materia Medica Regni Mineralis in 8. 1792. Jam evulgata est* 50